

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta. Laki olisi voimassa vuoden 2018 loppuun asti.

Ehdotetun lain mukaan kokeilussa mukana olevat kunnat vastaisivat kokeilualueilla julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta kokeilun asiakaskohderyhmälle. Kunta vastaisi asiakkaan palveluprosessista mukaan lukien asiakkaiden ohjaaminen palveluihin. Asiakkaan palveluprosessista vastaaminen ulottuisi kokeilualueilla myös työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarjoamiseen, aktivointisuunnitteluun ja kotouttamiseen. Kokeilualueilla työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta annettua lakia, kuntouttavasta työtoiminnasta annettua lakia ja kotoutumisen edistämisestä annettua lakia sovellettaisiin poikkeavasti siten, että työ- ja elinkeinotoimisto ei osallistuisi kohderyhmän osalta monialaisen yhteispalvelun toimeenpanoon eikä aktivointisuunnitelman ja kotoutumissuunnitelman laatimiseen.

Ehdotetun lain tavoitteena on tukea maakuntamalliin siirtymistä pohjustamalla työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämisvastuun siirtymistä maakunnille sekä mahdollistamalla työllisyyspalvelujen kehittäminen. Kokeilussa kehitettäisiin työttömille tarjottavia työllistymistä tukevia palveluja ja palvelujen tuottamiseen liittyviä toimintamalleja. Joillakin kokeilualueilla kuntouttava työtoiminta korvattaisiin työllistymistä tukevalla työelämäkokeilulla tai sosiaalisella kuntoutuksella.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan xx päivänä kuuta 2017.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
YLEISPERUSTELUT	3
1 Johdanto	3
2 Nykytila.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	22
3.1 Tavoitteet	22
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	23
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	26
4 Esityksen vaikutukset.....	32
4.1 Taloudelliset vaikutukset	32
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	34
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset	36
5 Asian valmistelu.....	37
5.1 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	37
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	39
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	39
2 VOIMAANTULO.....	51
LAKIEHDOTUS	54

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman Työllisyys ja kilpailukyky -painopistealueen tavoitteena on turvata hyvinvointipalvelujen ja tulonsiirtojen rahoitus toteutamalla uudistuksia, joilla parannetaan työn kannustavuutta, työllistämisen houkuttelevuutta, työvoimahallinnon toimivuutta ja kilpailukykyä. Uudistusten tavoitteena on lisätä työn tarjontaa, yrittäjyyttä ja elinkeinorakenteen monipuolistumista sekä vahvistaa julkista taloutta.

Osana hallitusohjelmaa toteutetaan vuosina 2017–2018 työllisyys- ja yrityspalvelujen alueellisia kokeiluja, joiden tavoitteena on luoda työnhakija- ja työnantaja-asiakaslähtöinen kokonaisvaltainen, hallinnonalojen rajat ylittävä kustannusvaikuttava toimintamalli vuoden 2019 jälkeiseen aikaan. Kokeilut liittyvät hallitusohjelman kahden kärkihankkeen toimeenpanoon, jotka ovat kärkihanke 2: Kilpailukyyn vahvistaminen elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla ja kärkihanke 5: Työvoimahallinnon uudistaminen työllistymistä tukevaksi.

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelmaan sisältyy kirjaus selvittää työvoimapalveluiden siirto resurssineen vaikeimmin työllistyvien osalta kuntien vastuulle, Tanskan mallin mukaisesti. Selvitys tehtiin syksyllä 2015 työ- ja elinkeinoministeriön johdolla laajapohjaisessa valmisteluryhmässä. Valmisteluryhmä ehdotti tammikuussa 2016 valmistuneessa selvityksessään, että työvoimapalvelujen järjestämisvastuun siirtoa voitaisiin kokeilla joillakin alueilla. Päätöstä kokeilun käynnistämisestä ei kuitenkaan tehty, koska esitys maakunnalle siirrettävistä tehtävistä oli kesken ja työvoima- ja yrityspalvelujen järjestäminen oli osa tätä esitystä.

Oikeus- ja työministeri Jari Lindströmin asettama selvityshenkilö Maria Kaisa Aula kartoitti alkuvuodesta 2016 eri toimijoiden näkemyksiä toimenpiteistä, joilla työnantajien työllistämiskynnystä sekä työttömien työllistämiskynnystä voitaisiin alentaa ja siten vähentää työttömyyttä. Aula ehdotti työllisyyspalvelujen alueellisia kokeiluja, jotka toteutettaisiin vuosina 2017–2018. Työllisyyspalvelujen alueelliset kokeilut sisällytettiin huhtikuussa 2016 päivitettyyn toimintasuunnitelmaan strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi 2015 - 2019.

Huhtikuun alussa 2016 hallitus linjasi, että julkiset työvoima- ja yrityspalvelut siirretään valtiolta maakuntien järjestämisvastuulle vuoden 2019 alusta. Työ- ja elinkeinotoimistot sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset lakkaavat itsenäisinä virastoina ja niiden tehtävät siirretään maakunnille. Maakuntauudistuksessa yrityspalvelut sekä julkiset työvoima- ja yrityspalvelut kootaan uudeksi kasvupalveluksi. Maakuntamallissa maakunta vastaa julkisen kasvupalvelun järjestämisestä. Kasvupalvelua voivat tuottaa yritykset, kolmas sektori ja julkisomisteiset yritykset.

Hallituksen huhtikuussa 2016 tekemä linjaus tarkoitti, ettei tammikuussa 2016 valmistuneeseen vaikeimmin työllistyvien työvoimapalveluiden siirtoa koskevaan selvitykseen sisällyntä kokeilua ollut tarkoituksenmukaista käynnistää ehdotetussa muodossa. Työ- ja elinkeinoministeriön johtamassa työryhmässä alettiin valmistella hallitusohjelman päivitettyyn toimintasuunnitelmaan sisällytettyjä alueellisia kokeiluja. Haku alueellisiin kokeiluihin alkoi toukuun alussa ja kokeilualueet valittiin kesäkuussa 2016.

Kokeiluun valittiin yhdeksän aluetta, joista kolme on maakunnallisia järjestäjä–tuottaja -mallin kokeiluja. Kuusi kokeilua on kahden tai useamman kunnan alueella toteutettavia asiakaslähtöisen palvelun tuottamismallin kokeiluja. Maakunnalliset kokeilualueet ovat Pohjois-

Karjala, Keski-Suomi ja Keski-Pohjanmaa. Kahden tai useamman kunnan alueella toteutettavat kokeilualueet (jäljempänä kuntapohjaiset kokeilut) ovat Oulun kaupunkiseutu (Pohjois-Pohjanmaa), Pori ja Rauma (Satakunta), Tampereen kaupunkiseutu ja Sastamala - Punkalaidun (Pirkanmaa), Kuopion seutu (Pohjois-Savo), Turun seutu (Varsinais-Suomi) sekä Rovaniemi, Kemi, Kemijärvi, Tornio ja Sodankylä (Lappi). Maakunnallisissa ja kuntapohjaisissa kokeiluissa on mukana 84 kuntaa *[määrä voi muuttua]* ja kokeilut toteutetaan yhdeksän työ- ja elinkeinotoimiston toimialueella.

Ehdotettu laki julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta koskisi kuutta kuntapohjaista kokeilua, joissa kokeilukunnille siirrettäisiin määräaikaisesti toimivalta työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamiseen kokeilun asiakaskohderyhmille. Lisäksi laki koskisi niitä kuntapohjaisia kokeiluja ja maakunnallisten kokeilualueiden kuntia, joissa kokeiltaisiin kuntouttavaa työtoimintaa korvaavia palveluja. Muilta osin maakunnallisten järjestäjä–tuottaja -mallin kokeilut toteutetaan voimassa olevan lainsäädännön puitteissa, minkä vuoksi ehdotetussa laissa ei olisi tarpeen säätää niistä.

Maakunnallisissa kokeiluissa kaikki keskeiset maakunnalliset toimijat ovat mukana luomassa työnhakija- ja työnantaja-asiakkaiden näkökulmasta toimivaa kokonaisvaltaista työllisyyttä, yrittäjyyttä ja yritystoiminnan kehittämistä lisäävää palvelumallia. Tavoitteena on tunnistaa ja poistaa mahdollisia päällekkäisyyksiä palvelujen nykyisessä tarjonnassa, tiivistää toimijoiden yhteistyötä ja luoda perustaa maakunnan tarpeisiin vastaavalle toimintatavalle. Osana palvelu- ja toimintamallien kehittämistä maakunnallisissa kokeiluissa on tarkoitus myös kehittää asiakkailla tarjottavien palvelujen sisältöjä. Maakunnallisissa kokeiluissa ei ole erikseen määritelty asiakaskohderyhmiä.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut

Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksista annetun lain (897/2009) mukaan työ- ja elinkeinotoimistojen tehtävänä on edistää työvoiman saatavuuden turvaamista ja työllisyyden parantamista, toimeenpanna julkinen työvoimapalvelu, edistää maahanmuuttajien kotoutumista, tarjota yrityspalveluihin liittyvää neuvontaa sekä hoitaa muut sille säädetyt tai elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen sille määräämät tehtävät. Työ- ja elinkeinoviranomaisen järjestämisvastuulla olevista julkisista työvoima- ja yrityspalveluista säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012). Julkisilla työvoima- ja yrityspalveluilla edistetään työmarkkinoiden toimivuutta turvaamalla osaavan työvoiman saatavuutta ja tarjoamalla työtä hakeville mahdollisuuksia saada työtä sekä edistetään uuden yritystoiminnan syntymistä ja kehitetään yritysten toimintaedellytyksiä ja työelämän laatua.

Julkisena työvoima- ja yrityspalveluna työ- ja elinkeinoviranomainen tarjoaa työnvälityspalveluita, tieto- ja neuvontapalveluita, osaamisen kehittämispalveluita sekä yritystoiminnan käynnistämistä ja kehittämispalveluita. Työnvälitys, johon kuuluu avoimia työpaikkoja koskevien tietojen julkaiseminen ja välittäminen, avoimeen työpaikkaan sopivien työnhakijoiden etsiminen ja esittely työnantajalle sekä työnhakijalle sopivien työpaikkojen etsiminen ja tarjoaminen, on työ- ja elinkeinotoimistojen ydintehtävä. Työnvälitystä tuetaan muilla palveluvalikoimaan kuuluvilla palveluilla. Tieto- ja neuvontapalveluina työ- ja elinkeinotoimisto, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus välittävät tietoa ja antavat neuvontaa avoimista työpaikoista ja työnhausta, työvoiman saatavuudesta ja hankinnasta, koulutusmahdollisuuksista ja muista osaamisen kehittämismahdollisuuksista,

työmarkkinoista, aloista ja ammateista, yritystoiminnan käynnistämistä ja kehittämismahdollisuuksista sekä muutosturvan toteuttamiseksi tarjolla olevista palveluista, tuista ja korvauksista. Osaamisen kehittämispalveluina tarjotaan ammatinvalinta- ja uraohjausta, valmennusta (työnhakuvalmennus, uravalmennus ja työhönvalmennus), kokeilua (koulutuskokeilu ja työkokeilu) ja työvoimakoulutusta. Työttömän työnhakijan osaamista voidaan kehittää myös palkkatuetun työn avulla ja työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun avulla. Yritystoiminnan kehittämispalveluina työ- ja elinkeinotoimistot voivat myöntää yrittäjäksi ryhtyvän toimeentulon turvaamiseksi starttirahaa.

Julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin kuuluvat myös henkilöasiakkaan palveluprosessiin liittyvät asiantuntija-arvioinnit. Näitä arviointeja ovat osaamis- ja ammattitaitokartoitus, työkyvyn tutkimus ja arviointi, yrittäjävalmiuksien ja yritystoiminnan edellytysten arviointi sekä mahdolliset muut vastaavat asiantuntija-arvioinnit. Lisäksi julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin kuuluvat julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaiset tuet ja korvaukset, joita ovat kulukorvaus palveluun osallistumisen ajalta, matka- ja yöpymiskustannusten korvaus työhön tai työvoimapalveluun hakeutuvalla tai asiantuntija-arviointiin osallistuvalla sekä työolosuhteiden järjestelytuki.

Työ- ja elinkeinotoimisto tuottaa julkiset työvoima- ja yrityspalvelut joko itse tai hankkii ne kokonaan tai osittain ulkopuolisilta palvelujen tuottajilta. Työnvälitys sekä ammatinvalinta- ja uraohjaus ovat lähtökohtaisesti työ- ja elinkeinotoimiston itse tuottamia palveluja. Ulkopuolisilta palveluntuottajilta hankitaan muun muassa työvoimakoulutusta, valmennuspalveluja ja asiantuntija-arviointeja.

Asiakkaille hankittavat palvelut rahoitetaan työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan pääluokassa työllisyyden edistämiseen ja työttömyyden torjuntaan tarkoitetuilla määrärahoilla (momentti 32.30.51, jäljempänä työllisyysmäärärahat). Työllisyysmäärärahalla rahoitetaan myös osa palkkatuesta ja muiden kuin työttömien starttiraha sekä muut julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaiset tuet ja korvaukset. Vuosina 2017–2018 palkkatuen ja työttömien starttirahan rahoittamiseen käytetään valtion ansiopäivärahan perusosan, peruspäivärahan ja työmarkkinatuen rahoittamiseen osoittamia määrärahoja. Työvoimapalveluja voidaan rahoittaa myös Euroopan sosiaalirahastosta (ESR) osarahoitetuissa hankkeissa. Ohjelmakaudella 2014–2020 ESR-hankkeissa hyväksyttävistä kustannuksista ovat valmennusten ja työvoimakoulutusten hankinnat sekä palkkatuki.

Heikossa työmarkkina-asemassa olevat tarvitsevat usein työ- ja elinkeinoviranomaisen järjestämävastuulla olevien julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden lisäksi muita palveluita voidakseen työllistyä. Esimerkiksi terveys- ja päihdeongelmat sekä elämänhallintaan liittyvät ongelmat saattavat olla esteenä työvoimapalveluihin osallistumiselle tai niistä hyötymiselle. Jos asiakkaan palvelutarve edellyttää muita palveluja kuin julkisia työvoima- ja yrityspalveluja ja jos edellä mainitun palvelun järjestämävastuu on muulla viranomaisella tai taholla, työ- ja elinkeinoviranomaisen on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaan annettava asiakkaalle tietoa muista palvelumahdollisuuksista sekä tarvittaessa ohjattava asiakas muun viranomaisen tai palvelun järjestäjän palvelujen piiriin yhteistyössä näiden kanssa. Muut palvelutarpeet liittyvät useimmiten kunnan järjestämävastuulla oleviin sosiaali- ja terveyspalveluihin sekä Kansaneläkelaitoksen ja vakuutusyhtiöiden ammatillisen kuntoutuksen palveluihin.

Työ- ja elinkeinoministeriön työllisyyskatsauksen (joulukuu 2016) mukaan työ- ja elinkeinotoimistoissa oli joulukuun 2016 lopussa 358 100 työtöntä työnhakijaa, minkä lisäksi aktiivintasteeseen luettavien palveluiden piirissä oli 114 100 henkilöä. Vaikka työttömien työnhakijoiden määrä oli vuotta aikaisempaan tilanteeseen verrattuna hieman pienempi, on pitkäaikais-

työttömien määrä kasvanut edelleen. Joulukuun 2016 lopussa yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömiä oli 122 000, mikä on 3 800 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömiä oli 58 900, mikä on 6 900 enemmän kuin vuotta aikaisemmin.

Henkilöasiakkaan palveluprosessi työ- ja elinkeinotoimistossa

Työ- ja elinkeinotoimistossa henkilöasiakkaiden palvelumalli perustuu prosessivastuuseen. Työ- ja elinkeinotoimiston asiakaspalvelu on organisoitu kolmelle palvelulinjalle, joita ovat työnvälitys- ja yrityspalvelut, osaamisen kehittämisspalvelut ja tuetun työllistymisen palvelut. Kaikki henkilöasiakkaat sijoitetaan palvelutarpeensa perusteella jollekin palvelulinjalle ja kaikki työ- ja elinkeinotoimiston palvelut ovat käytössä jokaisella palvelulinjalla asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisesti.

Työnhakijan palveluprosessi on kokonaisuus, joka muodostuu työnhakijaksi ilmoittautumisesta, työnhakijan haastatteluista, palvelutarpeen arvioinnista, työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman laatimisesta ja tarkistamisesta ja suunnitelmaan sisältyviin palveluihin ohjaamisesta. Henkilön työnhaku käynnistyy, kun hän pyytää sitä sähköisesti siihen tarkoitettuun verkkopalveluun tai henkilökohtaisesti työ- ja elinkeinotoimistossa ja hänet rekisteröidään työnhakijaksi työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään. Työ- ja elinkeinoviranomaisen tulee järjestää työnhakijalle työnhakijan haastattelu kahden viikon kuluessa työnhaun alkamisesta, jollei se työnhakijan tilanne huomioon ottaen ole ilmeisen tarpeetonta ja varata työnhakijalle tilaisuus myöhempiin haastatteluihin määrääjain työnhakijan palvelutarpeen mukaisesti. Työttömän työnhakijan haastattelu tulee kuitenkin aina järjestää työttömyyden jatkuttua yhdenjaksoisesti kolmen kuukauden ajan ja sen jälkeen aina kolmen kuukauden yhdenjaksoisen työttömyyden jälkeen.

Työttömällä työnhakijalla ja muutosturvan piiriin kuuluvalla työnhakijalla on oikeus työllistymissuunnitelmaan. Työllistymissuunnitelma tai sitä korvaava suunnitelma laaditaan ja tarkistetaan työnhakijan haastattelun yhteydessä. Suunnitelmaa on tarkistettava myös työnhakijan pyynnöstä. Suunnitelma perustuu työnhakijan omiin työtä tai koulutusta koskeviin tavoitteisiin ja arvioituun palvelutarpeeseen. Suunnitelmassa sovitaan työnhausta ja sen tavoitteista, työnhakijan palvelutarpeen mukaisista julkisista työvoima- ja yrityspalveluista ja muista työllistymistä edistävistä palveluista sekä asiantuntija-arvioinneista. Tarvittaessa suunnitelmassa sovitaan muista osaamista, työmarkkinavalmiuksista ja toimintakykyä parantavista palveluista tai työkyvyn tai terveydentilan selvittämiseen liittyvistä toimista. Työnhakija ja työ- ja elinkeinoviranomainen sopivat työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman toteutumisen seurannasta ja hyväksyvät suunnitelman.

Työ- ja elinkeinoviranomaisen on tarjottava työtä ja koulutusta sekä järjestettävä työllistymissuunnitelmaan tai sitä korvaavaan suunnitelmaan sisältyviä palveluja työ- ja elinkeinoviranomaisen käytettäväksi osoitettujen määrärahojen rajoissa. Työ- ja elinkeinoviranomaisen on myös seurattava työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman toteutumista ja osaltaan huolehdittava palveluprosessin etenemisestä.

Kuntien tehtävät työttömien palveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa

Kunnilla ei ole laissa säädettyä velvollisuutta julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämiseen tai tuottamiseen lukuun ottamatta pitkään työttömänä olleiden ikääntyneiden työllistämisvelvoitetta, josta säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 11 luvun 1 §:ssä. Kunnat osallistuvat julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tuottamiseen tarjoamalla

työttömille palkkatuetta työtä ja työkokeilumahdollisuuksia. Kunnat myös tuottavat kunnan yleistoimivaltaan perustuvia vapaaehtoisesti tuotettuja palveluja työttömille.

Kunnat ja kuntayhtymät tarjosivat palkkatuetta työtä vuonna 2014 noin 19 000 työttömälle ja vuonna 2015 noin 16 000 työttömälle, mikä on vastannut vuosittain noin 30 prosentin osuutta kaikesta palkkatuetusta työstä. Vuosina 2014 ja 2015 kunnat ja kuntayhtymät toimivat työkokeilun järjestäjänä noin 12 000 työttömälle (25 prosenttia työkokeilupaikeista).

Kunnilla on sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisvastuu. Kunnalla on velvollisuus järjestää osana sosiaalipalvelua pitkään työttömänä olleille kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) mukaista kuntouttavaa työtoimintaa tai erityislakien mukaisesti sellaisia sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja, jotka parantavat henkilön työ- ja toimintakykyä, jos työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja henkilö yhdessä arvioivat, että henkilö ei työ- ja toimintakykynsä asettamien rajoitusten vuoksi voi osallistua julkisiin työvoimapalveluihin tai työhön. Terveystalveluolain (1326/2010) mukaan kunnan on huolehdittava työttömien terveystalveluista. Lain mukaan kunnan on järjestettävä tarpeelliset terveystalvelut alueensa asukkaille heidän terveytensä ja hyvinvointinsa seuraamiseksi ja edistämiseksi. Terveystalvelu neuvonta ja -talvelut on järjestettävä myös opiskelu- ja työterveystalvelun ulkopuolelle jääville nuorille ja työikäisille.

Kunnat ja kuntayhtymät järjestävät myös sosiaalihuololain (710/1982) mukaista vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevaa toimintaa ja vammaisten henkilöiden työtoimintaa sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaista (519/1977) työtoimintaa ja työhönvalmennusta.

Kuntouttava työtoiminta

Kuntouttava työtoiminta on sosiaalihuololain (1301/2014) mukainen sosiaalipalvelu, jonka tarkoituksena on parantaa henkilön elämänhallintaa ja luoda edellytyksiä työllistymiselle ja julkisiin työvoimapalveluihin osallistumiselle, ja jossa ei synny virkasuhdetta eikä työsuhetta henkilön ja toimintaa järjestävän tai toteuttavan tahon välille.

Kunta voi järjestää kuntouttavan työtoiminnan itse, tekemällä kirjallisen sopimuksen sen järjestämisestä toisen kunnan tai kuntayhtymän taikka rekisteröidyn yhdistyksen, rekisteröidyn säätiön, valtion viraston tai rekisteröidyn uskonnollisen yhdyskunnan kanssa. Kuntouttavaa työtoimintaa ei saa hankkia yritykseltä.

Kuntouttavalla työtoiminnalla ei saa korvata virkasuhteessa tai työsuhteessa tehtävää työtä eikä se saa aiheuttaa kunnan tai muun toiminnan toteuttajan palveluksessa olevien työntekijöiden irtisanomisia tai lomauttamisia tai heidän työolosuhteidensa tai etuuksiensa huonontumista. Tämän varmistamiseksi kunnan on ilmoitettava kuntouttavan työtoiminnan aloittamisesta sille pääluottamusmiehele, joka edustaa niitä työntekijöitä, jotka lähinnä työskentelevät kuntouttavassa työtoiminnassa olevan henkilön kanssa ennen kuin henkilö aloittaa kuntouttavan työtoiminnan.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta ei määrittele kuntouttavan työtoiminnan sisältöä. Hallituksen esityksen laiksi kuntouttavaksi työtoiminnaksi (HE 184/2000) mukaan kuntouttavan työtoiminnan on kaikin tavoin tuettava henkilön työmarkkinoille pääsyä. Toiminnan sisällön yksityiskohtainen suunnittelu jää paikallistasolle. Tämä mahdollistaa toiminnan sisällön räätälöinnin yksilökohtaisesti ja tavoitteellisesti siten, että lain tarkoitus toteutuisi.

Kuntouttava työtoiminta on sovitettava henkilön työ- ja toimintakyvyn sekä osaamisen mukaan niin, että se on työmarkkinoille pääsyn kannalta mielekästä ja riittävän vaativaa. Kuntouttava työtoiminta ei saa vakavasti loukata henkilön uskonnollista tai muuta eettistä vakaumusta. Kuntouttavaa työtoimintaa järjestetään 3–24 kuukauden (noin 12–52 viikkoa) mittaiseksi jaksoksi kerrallaan. Jakson aikana henkilön tulee osallistua kuntouttavaan työtoimintaan vähintään yhden ja enintään neljän päivän aikana kalenteriviikossa. Yhden päivän aikana kuntouttavan työtoiminnan tulee kestää vähintään neljä tuntia.

Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2013 teettämän kuntakyselyn (Simo Klem: Työllistymistä tukeva toiminta, työtoiminta ja työhönvalmennus sosiaalihuollossa, STM Raportteja ja muistioita 2013:23) mukaan kuntouttava työtoiminta järjestettiin valtaosassa kuntia pääosin työtoimintana. Kuntouttava työtoiminta oli usein myös joko kokonaan tai osittain yksilövalmennusta tai -ohjausta. Muita yleisiä kuntouttavan työtoiminnan sisältöjä olivat työ- ja toimintakyvyn arviointi, työhönvalmentajan tuki sekä ryhmätoiminta. Näiden lisäksi kuntouttavana työtoimintana järjestettiin muun muassa yhteisöllistä toimintaa, asiakkaan arjen ohjausta ja asioiden hoitoa, oman talouden hoitamisen tukemista, velkaneuvontaa, oppimisvaikeuksien kartoittamista ja työelämän pelisääntöjen opettelua. Kuntouttava työtoiminta järjestettiin useimmiten erillisissä työllistymisyksiköissä. Lisäksi kuntouttavaa työtoimintaa järjestettiin myös tavallisissa työyhteisöissä, yleisimmin kunnassa ja kolmannen sektorin työpaikoissa. Työllistämisyksikköjen osuus oli vuonna 2013 kuntouttavan työtoiminnan järjestämispaikkana kuitenkin selvästi suurin.

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla työttömyysetuutta saavalle maksetaan työttömyys-turvalain (1290/2002) 10 luvun 6 §:n mukaista kulukorvausta yhdeksän euroa osallistumispäivältä. Toimintaan osallistuvalla toimeentulotuen saajalle maksetaan kulukorvauksen suuruinen toimintaraha osallistumispäivää kohti toimeentulotuesta annetun lain (1412/1977) 10 a § mukaisesti. Kulukorvauksen tai toimintarahana lisäksi henkilöllä on oikeus saada nojalla korvaus kuntouttavaan työtoimintaan osallistumisesta aiheutuvista matkakustannuksista.

Kunnalla on oikeus saada kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä valtion korvauksena 10,09 euroa päivää ja kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvaa henkilöä kohti. Vuoden 2017 valtion talousarviossa kuntouttavan työtoiminnan järjestämisen korvauksiin kunnille on varattu noin 27 miljoonaa euroa. Korvauksen maksamisen hoitaa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojentoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus). Valtion erilliskorvauksen lisäksi kunnille myönnetään peruspalvelujen valtionosuutta kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen.

Taulukko 1: Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneet 2014 – 2016 (lähde: Kela)

	2014	2015	2016
Henkilöä	27 400	33 800	37 300
Kuntouttavan työtoiminnan kesto keskimäärin (viikkoa)	23	24	25
Osallistumispäiviä / viikko / henkilö	3,0	2,7	2,4

Kuntouttavan työtoiminnan asiakasmäärät ja jaksojen pituus ovat vuosina 2014 - 2016 kasvaneet, mutta osallistumispäivien määrä viikossa on laskenut. Määriin vaikuttavat pitkäaikais-työttömyyden asettuminen korkealle tasolle, kuntien vastuun laajentuminen työmarkkinatuen

rahoituksessa vuonna 2015 sekä samana vuonna tehty kuntouttavan työtoiminnan lain muutos, jossa osallistumispäivien viikoittainen enimmäismäärä laski viidestä neljään.

Sosiaalinen kuntoutus

Sosiaalinen kuntoutus on sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu, jonka suunnittelusta ja toteutuksesta kunta vastaa. Sosiaalihuoltolain 17 §:n mukaan sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu:

- 1) sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen;
- 2) kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen;
- 3) valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan;
- 4) ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin;
- 5) muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet.

Sosiaalisella kuntoutuksella vahvistetaan henkilön kykyä selviytyä arkipäivän toiminnoista, vuorovaikutussuhteista ja oman toimintaympäristönsä rooleista. Sosiaalinen kuntoutus on osa monialaista kuntoutusjärjestelmää ja sitä on toteutettava tiiviissä yhteistyössä lääkinnällisen, ammatillisen ja kasvatuksellisen kuntoutuksen kanssa. Kun asiakkaan tarvetta sosiaaliseen kuntoutukseen arvioidaan, on olennaista selvittää aina myös hänen tarpeensa ja mahdollisuutensa saada kuntoutusta terveystieteiden palvelujärjestelmässä, työ- ja elinkeinohallinnossa, opetushallinnossa, eläke- ja sosiaalivakuutusjärjestelmässä, tapaturma- ja liikennevakuutuksessa, veteraanien kuntoutuksessa tai järjestöjen kuntoutus- ja sopeutumisvalmennustoiminnassa. Sosiaalisen kuntoutuksen kokonaisuuteen yhdistetään tarvittaessa päihde- ja/tai mielenterveyshoito sekä muut tarvittavat palvelut ja tukitoimet yli sektorirajojen.

Sosiaalinen kuntoutus perustuu aina asiakkaan toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen kokonaisvaltaiseen selvittämiseen. Sosiaalista kuntoutusta tarvitsevien asiakkaiden tilanteet ovat usein syntyneet pitkän ajan kuluessa ja niiden muuttaminen vaatii pitkäjänteisyyttä ja kokonaisvaltaista työskentelyä. Kun ongelmat ovat kasautuneet ja pitkittyneet, yksittäiset toimenpiteet tai interventiot eivät yleensä ole riittäviä. Sosiaalisessa kuntoutuksessa on huomioitava esimerkiksi pitkään jatkuneen työttömyyden seuraukset, hahmotus- ja oppimishäiriöt, vammaisuudesta sekä mielenterveys- ja käyttäytymishäiriöistä johtuvat sosiaalisen kuntoutuksen tarpeet sekä väkivaltakokemukset.

Sosiaalisessa kuntoutuksessa yksilöllinen tuki yhdistyy toiminnallisuuteen. Tavoite määrittelee missä, miten ja kuka sosiaalisen kuntoutuksen toiminnallista osuutta toteuttaa. Tavoite voi olla arkielämän taitojen oppimista, päihdeettömän arjen hallintaa, koulutukseen tai työhön tarvittavien asioiden harjoittelua tai tukea ryhmässä toimimiseen. Sosiaalisen kuntoutuksen välineitä voivat olla yksilöllinen psykososiaalinen tuki ja lähityö (kotikäynnit, mukana kulkeminen, kasvatuksellinen tuki omien asioiden hoitamiseen), erilaiset toiminnalliset ryhmät, vertaistuki, osallistuminen vapaaehtoistoimintaan, työtoiminta sekä kaikki asiakkaalle tarjottavat palvelut ja tukitoimet osana sovittua suunnitelmaa.

Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on edistää kaikkien yhteiskunnan jäsenten yhtäläisiä mahdollisuuksia päästä niihin vuorovaikutussuhteisiin, toimintoihin ja rakenteisiin, jotka muodostavat jokapäiväisen elämän perustan. Tavoitteena on yksilön integroituminen yhteiskuntaan kykyjään ja suoriutumistaan vastaavalla tavalla. Nuorten sosiaalisella kuntoutuksella tuetaan nuorisotakuun toteuttamista tukemalla nuorten sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä ehkäistään näissä keskeyttämistä.

Kuntien työllistymistä tukevat palvelut ja niiden organisointi kunnissa

Lainsäädäntöön perustuvien tehtävien lisäksi kunnat tuottavat omaehtoisesti työllistymistä tukevia palveluja. Työnantajille kunnat tarjoavat rekrytointiin liittyviä palveluja (muun muassa neuvonta, potentiaalisten työntekijöiden esittely, avustaminen työsopimusten ja palkkatukihakemusten laadinnassa, rekrytointitapahtumien järjestäminen tai niissä mukana olo, työvalmentajien tarjoaminen tuella palkattujen tueksi). Kunnat etsivät niin sanottuja piilotyöpaikkoja, työkokeilupaikkoja ja palkkatuetuja työmahdollisuuksia. Lisäksi kunnat etsivät jatkomahtolisuuksia kunnassa palkkatuetussa työssä, työkokeilussa ja kuntouttavassa työssä oleville. Kunnat myös ohjaavat työttömiä koulutukseen ja tarjoavat lyhytkestoista koulutusta tai avustavat eläke-edellytysten selvittämisessä.

Vaikeimmin työllistettävien työvoimapalvelun järjestämisvastuun siirtoa selvittänyt työryhmä teki syksyllä 2015 Manner-Suomen kunnille kyselyn työllisyyden hoitoon liittyvien tehtävien organisoinnista ja resursoinnista sekä palvelurakenteesta. Kyselyyn vastasi 207 kuntaa ja kyselyn vastausprosentti oli noin 70 %. Vastausten perusteella lähes puolet kyselyyn vastanneista kunnista eli noin sata kuntaa maksoi työnantajille palkkauskustannuksiin kuntalisää. Kuntalisän maksaminen on useimmiten sidoksissa työ- ja elinkeinotoimiston työnantajalle myöntämään palkkatukeen. Kuntalisää maksettiin yleisimmin kolmannen sektorin toimijoille, mutta suurin osa kuntalisää maksavista kunnista myönsi sitä myös yrityksille. Lisäksi kunnat avustavat taloudellisesti työttömien yhdistyksiä ja muita työttömille palveluja tuottavia yhdistyksiä. Useimmiten avustuksia myönnetään yhdistysten tilavuokriin, mutta myös palkkauskustannuksiin.

Noin puolessa syksyllä 2015 tehtyyn kyselyyn vastanneista kunnista oli yksikkö, joka vastaa keskitetysti työllisyyden hoidosta. Yksiköt sijoittuivat useimmiten kunnan keskus- tai konsernihallintoon, perusturvaan, sosiaalitoimeen tai hyvinvointipalveluihin. Jos kunnassa ei ollut erillistä työllisyyden hoidon yksikköä, työllisyyden hoidosta vastaavat viranhaltijat sijoittuivat useimmiten edellä mainittuihin hallintokuntiin.

Kyselyyn vastanneissa kunnissa työskenteli tammi-syyskuussa 2015 julkisten työvoima- ja yritys-palvelujen tuottamiseen (niin sanotut työnsuunnittelijan tehtävät) ja kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen liittyvissä tehtävissä sekä kunnan omaehtoisesti tuottamissa lainsäädäntöön sisältyvässä tehtävissä yhteensä noin 2 300 henkilöä. Näistä noin 45 prosenttia (noin 1000 henkilöä) työskenteli kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen liittyvissä tehtävissä, noin 30 prosenttia (noin 700 henkilöä) julkisten työvoima- ja yritys-palvelujen tuottamiseen liittyvissä tehtävissä ja noin 25 prosenttia (noin 600 henkilöä) kunnan omaehtoiseen palvelutuotantoon liittyvissä tehtävissä. Kokonaan kunnan omalla rahoituksella palkattuja henkilöstöstä oli noin 1 250, osittain työllisyysmäärärahoilla palkattuja noin 700 ja hankerahoituksella palkattuja noin 350.

Kyselyyn vastanneista kunnista noin 140 omistaa työpajan tai muun työllisyyspalveluja tuottavan yksikön. Suurin osa yksiköistä on nuorten työpajoja. Noin kolmanneksella vastanneista kunnista on ohjauksessaan säätiö tai yhdistys, joka tuottaa työllisyyspalveluja ja noin 80 kunnalla oli kyselyaikana kumppanuus- tai yhteistyösopimus työllistymistä edistäviä palveluja tuottavien tahojen kanssa.

Kuntien vastuu työmarkkinatuen rahoituksesta

Kunnat ovat vuodesta 2006 lähtien rahoittaneet osan työttömyyden aikaisesta työmarkkinatuesta. Voimassa olevan työttömyysturvalain 14 luvun 3 a §:n mukaan työmarkkinatuki ja siihen liittyvä lapsikorotus rahoitetaan valtion varoista sen maksukauden loppuun, jonka aikana

henkilölle on tullut maksetuksi työttömyytensä perusteella työmarkkinatukea yhteensä 300 päivältä. Edellä mainitun jälkeiseltä työttömyysajalta työmarkkinatuki rahoitetaan puoliksi valtion ja työmarkkinatuen saajan kotikunnan varoista sen maksukauden loppuun, jonka aikana henkilölle on tullut maksetuksi työttömyyden perusteella työmarkkinatukea yhteensä 1 000 päivältä. Tämän jälkeiseltä työttömyysajalta rahoitusvastuu jakaantuu siten, että työmarkkinatuen saajan kotikunta vastaa 70 prosentilla ja valtio 30 prosentilla työttömän työttömyysaikaisen työmarkkinatuen rahoituksesta. Valtio maksaa työmarkkinatuen kokonaan työttömyysturvain 1 luvun 5 §:n mukaisiin työllistymistä edistäviin palveluihin osallistumisen ajalta.

Vuosina 2006–2014 työttömyyden ajalta maksettava työmarkkinatuki rahoitettiin puoliksi valtion ja valtion ja työmarkkinatuen saajan kotikunnan varoista sen jälkeen, kun henkilölle oli maksettu työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 500 päivää.

Vuonna 2016 kuntien osuus työttömyyden perusteella maksettavasta työmarkkinatuesta on ollut keskimäärin noin 36 miljoonaa euroa kuukaudessa. Kokeilualueiden kuntien osuus on tästä summasta ollut keskimäärin noin 14 miljoonaa euroa kuukaudessa (noin 40 % kuntien osuudesta).

Taulukko 2: Kunnan osarahoittama työmarkkinatuki tammi - joulukuu 2016 (lähde: Kelasto)

Työmarkkinatukea maksettu työttömyyden perusteella vähintään 300 päivää	euroa, keskimäärin kuukaudessa	osuus kokomaan rahoituksesta, %	osuus kuntien rahoitusosuudesta, %
Kustannukset yhteensä (valtio ja kunta)	60 822 000	(100)	
- josta kuntien rahoittama osuus	35 466 000	<i>noin 58</i>	(100)
<i>Kuntapohjaiset kokeilualueet</i>	<i>10 282 000</i>	<i>noin 17</i>	<i>noin 29</i>
<i>Maakunnalliset kokeilualueet</i>	<i>3 768 000</i>	<i>noin 6</i>	<i>noin 11</i>
<i>Kokeilualueet yhteensä</i>	<i>14 050 000</i>	<i>noin 23</i>	<i>noin 40</i>
Erittely kokeilualueittain	euroa, keskimäärin kuukaudessa	vaihtelu kunnittain, 1 000 euroa	
Kuntapohjaiset kokeilut:			
LAPIN KUNNAT	851 000		40 - 451
PORI JA RAUMA	574 000		176 - 399
KUOPION SEUTU	1 098 000		19 - 965
OULUN SEUTU	2 132 000		2 - 1 936
PIRKANMAA	3 246 000		2 - 2 685
TURUN SEUTU	2 381 000		6 - 2 060
Maakunnalliset kokeilut:			
KESKI-POHJANMAAN MAAKUNTA	253 000		1,5 - 218
KESKI-SUOMEN MAAKUNTA	2 289 000		3 - 1 515
POHJOIS-KARJALAN MAAKUNTA	1 226 000		4 - 742

Valtion ja kuntien yhteistyövelvollisuus työttömien työllistymisen edistämiseksi

Työ- ja elinkeinotoimistoja ja kuntia velvoittavasta työllistymistä edistävästä yhteistyöstä säädetään kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (1386/2010, jäljempänä kotoutumislaki), kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa ja työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetussa laissa (1369/2014, jäljempänä TYP-laki). Valtion ja kuntien välillä on myös vapaaehtoisuuteen perustuvia yhteistyömalleja.

Maahanmuuttajien kotouttaminen

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain mukaan kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään paikallistasolla osana kunnallisia peruspalveluja ja työ- ja elinkeinohallinnon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä. Paikallistason vastuviranomaisia ovat kunnat ja työ- ja elinkeinotoimistot.

Työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on työtön työnhakija, ja kunta maahanmuuttajalle, joka saa toimeentulotukea. Alkukartoituksen perusteella työ- ja elinkeinotoimisto tai kunta arvioi, tarvitseeko maahanmuuttaja lain 11 §:ssä tarjotun kotoutumissuunnitelman, jossa sovitaan kotoutumista tukevista toimenpiteistä ja palveluista. Kotoutumissuunnitelmassa voidaan sopia suomen tai ruotsin kielen opiskelun lisäksi maahanmuuttajan oman äidinkielen opetuksesta, yhteiskuntaan perehdyttävästä opetuksesta, luku- ja kirjoitustaidon sekä perusopetusta täydentävästä opetuksesta, kotoutumiskoulutuksesta ja muista kotoutumista yksilöllisesti edistävästä toimenpiteistä. Kotoutumislain 13 §:n mukaan kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto laativat kotoutumissuunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Perustellusta syystä kunta ja maahanmuuttaja tai työ- ja elinkeinotoimisto ja maahanmuuttaja voivat kuitenkin laatia kotoutumissuunnitelman keskenään.

Kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä sekä sen suunnittelusta ja seurannasta paikallistasolla. Kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto vastaavat yhdessä kotoutumista edistävien ja tukevien toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä, niihin ohjaamisesta sekä niiden seurannasta. Ne voivat lisäksi laatia paikallisia tai seudullisia yhteistyösopimuksia toimenpiteiden ja palvelujen järjestämisestä alueellaan.

Aktivointisuunnittelu

Kuntouttavasta työtoiminnasta annettu laki velvoittaa työ- ja elinkeinotoimiston ja kunnan laatimaan aktivointisuunnitelman yhteistyössä henkilön kanssa, jos henkilölle on maksettu työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea tietty aika. Aktivointisuunnitelma on työllistymissuunnitelman korvaava suunnitelma, joka on uudistettava siihen saakka, kun henkilö täyttää työssäoloehdon. Aktivointisuunnitelman kestosta, muuttamisesta ja keskeytyneen suunnitelman jatkamisesta sovitaan kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston ja henkilön kesken.

Kuntouttavasta työtoiminnasta annettua lakia sovelletaan pidempään työttömänä olleisiin, jotka saavat työttömyyden perusteella työmarkkinatukea tai toimeentulotukea. Alle 25-vuotiaista työttömistä lain piiriin kuuluvat työmarkkinatukeen oikeutetut tai toimeentulotukea saavat, jotka ovat työttömyyden perusteella saaneet työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä viimeisen 12 kalenterikuukauden aikana tai jotka ovat saaneet työttömyysturvalain 6 luvun 7 §:n mukaisen työttömyyspäivärahaikauden ajan työttömyyspäivärahaa taikka joiden pääasiallinen toimeentulo on viimeisen neljän kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen.

Lain piiriin kuuluvat 25 vuotta täyttäneistä työttömistä työmarkkinatukeen oikeutetut tai toimeentulotukea saavat, jotka ovat työttömyyden perusteella saaneet työmarkkinatukea vähintään 500 päivältä tai jotka ovat työttömyysturvalain 6 luvun 7 tai 9 §:n mukaisen työttömyyspäivärahaikauden jälkeen saanut työttömyyden perusteella työmarkkinatukea vähintään 180 päivältä taikka jonka pääasiallinen toimeentulo on viimeisen 12 kuukauden aikana perustunut työttömyyden johdosta maksettuun toimeentulotukeen.

Työ- ja elinkeinotoimisto on velvollinen aloittamaan toimenpiteet aktivointisuunnitelman laatimiseksi henkilölle, joka täyttää työttömyysetuuden maksupäiviin liittyvät edellytykset. Kunta on velvollinen aloittamaan toimenpiteet aktivointisuunnitelman laatimiseksi henkilölle, joka täyttää toimeentulotuen kestoon liittyvät edellytykset.

Aktivointisuunnitelmaa laadittaessa on ensiksi selvitettävä mahdollisuus tarjota työtä tai julkisia työvoimapalveluja. Suunnitelma voi näiden toimenpiteiden ohella sisältää myös työllistymismahdollisuuksia parantavia sosiaali-, terveys-, kuntoutus- ja koulutuspalveluja. Jos työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja henkilö yhdessä arvioivat, että henkilö ei työ- ja toimintakykynsä asettamien rajoitusten vuoksi voi osallistua julkisiin työvoimapalveluihin tai työhön, aktivointisuunnitelmaan tulee sisältyä kuntouttava työtoiminta tai erityislakien mukaisesti sellaisia sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja, jotka parantavat henkilön työ- ja toimintakykyä.

Työmarkkinatukeen oikeutetulle tai työttömyydestä johtuen toimeentulotukea pääasiallisena tulonaan saavalle tai työttömyyspäivärahaa saavalle henkilölle voidaan hänen pyynnöstään järjestää kuntouttavaa työtoimintaa ennen kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain mukaisia määräaikoja, jos kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto varattuaan henkilölle tilaisuuden tulla kuulluksi arvioivat kuntouttavan työtoiminnan parhaiten tukevan henkilön elämänhallintaa ja työllistymisedellytyksiä. Ennen toiminnan järjestämistä on laadittava kuntouttavaa työtoimintaa koskeva aktivointisuunnitelma siten kuin kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa säädetään tai monialainen työllistymissuunnitelma siten kuin työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetussa laissa säädetään. Henkilön on esitettävä kuntouttavaa työtoimintaa koskeva pyyntö työ- ja elinkeinotoimistolle tai kunnalle.

Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu

Laki työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta tuli voimaan vuoden 2015 alussa. Laki määrittelee toimintamallin, jossa työ- ja elinkeinotoimisto, kunta ja Kansaneläkelaitos arvioivat yhdessä monialaista yhteispalvelua tarvitsevien työttömien palvelutarpeet, suunnittelevat työttömien työllistymisen kannalta tarkoituksenmukaiset palvelukokonaisuudet sekä vastaavat työttömien työllistymisprosessin etenemisestä ja seurannasta. Monialaisen yhteispalvelun tarpeella tarkoitetaan tilannetta, jossa työttömän työllistymisen edistäminen edellyttää kunnan, työ- ja elinkeinotoimiston ja Kelan järjestämisvastuulla olevien palvelujen yhteensovittamista. Työ- ja elinkeinotoimisto, kunta tai Kela arvioi yhteispalvelun tarpeen, kun työtön on saanut työmarkkinatukea vähintään 300 päivältä tai hän on ollut yhdenjaksoisesti työtön vähintään tietyn ajan (alle 25-vuotiaat vähintään kuusi kuukautta ja 25 vuotta täyttäneet vähintään 12 kuukautta). Jos monialaisen yhteispalvelun tarve täyttyy, henkilö ohjataan monialaiseen yhteispalveluun.

TYP-toimintamallissa työttömälle tulee tarjota hänen palvelutarpeensa mukaisia työ- ja elinkeino-toimiston järjestämisvastuulla olevia julkisia työvoimapalveluja, kunnan järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveyspalveluja sekä Kansaneläkelaitoksen kuntoutuspalveluja. Lisäksi yhteispalvelussa voi olla tarjolla esimerkiksi kunnan vapaaehtoisesti järjestämiä palveluja. Työttömän palvelutarve arvioidaan kolmen kuukauden kuluessa siitä kun monialainen yhteispalvelu on alkanut (niin sanottu kartoitusjakso). Kartoitusjakson aikana työ- ja elinkeino-

toimisto, kunta ja Kansaneläkelaitos selvittävät yhdessä työttömän kanssa tämän ammatillisen osaamisen sekä työllistymiseen vaikuttavan sosiaalisen tilanteen, terveyden tilan ja työ- ja toimintakyvyn.

TYP-toimintamallia varten ei perustettu uutta organisaatiota, vaan toiminnassa mukana olevat viranomaiset toimivat verkostoyhteistyössä kukin omien toimivaltuuksiensa puitteissa. Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun tarjoamiseksi on muodostettu 33 yhteistyösopimuksiin perustuvaa TYP-verkostoa. Sopimukset on tehty vuosille 2015–2018. Verkostossa mukana olevat kunnat ovat nimenneet henkilöt, jotka johtavat monialaisen yhteispalvelun järjestämistä.

Verkostot eroavat toisistaan mukana olevien kuntien, asiakasmäärien ja toimipisteiden määrän suhteen. TYP-johtajille kesällä 2016 tehdyn kyselyn mukaan asiakaspalvelua varten on perustettu lähes 250 toimipistettä, joista yhteisiä toimipisteitä 44. Verkostoittain toimipisteiden määrä vaihtelee yhdestä kolmeenkymmeneen. TYP-toimintamallissa tarjottavien palvelujen piirissä oli joulukuussa 2016 noin 40 000 asiakasta (koko vuoden aikana noin 51 000), minkä lisäksi arviolta noin 50 000 (tilanne kesäkuussa 2016) monialaisen yhteispalvelun asiakkuuskriteerit täyttävää asiakasta odotti yhteispalveluun pääsyä. Toimintamallin piirissä olevien asiakkaiden määrä vaihtelee verkostoittain muutamasta kymmenestä 4 000:een. Yhteispalveluun pääsyä jonottavia oli jokaisen verkoston alueella.

Työ- ja elinkeinotoimiston työttömyysturvaan liittyvät tehtävät

Työ- ja elinkeinotoimisto tai työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus antaa työttömyysetuuden saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä Kansaneläkelaitosta ja työttömyyskassaa sitovan lausunnon. Työvoimapolitiittinen lausunto annetaan työttömyysturvalain 2 luvussa säädetystä etuuden saamisen yleisistä edellytyksistä sekä etuuden saamisen edellytyksistä työllistymistä edistävien palveluiden ajalta. Työllistämistä edistäviä palveluita ovat julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukainen työnhakuvalmennus, uravalmennus, kokeilu, työvoimakoulutus ja työttömyysetuudella tuettu työnhakijan omaehtoinen opiskelu. Työllistymistä edistäviä palveluja ovat myös kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettu omaehtoinen opiskelu ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu kuntouttava työtoiminta.

Työ- ja elinkeinotoimiston tehtävänä on lisäksi antaa työvoimapolitiittinen lausunto työttömyysturvalain 2 a luvussa säädetystä työvoimapolitiittisesti moitittavasta menettelystä.

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmä

Julkisen työvoima- ja yrityspalvelun järjestämistä varten pidetään yllä työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmää (URA-tietojärjestelmä). Tietojärjestelmä muodostuu henkilöasiakasrekisteristä, työnantajarekisteristä ja palveluntuottajarekisteristä. Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään talletettujen tietojen julkisuuteen sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään ja henkilötietojen käsittelyyn, mitä henkilötietolaissa (523/1999) säädetään.

Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan mukaan asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai työhallinnon henkilöasiakkaasta sekä tämän saamista etuudesta tai tukitoimesta taikka sosiaalihuollon palvelusta tai työhallinnon henkilöasiakkaan palvelusta taikka tietoja henkilön terveydentilasta tai vammaisuudesta taikka hänen saamistaan terveydenhuollon ja kuntoutuksen palvelusta taikka tietoja henkilön seksuaalisesta käyttäytymisestä ja suuntautumisesta, ovat salassa pidettäviä. Työ- ja

elinkeinotoimiston, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen tai työ- ja elinkeinoministeriön virkamies, jolle on myönnetty käyttöoikeus työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään, saa salassapitosäännösten estämättä hakea ja käyttää asiakastietojärjestelmään talletettuja tietoja, jos se on tarpeen asiakaspalvelun järjestämiseksi, vireillä olevan asian selvittämiseksi tai ratkaisemiseksi tai taikka valvonta-, kehittämis- ja seurantatehtävän suorittamiseksi.

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmästä voidaan antaa salassa pidettäviä tietoja vain, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty tai jos se, jonka etujen suojaamiseksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa siihen suostumuksensa. Kunnalla ei ole yleistä oikeutta saada tietoja työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmästä. Jos kunta toimii julkisen työvoima- ja yrityspalvelun tuottajana kuten työkokeilun järjestäjänä, sillä on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta työ- ja elinkeinotoimistolta, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskukselta ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta henkilöasiakasta koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä palvelun järjestämiseksi. Kunnalle työnantajana voidaan luovuttaa työpaikan täyttämistä varten tarpeellisia tietoja, jos työnhakija on antanut kirjallisen suostumuksensa tietojen luovuttamiseen. Lisäksi kunnalla voi olla muuhun lainsäädäntöön perustuva oikeus saada tietoja työ- ja elinkeinotoimiston henkilöasiakkaasta.

Työllistymistä edistävää monialaista yhteispalvelua varten käytössä on työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja Kansaneläkelaitoksen virkailijoiden yhteinen TYPPI-asiakastietojärjestelmä. Järjestelmän ylläpitäjänä on työ- ja elinkeinoministeriö ja rekisterinpitäjänä työ- ja elinkeinotoimisto. Järjestelmä on työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän henkilöasiakasrekisterin osarekisteri. Käyttöoikeus järjestelmään voidaan myöntää niille työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan tai Kansaneläkelaitoksen palveluksessa oleville, jotka hoitavat työllistymisestä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetussa laissa tarkoitettuja tehtäviä ja tarjoavat tässä laissa tarkoitettuja palveluja työttömille. Käyttöoikeus rajataan vain sen TYP-verkoston asiakastietoihin, jonka asiakkaille henkilö monialaista yhteispalvelua tarjoaa.

TYPPI-järjestelmään talletetaan viranomaisten yhteiseen käyttöön työllistymisen edistämiseksi tarvittavat välttämättömät ja tarpeelliset tiedot niiden työttömien osalta, jotka kuuluvat työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain piiriin. Työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan tai Kansaneläkelaitoksen palveluksessa oleva, jolle on myönnetty käyttöoikeus järjestelmään, voi saada ja käyttää asiakasrekisteriin talletettuja tietoja sekä tehdä rekisteriin merkintöjä.

Kansainvälinen kehitys

Työllistymistä edistävien palvelujen tarjoaminen on organisoitu hieman eri tavoin Euroopan eri maissa. Muun muassa julkisen ja yksityisen sektorin roolit vaihtelevat. Maissa, joissa valtio on yksin vastuussa julkisten työvoimapalvelujen järjestämisestä, kunnilla on usein vastuuta työvoimapalvelujen tuottamisessa. Yksityissektorin toimijoilla on eri maissa oma roolinsa palvelujen tuottajana, joissakin maissa yksityisen sektorin rooli palvelujen tuottajana on määräävä (Iso-Britannia, Alankomaat). Esimerkit on poimittu maista, joissa kunta ja valtio tekevät paikallistasolla yhteistyötä työvoimapalvelujen tarjoamisessa.

Tanska

Työvoimapalveluiden tarjoamiseen liittyvät tehtävät jakautuvat Tanskassa kansalliselle, alueelliselle ja paikalliselle tasolle. Kansallisella tasolla vastuu työvoimapolitiikasta ja sen toimeenpanon ohjauksesta on työministeriöllä. Paikallistasolla työvoimapalveluja tarjotaan kunnallisissa Job Centreissä, joita on yhteensä 94. Kunnat voivat toimia yhteistyössä toisten kuntien kanssa kuntarajat ylittävissä työvoimapalveluissa, ja ne voivat valmistella yhteistyötä Kommunernes Landsforening KL:n (Suomen Kuntaliittoa vastaava yksityinen etu- ja jäsenjärjestö) aluehallinnon alaisuudessa.

Kunta on vastuussa siitä, mitä työvoimapalveluja järjestetään. Työministeriö vahvistaa tarkemmat määräykset siitä, mitkä työllisyyttä ja kuntoutusta koskevat tehtävät kuuluvat kunnallisiin työvoimapalveluihin. Kunta voi antaa sille säädettyjä tehtäviä ja päätöksentekoa muiden toimijoiden hoidettavaksi, mutta vastuu niistä säilyy edelleen kunnallishallinnolla.

Poikkeuksena kunnalliseen palvelutarjontaan ovat koko maassa toimivien (suurten) työnantajien rekryointitarpeet sekä suuret rekryointitarpeet, jotka hoidetaan kansallisessa työnvälityspalvelussa (kontaktpunkt). Palvelusta huolehtii työministeriön alaisuudessa toimiva keskusvirasto STAR (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering).

Ruotsi

Ruotsissa valtio vastaa julkisten työvoimapalvelujen tarjoamisesta ja sosiaalivakuutuksesta. Viime vuosina alueellista ja paikallista yhteistyötä on haluttu vahvistaa.

Ruotsin julkinen työvoimapalvelu (Arbetsförmedlingen-virasto) ja Kuntien ja maakuntien liitto SKL solmivat kesäkuussa 2015 yhteistyösopimuksen, jonka tavoitteena on tukea paikallisen ja alueellisen tason työllistymistä edistävää yhteistyötä. Yhteistyön tavoitteena on tukea alueiden elinvoimaa ja kehitystä, turvata osaavan työvoiman saatavuutta alueilla sekä tukea erityistä tukea tarvitsevien työnhakijoiden työllistymistä. Tavoitteena on myös hyödyntää viranomaisten resursseja aikaisempaa tehokkaammin ja tuottaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Yhteistyösopimuksessa todetaan, että kunnilla, maakunnilla ja alueilla on tärkeä rooli työnantajana tarjota tuettua työtä, harjoittelumahdollisuuksia ja muita palveluja väylänä työelämään. Maahanmuuttajien työllistymisessä tärkeäksi nostetaan kunnallisen aikuiskoulutus ja kielikoulutus. Sopijapuolten yhteinen sosiaalisten kriteerien määrittely osaksi julkisia hankintoja nähdään mahdollisuutena lisätä pitkään työttömänä olleiden pääsyä työpaikoilla toteutettaviin palveluihin ja sitä kautta työelämään. Yhteistyösopimuksessa tuodaan myös esille, että paikallisilla yhteistyöratkaisulla ja yhteisillä asiakaspalvelupisteillä julkinen työvoimapalvelu voi varmistaa lähipalvelut kunnissa.

Paikallisesta tai alueellisesta yhteistyöstä laaditaan kirjallinen sopimus, jossa yhteistyölle määritellään tavoitteet ja sopimuksessa kuvataan myös yhteistyömuodot. Kirjallisten sopimusten laatimisella tavoitellaan yhteistyön ennustettavuutta ja selkeyttä sekä kestävyyttä. Yhteistyön käytännön toimenpiteet sovitetaan alueellisiin ja paikallisiin tarpeisiin.

Saksa

Saksassa sekä valtiolla että kunnilla on vastuu julkisten työvoimapalvelujen järjestämisessä ja työttömyysturvaetuuksien maksamisessa. Nykyinen järjestelmä ja vastuunjako perustuvat pitkälti niin sanottuihin Hartz-reformeihin ja Hartz-komission asettamiin lakeihin, jotka tulivat

voimaan 2002–2005. Liittovaltion hallintorakenteen vuoksi eri osavaltioissa ja paikallishallinnon yksiköissä on päädytty työvoimapalvelujen osalta erilaisiin ratkaisuihin.

Työvoimapalvelujen tarjoamisesta huolehtivat liittovaltion työvoimaviranomainen BA (Bundesagentur für Arbeit) ja kunnat. Työvoimapalveluja hankitaan myös yksityiseltä sektorilta. BA on liittovaltion työ- ja sosiaaliasioiden ministeriön alaisuudessa toimiva itsenäinen virasto. Jos kunta hoitaa BA-viraston velvollisuuksia viraston sijasta, oikeudellinen valvonta on liittovaltiolla ja tietyin edellytyksin viime kädessä työ- ja sosiaaliministeriöllä.

BA-viraston tarjoamia palveluja ovat työnvälitys, ohjaus- ja neuvontapalvelut, työvoima- ja jatko-koulutus, osatyökykyisten työllistämistä edistävät palvelut, tuki työpaikkojen syntymiselle ja säilyttämiselle. BA tuottaa myös tilastoja, ennakointi- ja tutkimustietoa. Lisäksi BA tekee yhteistyötä sairausvakuutusrahastojen, työ- ja sosiaaliasioiden ministeriön ja työharjoitteluja tarjoavien yritysten kanssa.

Asiakaspalvelu on organisoitu eri tavoin riippuen siitä, minkä toimeentuloetuuden piirissä työnhakija on. Jos kyse on vähimmäisetuuksista, työnhakijaa palvelee liittovaltion työvoimaviranomaisten ja paikallisviranomaisten yhteistyönä samoin kuin työvoimatoimistojen ja kuntien yhteistyönä. BA:n aluevirastot ja kunnat ovat perustaneet yli 300 yhteistä Jobcenter-yksikköä, joiden tarkoituksena on tukea työnhakijaa hankkimaan toimeentulonsa omilla kyvyillään ja voimillaan ilman julkista tukea. Jobcenterin asiakaskunta voi koostua sekä valtion että kuntien vastuulla olevista työnhakijoista. Osa kunnista (noin 100) on jättänyt Jobcenter-mallin ulkopuolelle ja tarjoaa palvelut itse.

Alankomaat

Alankomaissa sekä valtio että kunnat vastaavat julkisten työvoimapalvelujen järjestämisestä, minkä lisäksi yksityisillä palveluntuottajilla on merkittävä rooli palvelujen tuottamisessa. Varsinaisia julkisia työvoimapalveluja järjestävä taho on sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa ja ohjauksessa toimiva Uitvoeringsinstituut werknemersverzekering UWV (työttömien vakuutuskassa). UWV on kansallinen ja se vastaa työvoimapolitiikan yleisestä toteuttamisesta, työttömyysturvan jakamisesta, työnvälityspalveluista ja työttömyystilastojen keräämisestä.

UMW hoitaa yhdessä kuntien kanssa henkilöasiakkaiden työllisyyttä edistäviä tehtäviä. Käytännön tasolla yksi osasto vastaa julkisesta työvoimapalvelusta (lähinnä työnvälityksestä) keskittyen heikossa asemassa oleviin työnhakijoihin ja heitä työllistäviin työnantajiin. Lisäksi työnhakijat, työntekijät ja työnantajat voivat saada UMW:sta työelämään liittyvää oikeudellista tietoa ja neuvontaa sekä yleensä tietoa työmarkkinoista.

Kunnat hoitavat itsenäisesti julkiset työvoimapalvelut niille työttömille, jotka jäävät työttömyysvakuutuksen ulkopuolelle (etuutena volksverzekeringen, ”kansanvakuutus”). Kuntatason palvelurakenne on heterogeeninen. Valtio rahoittaa kuntien työvoimapalvelua kunnan työttömien henkilömäärän perusteella.

UMW pyrkii aktiiviseen yhteistyöhön muiden toimijoiden, kuten kuntien, työnantajien ja työvoiman vuokrausta harjoittavien yritysten kanssa. Tavoitteena on lisätä paikallishallinnon mahdollisuuksia luoda omaa työvoimapolitiikkaa, koska kansalaisia lähellä oleva vastuu ja palvelut nähdään tulosten kannalta tehokkaiksi. Vuoden 2015 alussa perustettiin 35 alueellista Werkbedrijf-yksikköä, jossa UWV, kunnat, opetussektori ja työmarkkinaosapuolet tekevät yhteistyötä alueensa työmarkkinaongelmien ratkaisemiseksi ja sopivat tätä koskevista toimista. Yhteistyössä kuntien kanssa rakennetaan työnantajille myös ”yhden luukun” palvelupistettä, jossa tarjotaan tietoa, neuvontaa ja asiantuntijapalveluja.

Norja

Norjassa valtion järjestämisvastuulle kuuluvien julkisten työvoimapalvelujen ja sosiaalivakuutukseen kuuluvien etuuksien hallinnointi organisoitiin uudelleen vuonna 2006. Paikallistasolla valtio ja kunta tekevät yhteistyötä hyvinvointipalvelujen tarjoamisessa. Palvelujen tarjoaminen on organisoitu NAV-toimistoille (Arbeids- og velferdsforvaltningen), joita on yhteensä 456. Suurimmissa kunnissa on useampia toimistoja.

Valtio tarjoaa NAVeissa työvoima- ja sosiaalivakuutuspalveluja ja kunta sosiaalipalveluja. Valtion toiminta perustuu lainsäädäntöön ja kuntien mukana olo työministeriön ja Norjan kuntia edustavan liiton valtakunnalliseen sopimukseen. Sopimuksessa mainitaan ne sosiaalipalvelut, jotka tulee olla jokaisessa NAVissa (niin sanotut minimipalvelut). Noin 75 prosentissa NAVeja on tarjolla muitakin palveluja kuin niin sanottuja minimipalveluja.

NAV:n toiminta perustuu valtion ja kuntien tasavertaiseen yhteistyöhön, minkä seurauksena asiakkaat saavat julkiset hyvinvointipalvelut samasta paikasta. NAV kiinnittää erityistä huomiota niihin, joilla on alentunut työkyky ja tästä johtuvia vaikeuksia päästä työmarkkinoille. Erityisinä kohderyhminä ovat nuoret, OECD-maiden ulkopuolelta tulleet maahanmuuttajat ja yli kuusi kuukautta työttömänä olleet.

Nykytilan arviointi

Joulukuun 2016 työllisyyskatsauksen mukaan työttömien työnhakijoiden määrä laski joulukuussa edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta kaikkien elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskusten alueella. Suhteellisesti eniten työttömien työnhakijoiden määrä laski Kainuussa (16 prosenttia), Etelä-Savossa (9 prosenttia), Etelä-Pohjanmaalla (9 prosenttia), Pohjois-Savossa (9 prosenttia) ja Lapissa (8 prosenttia). Työttömien työnhakijoiden määrä laski myös maakunnallisilla ja kuntapohjaisilla kokeilualueilla verrattuna vuoden takaiseen tilanteeseen. Kuntapohjaisesti tarkasteltuna työttömien määrä laski suurimmassa osassa kokeilussa mukana olevia kuntia, vain noin kymmenessä kunnassa työttömien määrä oli noussut tai pysynyt ennallaan.

Työllisyyskatsauksen mukaan kokeilualueilla oli työttömiä työnhakijoita joulukuun 2016 lopussa 140 700 henkilöä, minkä lisäksi aktivointiasteeseen luettavien palveluiden piirissä oli **[luku puuttuu vielä]** henkilöä. Työttömien työnhakijoiden määrä on noin 40 prosenttia koko maan työttömistä työnhakijoista. Pitkäaikaistyöttömiä kokeilualueiden työttömistä oli noin 47 800, mikä on sekin noin 40 prosenttia (39) kaikista pitkäaikaistyöttömistä. Kuntapohjaisilla kokeilualueilla pitkäaikaistyöttömiä oli yhteensä noin 34 500, mikä oli noin 28 prosenttia kaikista pitkäaikaistyöttömistä. Maakunnallisilla kokeilualueilla pitkäaikaistyöttömiä oli joulukuussa noin 13 300, mikä oli noin 11 prosenttia kaikista pitkäaikaistyöttömistä.

Maakunnallisista kokeilualueista Keski-Pohjanmaalla oli työttömiä työnhakijoita joulukuussa 2016 noin 3 600, Keski-Suomessa noin 21 900 ja Pohjois-Karjalassa noin 13 300. Kaikilla maakunnallisilla kokeilualueilla työttömien määrä laski verrattuna vuoden 2015 joulukuuhun työttömien työnhakijoiden määrään: Keski-Pohjanmaalla 3 prosenttia, Keski-Suomessa 5 prosenttia ja Pohjois-Karjalassa 2 prosenttia.

Myös kaikilla kuntapohjaisilla kokeilualueilla työttömien työnhakijoiden määrä laski joulukuussa 2016 verrattuna vuoden takaiseen määrään. Määrät laskivat kokeilualueittain tarkasteltuna 1–7 prosenttia, kuntakohtainen vaihtelu oli tätä suurempi. Varsinais-Suomen kokeilualueella työttömien työnhakijoiden määrä laski 5 prosenttia, Satakunnan kokeilualueella noin 1 prosentin, Pirkanmaan kokeilualueella 4 prosenttia, Pohjois-Savon kokeilualueella 6 prosenttia, Pohjois-Pohjanmaan kokeilualueella 4 prosenttia ja Lapin kokeilualueella 7 prosenttia.

Työttömiä työnhakijoita oli Varsinais-Suomen kokeilualueella joulukuussa 2016 noin 22 100, Satakunnan kokeilualueella noin 9 900, Pirkanmaan kokeilualueella noin 32 000, Pohjois-Savon kokeilualueella noin 9 000, Pohjois-Pohjanmaan kokeilualueella noin 19 000 ja Lapin kokeilualueella noin 9 200.

Suomen julkisen talouden tila on ollut heikko jo lähes vuosikymmenen (Valtiovarainministeriön raportti 7/2017, Julkisen talouden näkymät ja haasteet). Teollisuuden rakennemuutos ja väestön ikääntyminen ovat heikentäneet julkista taloutta. Suhdannelitilanteen normalisoituminen ei riitä parantamaan julkisen talouden tilaa olennaisesti, sillä väestön ikääntyminen jatkuu ja rakenteellinen työttömyys on korkea. Odotuksia nopeampi talouskasvu ei ratkaise syntyneitä kestävyysvajetta, vaan tarvitaan toimia työllisyysasteen nostamiseksi ja julkisen palvelutuotannon tehostamiseksi.

Valtiovarainministeriön raportin mukaan hallituksen työllisyystavoitteen saavuttaminen edellyttää tehokkaita politiikkatoimia, jotka vahvistavat työn kysyntää ja tarjontaa. Työn tarjontaa voidaan lisätä parantamalla työn vastaanottamisen kannustimia sekä aktivoimalla työttömiä hakemaan töitä tehokkaammin tai vastaanottamaan tarjottua työtä herkemmin. Pitkäaikaistyöttömien aktivoimista tukee päätös määräaikaishaastattelujen tekemisestä työttömille 3 kuukauden välein vuodesta 2017 alkaen. Samassa yhteydessä olisi taattava, että työvoimapalveluiden resurssit on kohdennettu oikein. Hyvin toteutettuina työttömien haastattelut neljä kertaa vuodessa voivat parantaa työttömien aktiivisuutta ja auttaa työttömyyden katkaisemisessa.

Aluehallinnon uudistaminen ja kasvupalvelu-uudistus

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelman mukaan aluehallintoa ja eri viranomaisien tehtäviä uudistetaan keskittämällä nykyisiä valtion, maakuntien liittojen ja kuntien tehtäviä ja toimintoja uusille itsehallintoalueille, maakunnille. Uudistuksen tavoitteena on sovittaa yhteen valtion aluehallinto ja maakuntahallinto sekä yksinkertaistaa julkisen aluehallinnon järjestämistä (valtio, alueet ja kunnat). Uudistus vaikuttaa myös eri hallinnonalojen tehtäviin ja niitä koskevaan lainsäädäntöön.

Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan työ- ja elinkeinohallinnon nykyiset toimintamallit ja palvelut ovat jääneet toimintaympäristön muutosvauhdista jälkeen. Osana maakuntamalliin siirtymistä julkiset työvoima- ja yrityspalvelut on tarkoitus uudistaa vastaamaan näihin toimintaympäristön muutoksiin. Maakuntauudistuksessa yrityspalvelut ja julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (niin sanotut TE-palvelut) on tarkoitus koota valtakunnallisiksi ja maakunnallisiksi kasvupalveluiksi, joissa maakunnallisten kasvupalvelujen järjestämisvastuu olisi maakunnilla. Kasvupalvelujen tuottajina voisivat toimia yksityiset yritykset, yhteisöt ja julkisomisteiset yritykset.

Pääkaupunkiseudulla kasvupalvelujen järjestämisvastuuta siirrettäisiin maakuntauudistuksesta poiketen Uudenmaan maakunnalta pääkaupunkiseudun kunnille. Perusteluna yksittäiselle maakuntamallista poikkeavalle ratkaisulle on pääkaupunkiseudun asiakasvolyymeihin perustuva asema. Pääkaupunkiseudulla asuu 44 prosenttia Suomen pitkäaikaistyöttömistä sekä 48 prosenttia vieraskielisistä. Koko maan työvoimasta pääkaupunkiseudun osuus on 22 prosenttia ja yksityissektorin työpaikoista 30 prosenttia. Pääkaupunkiseudun erillisratkaisun lainsäädännöllinen valmistelu on osa työ- ja elinkeinoministeriön valmistelemaa luonnosta hallituksen esitykseksi laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalvelusta.

Kasvupalvelu-uudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat talouden ja talouskasvun edistäminen ja julkisen palvelun nykyistä vahvempi lisäarvo asiakkaille. Samalla purettaisiin sääntelyä ja vähennettäisiin sääntelyn yksityiskohtaisuutta tavoitteena varmistaa maakuntien harkintavalta

aluekehittämistä koskevien tehtävien hoitamisessa. Maakunnilla olisi laaja harkintavalta kasvupalvelujen järjestämisessä, mutta valmisteilla oleva laki määrittäisi järjestämiselle ja tuottamiselle yhtenäisen toimintamallin.

Maakuntamalli merkitsisi suurta rakenteellista muutosta Suomen aluehallintoon ja nykyisten työvoima- ja yrityspalvelujen sekä sosiaali- ja terveystalvelujen tarjoamiseen. Kuntien rooli muuttuisi, kun vastuu sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisestä siirtyisi kunnilta uusille maakunnille. Tulevien kasvupalvelujen kilpailullinen järjestäjä - tuottaja -malli muuttaisi nykyistä tuottarakennetta, missä kunta ja kolmannen sektorin toimijat ovat voineet toimia julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tuottajina ilman kilpailutusta (esimerkiksi työllisyyspoliittisella avustuksella rahoitettava toiminta). Tulevassa mallissa kunnat voisivat toimia maakunnallisten kasvupalvelujen tuottajina kilpailullisilla markkinoilla edellyttäen, että ne olisivat yhtiöittäneet palvelutuotantonsa. Toistaiseksi kunnat eivät vielä ole yhtiöittäneet työllisyyspalvelujaan, vaan kuntaorganisaatio tuottaa palveluja osana kunnallista palvelutuotantoa.

Maakuntaudistus mahdollistaa erityisesti vaikeimmin työllistyvien palvelujen järjestämisen ja yhteensovittamisen uudella tavalla, kun vastuu kasvupalvelujen ja sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisestä olisi yhdellä taholla, maakunnalla. Sosiaali- ja terveystalministeriön johdolla on helmikuussa 2017 käynnistynyt arviointi siitä, miten työmarkkinatuen rahoitusvastuu tulevassa maakuntamallissa olisi tarkoituksenmukaisinta järjestää kuntien muuttuva rooli huomioon ottaen.

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi alueiden kehittämisestä ja kasvupalvelusta on tarkoitus lähettää lausunnoille maaliskuun 2017 alussa ja hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle kesäkuussa 2017. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2019.

Kuntien näkemykset yhteistyöstä työ- ja elinkeinotoimistojen kanssa ja palvelujen järjestämisestä työttömille

Valtion ja kunnan työnjaon toimivuutta sekä kuntien osuutta työllistymistä edistävien palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa on arvioitu työmarkkinatuen rahoitusuudistuksesta vuonna 2014 tehdyssä arviointitutkimuksessa ja työllisyyden kuntakokeilun seuranta tutkimuksessa vuonna 2015. Pitkäaikaistyöttömien työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisvastuun siirtoa valtiolta kunnille selvittänyt työryhmä selvitti kyselyllä kuntien näkemyksiä työllisyydenhoidon nykyjärjestelmästä syksyllä 2015. Palvelujärjestelmässä ei ole kyselyn jälkeen toimeenpantu muutoksia tai uudistuksia, joten kyselyn vastauksia ja niissä esitettyjä näkemyksiä voi edelleen pitää edustavina.

Noin kolmannes syksyllä 2015 kyselyyn vastanneista kunnista ei kannattanut selvityksen kohteena ollutta järjestämisvastuun siirtoa. Sen sijaan kunnat halusivat lisätä kuntien mahdollisuuksia vaikuttaa julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämiseen. Vaikuttamismahdollisuuksia katsottiin voitavan parantaa lisäämällä kunnan tiedonsaantia työttömistä, muuttamalla lainsäädäntöä ja lisäämällä työ- ja elinkeinotoimiston yhteistyötä kuntien kanssa. Vastaavia näkemyksiä ovat esittäneet työvoima- ja yrityspalvelujen alueelliseen kokeiluun valittujen alueiden edustajat.

Useat kunnat ovat katsooneet, että kuntien ja työ- ja elinkeinohallinnon välinen yhteistyö ei ole ollut riittävän tuloksellista. Kuntien näkemysten mukaan työ- ja elinkeinotoimistojen asiakasohjauksessa ja päätöksenteossa on ollut hitautta, mistä johtuen kunnat eivät ole voineet ohjata asiakkaita tehokkaasti kuntouttavaan työtoimintaan ja muihin kunnan tarjoamiin palveluihin. Kunnan palvelut eivät ole olleet täysimääräisessä käytössä.

Kunnallisten työllisyyspalvelujen vahvuutena pidetään hyvää tuntemusta kunnassa tarjolla olevista työ- ja aktivointimahdollisuuksista, asiakaslähtöisyyttä sekä henkilökohtaista, yksilöllistä, oikea-aikaista ja ratkaisuihin pyrkivää palvelua.

Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun johtajille syksyllä 2016 tehdyn kyselyn mukaan ostopalveluina hankitut työvoima- ja yrityspalvelut eivät riittävästi huomioi asiakkaiden palvelutarpeita ja palvelunaikaisen tuen tai ohjauksen tarvetta. TYP-johtajien näkemysten mukaan asiakkaiden on ollut tämän vuoksi vaikea päästä esimerkiksi työvoimakoulutukseen. Myös kuntien näkemyksen mukaan palveluja voitaisiin nykyistä paremmin räätälöidä pidempään työttömän olleiden tarpeisiin, jos kunnat osallistuisivat palveluhankintojen suunnitteluun.

Kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön vuonna 2013 teettämässä kuntakyselyssä kunnat nostivat kuntouttavan työtoiminnan tärkeimmäksi tavoitteeksi avoimille työmarkkinoille työllistymisen ja toiseksi tärkeimmäksi tavoitteeksi työ- tai toimintakyvyn arvioinnin. Palvelun tärkeimpinä tavoitteina pidettiin myös toimintakyvyn ylläpitoa ja mielekkään tekemisen tarjoamista sekä työ- ja elinkeinotoimiston palveluihin etenemistä. Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden työllistymistä vaikeuttivat vastaajien arvioiden mukaan yleisimmin sosiaaliset syyt ja ongelmat sekä päihde- ja/tai mielenterveysongelmat.

Kyselyn vastausten mukaan kunnissa palvelun tärkeimpänä tavoitteena pidetty avoimille työmarkkinoille työllistyminen toteutui kuntouttavassa työtoiminnassa harvoin. Toimintakyvyn ylläpito ja mielekkään tekemisen tarjoaminen sen sijaan olivat toteutuneet valtaosassa kuntia, samoin eteneminen työ- ja elinkeinotoimiston palveluihin sekä työ- ja toimintakyvyn arviointi.

Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden yleisimmät siirtymät vuonna 2012 olivat siirtyminen peruspalvelujen asiakkaiksi tai siirtyminen työharjoitteluun, työelämävalmennukseen tai työkokeiluun. Lähes 40 prosentissa kuntia yleisin tilanne oli kuitenkin se, että asiakkaat olivat jatkaneet kuntouttavassa työtoiminnassa. Vastaavia siirtymätuloksia havaittiin myös selvityksessä (Jarno Karjalainen ja Vappu Karjalainen, 2010), jossa tutkittiin asiakkaiden siirtymiä kuntouttavan työtoiminnan jälkeen pääkaupunkiseudulla vuosina 2008–2009. Tulosten mukaan yleisimpiä siirtymiä olivat paluu työttömäksi työnhakijaksi, uusi kuntouttavan työtoiminnan jakso sekä siirtyminen hoitoon, kuntoutukseen tai muuhun vastaavaan toimenpiteeseen. Siirtymiä työelämään toteutui vähiten. Selvityksen tekijöiden mukaan tulokset osoittivat, että kuntouttava työtoiminta on enemmän sosiaalipoliittinen kuin työllisyyspoliittinen toimenpide.

Vaikeimmin työllistyvien työvoimapalveluiden siirtoa valtiolta kuntien vastuulle selvittänyt työryhmä esitti myös kuntouttavan työtoiminnan korvaavien palvelujen kokeilemista. Kuntouttavan työtoiminnan sijasta kokeilualueilla ehdotettiin otettavaksi käyttöön julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettuun lakiin sisällytettävä valmennuspalvelu ja sosiaalihuoltolakiin sisällytettävä osallisuutta edistävä palvelu. Uusi valmennuspalvelu olisi tarkoitettu erityisesti niille kokeilun kohderyhmään kuuluville vaikeimmin työllistyville, joiden työ- ja toimintakyky on alentunut vamman, sairauden tai sosiaalisten syiden takia, ja jotka siksi tarvitsevat erityistä tukea työllistyäkseen. Uusi sosiaalihuoltolakiin sisältyvä osallisuutta edistävä palvelu olisi tarkoitettu tosiasiallisesti työkyvyttömille henkilöille, jotka tarvitsevat tukea osallisuutensa ja hyvinvointinsa toteutumiseen. Kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen osoitetut resurssit ehdotettiin siirrettäväksi kokeilukuntien osalta korvamerkittynä edellä mainittujen uusien palveluiden järjestämiseen. Työttömyysturvalakia ehdotettiin muutettavaksi siten, että ehdotettu uusi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettuun lakiin sisällytettävä valmennuspalvelu luettaisiin työllistymistä edistäväksi palveluksi. Palvelujen sisällöt ehdotettiin

määriteltäviksi lainsäädännössä väljästi, jotta määrittely mahdollistaisi sisältöjen kehittämisen kokeilualueilla.

Pääministeri Sipilän hallituksen hallitusohjelman kärkihanke Osatyökykyisille tie työelämään tavoittelee muutosta osatyökykyisten asemassa työmarkkinoilla. Osatyökykyisten asemaa on tarkoitus vahvistaa siten, että he joko pysyvät työelämässä tai työllistyvät nykyistä huomattavasti paremmin. Tämä lisää osatyökykyisten yhdenvertaisuutta ja elämänlaatua sekä vähentää valtion kustannuksia. Kärkihankkeessa myös lisätään osatyökykyisten mahdollisuuksia osallisuuteen ja hyvinvointiin. Kärkihankkeen yksi toimenpide on uudistaa sosiaalihuollon järjestämää työllistymistä tukevaa toimintaa, työtoimintaa sekä työhönvalmennusta koskeva lainsäädäntö, johon myös laki kuntouttavasta työtoiminnasta kuuluu. Työssä hyödynnetään sosiaali- ja terveystieteiden TEAS-työryhmän esityksiä ja niistä saatua lausuntopalautetta. Tavoitteena on, että uusi lainsäädäntö voisi tulla voimaan 1.1.2019.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos toteutti helmikuussa 2016 kuntakyselyn (Puromäki, Kuusio, Tuusa, Karjalainen: Sosiaalihuoltolaki ja sosiaalinen kuntoutus; THL työpaperi 47/2016) sosiaalihuoltolaista ja sosiaalisesta kuntoutuksesta. Kysely toteutettiin osana sosiaalisen kuntoutuksen valtakunnallista kehittämishanketta (SOSKU). Kyselyssä saatujen vastausten mukaan sosiaalisen kuntoutuksen toteutuksen yksityiskohdissa on suurta vaihtelua eri kuntien välillä. Käytännössä sosiaalista kuntoutusta voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Kunnissa näkemykset vaihtelevat erityisesti sosiaalisen kuntoutuksen suhteesta kuntouttavaan työtoimintaan ja siinä, missä palvelupolun vaiheessa asiakas hyötyisi eniten sosiaalisesta kuntoutuksesta. Sosiaalinen kuntoutus näytetään ymmärrettävän sekä kuntoutumista tukevana orientaationa ja aikuissosiaalityön työotteena että laajana monialaisena elämänhallintaa, osallisuutta ja työllistymisedellytyksiä tukevana palvelukokonaisuutena.

Tällä hetkellä kuntouttavaan työtoimintaan osallistuu henkilöitä, joiden mahdollisuudet osallistua työhön tai työ- ja elinkeinotoimiston järjestämistä vastuulla oleviin työllistymistä edistäviiin palveluihin työ- ja toimintakyvyn ongelmien takia ovat erittäin pienet. Heille kuntouttavaa työtoimintaa on järjestetty lähinnä toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi, vaikka kuntouttavan työtoiminnan tavoitteena tulee aina olla siihen osallistuvan henkilön työllistymisedellytysten parantaminen. Osalle nyt kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvista henkilöistä sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalinen kuntoutus olisi oikeampi palvelu.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksessä ehdotetaan, että kokeilussa mukana olevat kunnat vastaisivat kokeilualueilla julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta kokeilun asiakaskohderyhmälle. Esityksen mukaisen kokeilun tavoitteena on tukea siirtymistä maakuntamalliin vuonna 2019 sekä mahdollistaa tulevissa maakunnassa hyödynnettävien asiakaslähtöisten työllisyyttä edistävien palvelujen kehittäminen. Kokeilujen asiakaslähtöisyydellä ja toimintatapojen uudistamisella tavoitellaan nykyistä parempaa vaikuttavuutta työllisyyden edistämisessä ja kustannussäästöjä työttömyyden julkiselle taloudelle aiheuttamiin nykyisiin kokonaiskustannuksiin verrattuna.

Kokeilun yhteiskunnallisena tavoitteena on vähentää pitkäaikaistyöttömyyttä ja vaikuttaa työllisyysasteen nostamiseen esimerkiksi luomalla toimintamalleja, joiden avulla työttömien osaamista ja ammatillisia valmiuksia voitaisiin nykyistä paremmin parantaa vastaamaan työmarkkinoiden tarpeisiin. Näin voitaisiin myös vastata mahdollisiin työvoiman kysyntätarpeisiin kokeilualueilla. Kokeilun tavoitteena on myös parantaa erityisesti pidempään työttömänä

olleiden ja nuorten pääsyä työmarkkinoille. Kokeilujen tavoitteena on parantaa lähipalvelun ja kasvokkain annettavan palvelun saatavuutta kokeilukunnissa. Tavoitteena on nykyistä paremmin tavoittaa myös ne työttömät, jotka ovat osittain tai kokonaan luopuneet aktiivisesta työnhausta.

Työllistymistä edistävien palvelujen sisällöllisen kehittämisen tavoitteena on saada tietoa siitä, millaisilla palveluilla tai palvelukokonaisuuksilla voitaisiin parhaiten edistää työttömän työllistymistä. Näin kokeilu osaltaan tukisi kasvupalvelu-uudistuksen tavoitetta vastata asiakkaiden erilaisiin ja yksilöllisiin tarpeisiin. Tulevat maakunnat voisivat hyödyntää kokeilusta tuotettua tietoa maakunnallisten toimintamallien ja palveluhankintojen suunnittelussa. Kokeilun tavoitteena on tarjota kokeilussa mukana oleville kunnille mahdollisuuden valmistautua tulevien kasvupalvelujen tuottajarakenteen muutokseen.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Kunnat hakeutuivat kokeiluun vapaamuotoisilla hakemuksilla toukokuussa 2016. Usea kokeiluun hakenut kunta lähti hakemuksessaan siitä, että kokeilu toteutettaisiin siirtämällä työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämistä joko osittain tai kokonaisuudessaan kuntien vastuulle. Myös kokeiluun valittujen alueiden hakemuksissa tuotiin tämä toteuttamisvaihtoehto ensisijaisena esille. Kokeilua koskevassa työ- ja elinkeinoministeriön päätöksessä 23.6.2016 todettiin kokeilun reunaehtojen tarkoittavan sitä, että käynnistettävien kokeilujen sisältönä ei voi olla julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämistä vastuun siirto valtiolta kunnille. Kokeilun toimeenpanon valmistelussa keskeistä oli selvittää, millä keinoilla voitaisiin parantaa kuntien mahdollisuuksia edistää työttömien työllistymistä.

Valintapäätöksen jälkeisessä jatkovalmistelussa syksyllä 2016 kokeilujen toteuttamistavaksi muotoutui työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamista koskevan toimivallan siirto kokeilussa mukana oleville kunnille siten kuin tässä esityksessä ehdotetaan. Hallituksen esityksen virkamiesvalmistelun yhteydessä esille nousi myös vaihtoehtoinen tapa toteuttaa kokeilun tavoitteiden mukainen kuntien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen. Vaihtoehtoinen toteuttamistapa ei olisi edellyttänyt tässä esityksessä ehdotettuja säädosmuutoksia, vaan se olisi ollut toteutettavissa toimivallan laajentamista kevyemmällä hallinnollisella menettelyllä.

Vaihtoehtona olisi ollut toteuttaa kokeilu siten, että palvelujen tarjoamista koskevan toimivallan siirron sijasta kunta ja työ- ja elinkeinotoimisto olisivat perustaneet yhteisen kokeiluyksikön työ- ja elinkeinotoimiston yhteyteen. Yksikkö olisi voinut toimia fyysisesti samassa tilassa tai se olisi voitu toteuttaa virtuaalisena yksikkönä työntekijöiden jatkaessa työskentelyä nykyisissä työskentelyympäristöissään.

Kokeilussa mukana olevien kuntien työntekijöiden olisi voitu katsoa hoitavan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvun 5 § 2 momentissa tarkoitettua erikseen määriteltyä palvelutehtävää, mikä olisi mahdollistanut ilman säädosmuutoksia työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän käyttöoikeuden myöntämisen kokeilussa mukana oleville kunnan työntekijöille. Käyttöoikeuksien myötä kokeilussa mukana olevat kunnan työntekijät olisivat nähneet kokeilun asiakaskohderyhmän asiakastiedot palvelutarpeen mukaisten palvelujen suunnittelemiseksi ja tarjoamiseksi ja he olisivat voineet myös tehdä merkintöjä asiakastietoihin. Tässä vaihtoehdossa kokeilua koskevassa laissa olisi säädetty ainoastaan kunnan työntekijöiden oikeudesta tehdä työllistymissuunnitelmia työ- ja elinkeinotoimiston lukuun ja kuntouttavan työtoiminnan korvaavien palvelujen kokeilusta. Erona tässä esityksessä esitettyyn vaihtoehtoon olisi ollut se, että muodollisen päätöksen asiakkaalle tarjottavasta palvelusta olisi tehnyt työ- ja elinkeinotoimisto kunnan työntekijän laatiman suunnitelman pohjalta.

Vaihtoehtoisessa mallissa kuntapohjaiset kokeilut olisi voitu käynnistää välittömästi, jolloin kokeiluaika olisi ollut pidempi. Palvelutehtävän hoitamisen edellyttämä käyttöoikeus olisi voitu luoda tietojärjestelmään viivytyksettä eikä tietojärjestelmään ja verkkopalveluihin olisi ollut tarvetta tehdä kustannuksia aiheuttavia muutoksia siten kuin esityksessä esitetyssä vaihtoehdossa.

Kuntien kokeiluhakemuksissa esittämät kehittämissuositukset

Kokeiluhakemuksissa kokeilualueet tekivät useita ehdotuksia nykyisten palvelujen kehittämiseksi. Suurin osa julkisia työvoima- ja yrityspalveluja koskevista muutosehdotuksista koski työttömyysetuuksien käyttämistä palkkatuen rahoitukseen. Myös palkkatukijakson pidentämistä ja tason korottamista esitettiin. Hakemuksissa ehdotettiin myös kunnan omaehtoisesti tuottamia palveluja ja eräitä muita palveluja luettavaksi työttömyysturvalain mukaisiksi työllistymistä edistäviksi palveluiksi jotta kunnat voisivat nykyistä paremmin vaikuttaa kunnan maksuosuuteen työmarkkinatuen rahoittamisessa. Hakemuksissa oli myös perustuloa, ensimmäisen työntekijän palkkaamisen helpottamista, koulutusjärjestelmää ja yritystoiminnan aloittamisen helpottamista koskevia esityksiä. Suuri osa julkisia työvoima- ja yrityspalveluja koskevista kehittämissuosituksista oli sellaisia, joita on päätetty toteuttaa tai kokeilla koko maassa. Edellä mainituista syistä kokeilussa kehitettäväksi palveluksi valikoitui kuntouttava työtoiminta.

Henkilölle maksettavaa työttömyysetuutta voidaan vuosina 2017–2018 käyttää valtion rahoittaman etuuden osalta palkkatukeen ja starttirahaan koko Suomessa. Koska alueellisten kokeilujen toimeenpanoon ei ole varattu erillisrahoitusta eikä kokeilu saa lisätä valtion kustannuksia, muita palkkatukijakson keston, tasoon tai myöntämisedellytyksiin liittyviä muutosesityksiä ei katsottu voitavan tehdä. Valtion kustannuksia lisääviä esityksiä olivat esimerkiksi palkkatukijakson keston pidentäminen nykyisestä, tuen tason korottaminen ja luopuminen kokonaan työttömän osaamisen arvioinnista palkkatukea myönnettäessä. Myöskään uusia työllistymistä edistäviä palveluja, jotka muuttaisivat valtion ja kunnan välistä maksuosuutta työmarkkinatuen rahoituksessa, ei määrärahasyistä katsottu mahdolliseksi ottaa käyttöön.

Perustulokokeilu toteutetaan valtakunnallisesti vuosina 2017–2018 niin, että kokeiluun osallistuu 2 000 sellaista satunnaisotannalla valittua 25–58 -vuotiasta henkilöä, joille maksettiin Kelan peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea marraskuussa 2016. Valittu perustulokokeilun toteutus ei mahdollista perustulokokeilun kohdentamista alueellisten kokeilujen koko kohderyhmälle. Alueellisten kokeilujen kohderyhmiin voisi kuitenkin kuulua henkilöitä, jotka ovat mukana perustulokokeilussa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee koko toisen asteen koulutusjärjestelmää koskevaa uudistusta. Erillisten kouluskokeilujen toteuttamista alueellisissa kokeiluissa ei siksi pidetty tarkoituksenmukaisena. Kunnilla olisi kokeilussa mahdollisuus osallistua työvoimakoulutuksena tarjottavan koulutuksen hankintojen suunnitteluun ja kehittämiseen.

Osa hakemuksissa esitetyistä kokeiltavista asioista oli sellaisia, joita ei kokeilulle asetettujen tavoitteiden näkökulmasta voitu ottaa huomioon. Tällainen ehdotus oli esimerkiksi kokeilukuntien vapauttaminen työmarkkinatuen rahoitusosuudesta kokeilun ajaksi. Toteutus olisi siirtänyt työttömyyden aikaisen työmarkkinatuen kokonaisuudessaan valtion rahoitettavaksi, mikä ei olisi vähentänyt työttömyydestä julkiselle taloudelle aiheutuvia kokonaiskustannuksia.

Työvoimapolitiittisten lausuntojen antaminen

Työ- ja elinkeinotoimistossa asiakasprosessiin kuuluu myös työvoimapolitiittisten lausuntojen antaminen työttömyysetuuden maksajille. Kokeilun valmistelussa oli esillä, että kunta antaisi työvoimapolitiittisen lausunnon työttömyysetuuden maksajalle työllistymistä edistävien palveluiden ajalta sekä asiakkaan oikeudesta työttömyysetuudella tuettuun omaehtoiseen koulutukseen ja näihin kuuluvista eduista ja korvauksista. Työvoimapolitiittisen lausunnon antamisen siirtäminen kuntien vastuulle olisi edellyttänyt muutoksia työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään sekä etuuspäätösten osalta Kansaneläkelaitoksen ja työttömyyskassojen päätösteksteihin. Muutosten kustannukset arvioitiin suureksi ja koska samanaikaisesti työ- ja elinkeinoministeriö on käynnistänyt valmistelun työttömyysturvatehtävien mahdollisesta siirrosta työ- ja elinkeinohallinnolta Kansaneläkelaitokselle ja työttömyyskassoille vuoden 2018 alussa, lyhytkestoista kustannuksiltaan korkeaa muutosta ei katsottu tarkoituksenmukaiseksi. Työvoimapolitiittisen lausunnon antaminen säilyisi siten kokeilualueilla työ- ja elinkeinotoimiston vastuulla.

Asiakastietojen käsittely ja tietojärjestelmämuutokset

Asiakastietojen käsittelystä oli valmistelussa esillä kaksi mallia: 1) säännöksiin ja tietojärjestelmään teknisesti rajattu käyttöoikeus tai 2) pelkästään säännöksiin rajattu käyttöoikeus.

Käyttöoikeuden teknisellä rajaamisella voitaisiin varmentaa henkilötietojen suojaa, mikä olisi myös Euroopan Unionin yleisen tietosuojasetuksen tavoitteiden mukaista. Teknisesti rajatusta käyttöoikeudesta aiheutuisi suojaustasosta riippuen kustannuksia työ- ja elinkeinohallinnolle.

Teknisesti rajatussa vaihtoehdossa jokaiselle kokeilualueelle määriteltäisiin tietojärjestelmään oma yksikkö (kokeilutoimisto), jolle määriteltäisiin tilastointia, maksatuksia ja seuranta varten yksikkötunnus. Kokeilun kohderyhmään kuuluvat asiakkaat siirrettäisiin työ- ja elinkeinotoimistosta manuaalisesti kokeilutoimiston asiakkaiksi. Asiakastietojen käsittelyä varten tietojärjestelmään määriteltäisiin käyttöoikeus, joka rajaisi kokeilussa toimivan virkailijan käyttöoikeuden. Virkailijalle myönnettäisiin käyttöoikeus nykyisestä työ- ja elinkeinotoimiston asiantuntijan käyttöoikeudesta poiketen niin, että käyttöoikeus ulottuisi vain kokeilutoimistoon siirrettyihin asiakkaisiin. Kyseessä olisi tietojärjestelmän nykyisiin käyttöoikeuksiin verrattuna uusi käyttöoikeus. Järjestelmätoimittaja on arvioinut tarvittavan tietojärjestelmämuutoksen kustannuksiksi noin 200 000 euroa.

Henkilöasiakkaan tietojen rajaaminen esitetyllä tavalla ei täysin poistaisi muiden työnhakijoiden tietojen näkyvyyttä kokeilussa toimiville virkailijoille. Muiden työnhakijoiden tietoja voi olla liitettyä esimerkiksi työnantajatietoihin, työpaikkojen tai sijoitusmahdollisuuksien tietoihin tai työvoimakoulutustietoihin. Virkailijalla olisi tietojen käsittelyä koskevien säännösten nojalla oikeus katsoa tai käsitellä näitä tietoja vain, jos se olisi tarpeen asiakaspalvelun järjestämiseksi tai vireillä olevan asian selvittämiseksi tai ratkaisemiseksi. Asiakaspalvelun järjestämiseen liittyvä tehtävä voisi olla esimerkiksi työnhakijoiden esittely työnantajalle.

Jos kokeilussa toimivan virkailijan käyttöoikeus rajattaisiin kaikilta osin vain kokeilussa olevien työttömien asiakastietojen käsittelyyn, tämä edellyttäisi täysin rinnakkaisen asiakastietojärjestelmän luomista kokeilua varten. Rinnakkaisen asiakastietojärjestelmän luominen ei kuitenkaan olisi mahdollista aikataulu- ja kustannussyistä. Rinnakkaisen tietojärjestelmän kustannusten on arvioitu olevan 2-3 miljoonaa euroa.

Pelkästään säännöksin rajatussa vaihtoehdossa jokaiselle kokeilualueelle määriteltäisiin tietojärjestelmään oma yksikkö (kokeilutoimisto), jolle määriteltäisiin tilastointia, seurantaa ja maksatuksia varten yksikkötunnus sekä asiakashakuja varten oma hakusana. Asiakkaat siirretäisiin kunnan vastuulle työ- ja elinkeinotoimistosta manuaalisesti kuten teknisesti rajatussa vaihtoehdossa. Kokeilualueen virkailijalle myönnettäisiin vastaavat käyttöoikeudet kuin työ- ja elinkeinotoimistossa vastaavia tehtäviä hoitavalle. Asiakkaan tiedot haettaisiin tietojärjestelmästä henkilötunnuksella, minkä lisäksi kokeilualueen omaa hakusanaa käyttämällä kokeilualueen virkailija voisi tehdä asiakashakuja kokeilun piirissä olevista asiakkaista silloin, kun virkailijalla ei ole käytettävissään henkilötunnusta. Tällaista hakutoimintoa tarvittaisiin esimerkiksi haettaessa ehdokkaita avoimeen työpaikkaan tai sijoitusmahdollisuuteen.

Tässä vaihtoehdossa virkailija pääsisi lisäksi tietojärjestelmän muiden hakutoimintojen avulla kokeilun piiriin siirrettyjen asiakkaiden lisäksi kaikkiin järjestelmään kirjattuihin työnhakijatietoihin sekä työpaikkoihin, sijoitusmahdollisuuksiin ja työvoimakoulutuksiin liitettyihin työnhakijatietoihin.

Pelkästään säännöksin rajattu käyttöoikeuksien määrittely ei vaatisi suuria muutoksia tietojärjestelmään. Muutos olisi myös nopeasti toteutettavissa ja kustannuksiltaan edullinen. Koska tämän hallituksen esityksen mukaisessa kokeilussa henkilötietojen käyttötarkoitus olisi rajattu vain tiettyyn kohderyhmään, käyttöoikeuden teknistä rajaamista pidettiin henkilötietojen suojan näkökulmasta perusteltuna.

Valmistelussa oli esillä myös vaihtoehto, että kokeiluun osallistuva kunta saisi ESR-määrärahojen käyttöoikeuden URA-asiakastietojärjestelmässä. Käyttöoikeuden rakentaminen olisi edellyttänyt tietojärjestelmään laajempia muutoksia kuin asiakastietojen käsittelyyn tarvittavat muutokset, mistä olisi myös aiheutunut lisäkustannuksia. Koska määrärahojen sitominen olisi ollut mahdollista arviolta heinäkuuhun 2018 saakka, käyttöoikeuden muutos arvioitiin ESR-määrärahojen käytettävissä olevan toteutusajan lyhyestä kestoista johtuen kustannustehottomaksi.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Kuntapohjaisten kokeilujen tavoitteena on kehittää työttömille tarjottavia työllistymistä edistäviä palveluja ja niiden tuottamistapoja. Kokeilut toteutettaisiin laajentamalla kuntien toimivaltaa julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamisessa. Kokeilun aikana palvelutarjonnassa kehitettäisiin palveluyhdistelmiä ja toimintamalleja, jotka olisivat hyödynnettävissä maakuntamallissa.

Kokeilussa kohderyhmiin kuuluvien työttömien työllistymisprosessia tuettaisiin ja seurattaisiin nykyistä tiiviimmin tavoitteena kannustaa työttömiä hakeutumaan työhön ja koulutukseen. Eri palveluja tarvitsevat kokeilun kohderyhmään kuuluvat työttömät saisivat kokeilussa sosiaali- ja terveyspalvelut sekä julkiset työvoimapalvelut yhdeltä taholta tavoitteena sujuvoittaa palveluprosessia ja yhdistää palvelut tarkoituksenmukaisiksi kokonaisuuksiksi.

Kokeilun aikana kertyviä kokemuksia palveluketjujen sujuvuudesta ja mahdollisista kehittämistarpeista hyödynnettäisiin maakuntamallin toimeenpanon suunnittelussa.

Kokeilualueet

Kuntapohjaiset kokeilualueet ja niihin kuuluvat kunnat olisivat *[Mukana olevien kuntien määrä vahvistuu lausuntokierroksen jälkeen.]*

- Satakunnassa Porin ja Rauman kunnat
- Varsinais-Suomessa Liedon, Maskun, Mynämäen, Naantalın, Nousiaisten, Paimion, Raision, Ruskon, Sauvon ja Turun kunnat
- Pirkanmaalla Kangasalan, Lempäälän, Nokian, Oriveden, Pirkkalan, Punkalaitumen, Sastamalan, Tampereen, Vesilahden ja Ylöjärven kunnat
- Pohjois-Savossa Kuopion, Siilinjärven, Suonenjoen ja Tuusniemen kunnat
- Pohjois-Pohjanmaalla Hailuodon, Iin, Kempeleen, Limingan, Lumijoen, Muhoksen, Oulun ja Tyrnävän kunnat
- Lapissa Kemin, Kemijärven, Rovaniemen, Sodankylän ja Tornion kunnat

Esityksessä ehdotettu työelämäkokeilu toteutettaisiin seuraavilla kokeilualueilla:

- Pohjois-Savon kokeilukunnat (Kuopio, Siilinjärvi, Suonenjoki ja Tuusniemi)
- Pohjois-Pohjanmaan kokeilukunnat (Hailuoto, Ii, Kempele, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Tyrnävä)
- Maakunnallisilla kokeilualueilla... *[täydentyä, jos maakunta tai osa siihen kuuluvista kunnista haluaa kokeilla työelämäkokeilua].*

Vastuu asiakasprosessista

Kuntapohjaisissa kokeiluissa kunta vastaisi kokeilun asiakaskohderyhmän palveluprosessista ja julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta. Kokeilualueilla lakia työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta, lakia kuntouttavasta työtoiminnasta ja lakia kotoutumisen edistämisestä sovellettaisiin poikkeavasti siten, että työ- ja elinkeinotoimisto ei osallistuisi kohderyhmän osalta laeissa määriteltyjen suunnitelmien laatimiseen ja niissä sovittujen palveluiden tarjoamiseen. Toimivallan laajentaminen tarjoaisi kunnille mahdollisuuden paneutua kokonaisvaltaisesti valitsemansa kohderyhmän palvelujen kehittämiseen ja valmistautua potentiaalisena kasvupalvelujen tuottajana maakuntamallin edellyttämään yhtiöittämiseen.

Asiakasprosessista vastaaminen tarkoittaa, että kunta huolehtisi työnhakijan haastattelusta, palvelutarpeen arvioinnista sekä työllistymissuunnitelman laatimisesta. Kunta vastaisi myös sen asiakkaaksi ohjattujen työnhakijoiden ohjaamisesta palvelutarpeiden mukaisesti julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin tai muihin tarpeen mukaisiin palveluihin, myöntäisi palkkatukea asiakkaita palkkaaville työnantajille sekä tekisi sopimuksen työelämäkokeilun järjestämisestä.

Työ- ja elinkeinoministeriö jakaisi työllisyysmäärärahan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille, jotka osoittaisivat määrärahat työ- ja elinkeinotoimistoille ja kokeilualueiden kunnille. Kokeilussa mukana olevat kunnat voisivat käyttää työllisyysmäärärahaa kokeilussa palkkatuetuun työhön ja starttirahaan.

Kokeilualueiden kohderyhmiin kuuluvia työttömiä voitaisiin ohjata myös Euroopan Sosiaalirahaston (ESR) rahoituksella toteutettaviin hankkeisiin. Kokeilualueilla on jo käynnissä Euroopan Sosiaalirahaston osarahoituksella toteutettavia hankkeita, ja käytettävissä olevien määrärahojen ja rakennusrahastokauden toteutusaikataulun puitteissa myös uusia hankkeita voitaisiin käynnistää. Jo käynnissä olevien ESR-hankkeiden hankesuunnitelmat tulisi kokeilualueilla tarkistaa ja tarvittaessa muuttaa niin, että ne mahdollistavat kokeilujen kohderyhmän huomioimisen. Mahdolliset uudet hankkeet voitaisiin lähtökohtaisesti suunnitella kokeilun kohderyhmille.

Euroopan sosiaalirahaston määrärahojen hallinnointi toteutettaisiin kokeilun aikana nykyisellä toteuttamistavalla eikä toimivaltaa määrärahoja koskevissa päätöksissä siirrettäisi kokeilukunnille. Kokeiluun osallistuvalla kunnalla ei siten olisi oikeutta käyttää ESR-määrärahoja esi-

merkiksi palkkatukipäätöksen menovaraukseen vaan päätöksen tekisi työ- ja elinkeinotoimisto kokeilun piiriin kuuluvalla kunnan osoittamalle henkilöasiakkaalle.

Kunnan toimivallan laajentaminen työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamisessa lisäisi kunnan mahdollisuuksia vaikuttaa palvelujen tarjoamiseen niille työttömille, joiden työttömyyden aikaisesta työmarkkinatuesta kunnat maksavat osan. Kokeilun aikana sosiaali- ja terveyspalvelut kuuluvat vielä kuntien järjestämisvastuulle, jolloin kokeilukunnat vastaisivat sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen että julkisten työvoimapalvelujen tarjoamisesta työttömälle. Kunnilla olisi siten nykyistä paremmat mahdollisuudet vaikuttaa kohderyhmään kuuluvien työttömien työnhakijoiden työllistymisen edistämiseen rakentamalla kokonaisvaltaisia palvelupolkuja asiakkaiden tarpeiden mukaan.

Toimivallan laajentaminen mahdollistaisi kunnille myös työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän käytön niiden asiakkaiden osalta, jotka kuuluvat kokeilun kohderyhmään. Nykyistä parempaa tietojen saantia oman alueen työttömistä pidettiin lähes kaikissa kokeiluhakemuksissa keskeisenä lähtökohtana kokeilun onnistumiselle ja tavoitteiden saavuttamiselle.

Vastuuseen työttömän palveluprosessista sisältyy julkisen vallan käyttöön liittyvää päätöksentekoa. Kunnat voivat kuntalain (410/2015) nojalla harjoittaa julkisen vallan käyttöön liittyvässä päätöksenteossa yhteistoimintaa eri tavoin. Kuntalain 49 §:n mukaan kuntien julkisoikeudellisen yhteistoiminnan muotoja ovat yhteinen toimielin (niin sanottu vastuukuntamalli), yhteinen virka, sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta ja kuntayhtymä. Kunnat voivat lisäksi harjoittaa yhteistoimintaa yksityisoikeudellisessa muodossa. Laissa säädetyn tehtävän ja siihen liittyvän päätösvallan käyttöä ei kuitenkaan voi hoitaa yhdessä toisen kunnan kanssa yksityisoikeudellisessa muodossa. Jos sopimuksella on tarkoitus siirtää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä toiselle kunnalle, yksityisoikeudellinen sopimus ei ole mahdollinen. Jos kokeilussa mukana olevat kunnat haluaisivat harjoittaa yhteistoimintaa tässä laissa tarkoitettuihin tehtäviin liittyvässä päätöksenteossa, yhteistoiminnan muoto olisi joko sopimus viranomaistehtävän hoitamisesta tai yhteinen toimielin eli niin sanottu vastuukuntamalli.

Kokeilun asiakaskohderyhmät

Kuntapohjaiset kokeilut kohdennettaisiin tietyille henkilöasiakaskohderyhmälle. Esityksessä ehdotetut kohderyhmät perustuvat kokeilualueiden omiin näkemyksiin siitä, minkä kohderyhmän palveluita kehittämällä kunnat voisivat parhaiten valmistautua palveluiden tuottamiseen maakuntamallissa.

Lapin kokeilualueella kunta vastaisi palveluiden tarjoamisesta yhtäjaksoisesti vähintään 12 kuukautta työttöminä työnhakijoina olleille. Kahdentoista kuukauden työttömyyden kestoa laskettaessa työttömyysajaksi ei laskettaisi työttömyysturvalain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 15 kohdan tarkoittamissa työllistymistä edistävässä palveluissa oloaikaa. Kohderyhmän suuruus olisi noin 30 prosenttia kokeilualueen työttömistä.

Pirkanmaan kokeilualueella kunta vastaisi palveluiden tarjoamisesta niille työttömille työnhakijoille, jotka eivät ole oikeutettuja palkansaajan tai yrittäjän ansiopäivärahaan. Kohderyhmän suuruus olisi noin 60 prosenttia kokeilualueen työttömistä.

Pohjois-Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen kokeilualueilla kohderyhmään kuuluisivat alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat sekä iästä riippumatta kaikki yhtäjaksoisesti vähintään 12 kuukautta työttöminä työnhakijoina olleet. Pohjois-Pohjanmaan kokeilualueella kohderyhmän suuruus olisi noin puolet kokeilualueen työttömistä ja Varsinais-Suomen kokeilualueella noin 45 prosenttia kokeilualueen työttömistä.

Pohjois-Savon kokeilualueella kohderyhmään kuuluisivat vähintään 12 kuukautta työttöminä työnhakijoina olleet, jotka eivät edellä mainittuna aikana ole olleet työllistymistä edistävässä palvelussa. Lisäksi kohderyhmään kuuluisivat työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteis- palvelusta annetun lain soveltamisalan piiriin kuuluvat työttömät. Edellä tarkoitettuja ovat työttömät, jotka ovat saaneet työmarkkinatukea 300 päivää, 25 vuotta täyttäneet, jotka ovat olleet työttöminä yhtäjaksoisesti 12 kuukautta ja alle 25-vuotiaat, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttöminä työnhakijoina kuusi kuukautta. Lisäksi edellytetään, että henkilöllä arvioidaan olevan monialaisen yhteispalvelun tarve. Kohderyhmän suuruus olisi noin kolmannes kokeilualueen työttömistä.

Satakunnan kokeilualueella kohderyhmään kuuluisivat työttömät työnhakijat, jotka ovat saaneet työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 200 päivältä sekä alle 25-vuotiaat, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttöminä työnhakijoina vähintään kuusi kuukautta. Kohderyhmän suuruus olisi noin 30 prosenttia kokeilualueen työttömistä.

Kokeilun kohderyhmä olisi kaikissa kuntapohjaisissa kokeiluissa dynaaminen, mikä tarkoittaisi sitä, että kuntien vastuulle siirtyisi koko kokeilun ajan uusia asiakkaita kohderyhmäkriteerien täytyessä.

Taulukko 3. Potentiaalisen asiakasmäärän jakautuminen kokeilukuntien ja työ- ja elinkeinotoimiston (taulukossa TE-toimisto) vastuulle

	a)	b)	c)	d)	f)
Kokeilu- alue	Kaikki kokeilu-alueen työttömät työnhakijat	Kokeilukuntien vastuulla olevat työttömät työnhakijat (=kokeilun kohderyhmä)	TE-toimiston vastuulla olevat kokeilukunnissa asuvat työnhakijat (työttömät ja muut työnhakijat)	TE-toimiston vastuulla olevat muissa kunnissa asuvat työnhakijat (työttömät ja muut työnhakijat)	Kaikki TE-toimiston vastuulla olevat työnhakijat (c+d)
LAPPI	9 200	2 800 30 % kokeilualueen työttömistä	12 400	7 300	19 700 (88 % kaikista työnhakijoista)
PIRKAN- MAA	35 600	22 000 62 % kokeilualueen työttömistä	36 000	12 700	48 700 (69 % kaikista työnhakijoista)
POHJOIS- POH- JANMAA	20 700	10 000 48 % kokeilualueen työttömistä	22 500	16 100	38 600 (79 % kaikista työnhakijoista)
POHJOIS- SAVO	9 700	3200 33 % kokeilualueen työttömistä	13 800	12 800	26 600 (89 % kaikista työnhakijoista)
VARSI- NAIS- SUOMI	23 900	10 500 44 % kokeilualueen työttömistä	26 000	15 500	41 500 (80 % kaikista työnhakijoista)
SATA- KUNTA	9 500	2 800 29 % kokeilualueen työttömistä	13 600	10 000	23 600 (89 % kaikista työnhakijoista)

Kohderyhmän koko lähtötilanteessa perustuu työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojärjestelmästä ja työ- ja elinkeinoministeriön Työvälytystilastosta saataviin työttömiä koskeviin tietoihin. Kyseessä on arvio, koska kaikilla kokeilualueilla kohderyhmään kuuluvia ei kokeilun kohderyhmämäärittelystä johtuen ole suoraan poimittavissa asiakastietojärjestelmästä tai Työvälytystilastosta. Edellä esitetty kohderyhmän asiakasmäärä perustuu alueen työ- ja elinkeinotoimiston ja kokeilualan kuntien yhteiseen näkemykseen lähtötilanteesta.

Palvelujen kehittäminen - Työelämäkokeilu ja sosiaalinen kuntoutus

Kokeilun yhtenä tavoitteena on kehittää työttömille tarjottavia työllistymistä tukevia palveluja ja palvelujen tuottamiseen liittyviä toimintamalleja. Esityksessä ehdotetaan, että tietyillä kuntapohjaisilla kokeilualueilla ja maakunnallisiin kokeiluihin kuuluvissa kunnissa kuntouttava työtoiminta korvattaisiin työelämävalmiuksia kehittävällä työelämäkokeilulla ja sosiaalihuoltolain mukaisella sosiaalisella kuntoutuksella. Kuntouttavan työtoiminnan korvaavia palveluja järjestettäisiin kokeilualueilla kaikille niille työttömille, jotka kuuluvat kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain piiriin. Kuntouttavan työtoiminnan korvaavien palvelujen kohderyhmä olisi siten joillakin kokeilualueilla laajempi kuin ehdotetussa laissa määritelty kokeilun varsinainen asiakaskohderyhmä.

Työelämäkokeilun tavoitteena olisi kokeilla palvelua, joka soveltuisi myös niille työttömille henkilöille, jotka nykyisin jäävät julkisten työvoimapalvelujen ulkopuolelle sosiaalisten tai terveydellisten ongelmien takia. Tarkoituksena olisi, että työtön henkilö saisi tarvitsemaansa työelämävalmiuksia ja työkykyä tukevaa ammatillista tukea ja ohjausta työelämäkokeilun aikana. Tämä tuki voisi olla esimerkiksi työhönvalmentajan antamaa tukea. Tarkoituksena olisi kokeilla myös sitä, kuinka hyvin työelämäkokeiluun voitaisiin yhdistää työttömän tarvitsemia muita palveluja kuten esimerkiksi kuntoutusta ja/tai sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Työelämäkokeilua voitaisiin järjestää samanaikaisesti esimerkiksi mielenterveys- ja/tai päihdekuntoutuksen kanssa.

Kuntouttavasta työtoiminnasta poiketen työelämäkokeilua saisi järjestää myös yrityksessä. Tavoitteena olisi helpottaa asiakkaiden siirtymää eteenpäin kohti avoimia työmarkkinoita lisäämällä työttömien työelämävalmiuksia ja työkykyä aidoissa työympäristöissä työpajojen ja muiden erillisten valmennuskeskusten sijaan.

Työelämäkokeiluun sovellettaisiin, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetään työkokeilua koskevista rajoituksista, palveluun osallistuvan oikeusasemasta sekä työelämäkokeilupaikan järjestäjän vastuusta työturvallisuudesta ja tietosuojasta sekä työelämäkokeilun keskeyttämisestä. Tältä osin työelämäkokeilu olisi tarkemmin säädeltyä kuin kuntouttava työtoiminta, jossa järjestämisedellytykset ovat melko väljät. Tämä parantaisi ei-työsuhteiseen palveluun osallistuvien asiakkaiden oikeusturvaa ja selkeyttäisi työpaikoilla toteutettavien ei-työsuhteisten palvelujen suhdetta työ- ja virkasuhteiseen työhön.

Esityksessä ehdotetaan, että kokeilussa mukana olevan kunnan velvollisuutena olisi järjestää sosiaalista kuntoutusta niille henkilöille, jotka eivät alentuneen työ- ja toimintakykynsä takia voisi osallistua työelämäkokeiluun. Tavoitteena olisi vahvistaa sosiaalisen kuntoutuksen käyttöä erityisen vaikeassa tilanteessa olevien työttömien henkilöiden tukemisessa ja kehittää sen sisältöä osana sosiaalityötä. Sosiaalista kuntoutusta voitaisiin järjestää rinnakkain työelämäkokeilun kanssa esimerkiksi siten, että henkilö kävisi kerran viikossa työelämäkokeilussa ja kolme kertaa viikossa sosiaalisessa kuntoutuksessa. Tällä helpotettaisiin siirtymää sosiaalisesta kuntoutuksesta työelämäkokeiluun.

Aktivointisuunnittelu

Esityksessä ehdotetaan, että kokeilussa mukana oleva kunta laatisi kokeilun kohderyhmään kuuluvalla aktivointiehdon täyttävälle työttömälle aktivointisuunnitelman yhdessä työttömän kanssa. Jos työttömän palvelutarpeeksi arvioitaisiin kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu kuntouttava työtoiminta, työttömälle tarjottaisiin palvelutarpeen mukaan työelämäkokeilua tai sosiaalista kuntoutusta niillä kokeilualueilla, jotka kokeilevat näitä kuntouttavan työtoiminnan korvaavia palveluja.

Kokeilualueiden kunnissa asuu myös työttömiä, jotka eivät kuuluisi kokeilun kohderyhmään, mutta täyttävät aktivointiehdon. Näiden työttömien aktivointisuunnitelma laadittaisiin nykyistä vastaavasti työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja työttömän kesken. Kunta ei voisi ilman työ- ja elinkeinotoimistoa tehdä aktivointisuunnitelmaa niiden työttömien kanssa, jotka eivät kuulu kokeilun kohderyhmään.

Jos työttömän palvelutarpeen mukaiseksi palveluksi arvioitaisiin kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu kuntouttava työtoiminta, työttömälle tarjottaisiin palvelutarpeen mukaan työelämäkokeilua tai sosiaalista kuntoutusta.

Niissä maakunnallisten kokeilujen kunnissa, jotka kokeilisivat kuntouttavan työtoiminnan korvaavia palveluja, työ- ja elinkeinotoimisto ja kunta laatisivat aktivointisuunnitelman yhdessä työttömän kanssa kuten nykyisin. Kunta ei maakunnallisissa kokeiluissa voisi tehdä aktivointisuunnitelmaa työttömän kanssa ilman työ- ja elinkeinotoimistoa. Jos työttömän palvelutarpeen mukaiseksi palveluksi arvioitaisiin kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu kuntouttava työtoiminta, työttömälle tarjottaisiin maakunnallisissa kokeilukunnissa palvelutarpeen mukaan työelämäkokeilua tai sosiaalista kuntoutusta.

Kokeilun toimeenpano

Alueellisten kokeilujen toimeenpano käynnistyisi vaiheittain vuoden 2017 aikana. Kokeilu on jo käynnistynyt vuoden 2017 alussa siltä osin kun kokeilun käynnistäminen ei ole edellyttänyt säädösmuutoksia. Palvelujen tarjoamista koskeva toimivallan siirron ja kuntouttavan työtoiminnan korvaavien palvelujen osalta kokeilu käynnistyisi ja/tai laajenisi ehdotetun lain tultua voimaan.

Kuntapohjaisissa kokeiluissa kokeilualueiden toimijat ovat käynnistäneet kokeilun toimeenpanon valmistelun. Valmisteluun kuuluvat muun muassa henkilöstö- ja toimitilajärjestelyt sekä asiakasohjauksen ja asiakasviestinnän suunnittelu ja käynnistäminen. Kokeilujen johdosta tarkoituksena on tehdä työ- ja elinkeinohallinnon verkkosivuille, lomakkeisiin ja esitteisiin tarvittavat muutokset.

Kokeilun henkilöresursointiin vaikuttaa kuntapohjaisissa kokeiluissa työ- ja elinkeinotoimistojen henkilöstön tehtävien muutoksia koskevan yhteistoimintamenettelyn aikataulu. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen yhteisen kehittämisen ja hallintokeskuksen (KEHA-keskus) johdolla on tarkoitus käydä yhteistoimintalain mukaiset neuvottelut mahdollisista henkilöstösiirroista ja tehtävien uudelleen järjestelyistä kokeilualueiden työ- ja elinkeinotoimistoissa keväällä 2017. Resurssikartoitusta ja henkilöstösuunnittelua on tarkoitus tehdä yhdessä kokeilukuntien kanssa.

KEHA-keskus vastaa myös työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojärjestelmiin, asiakkaille tarjottaviin lomakkeisiin ja vastaaviin tehtävien muutosten suunnittelusta ja toimeenpanosta. Va-

rautuminen ehdotetun lain mukaisten muutosten toimeenpanoon on käynnistynyt loppuvuonna 2016.

Kaikkien kokeiluhankkeiden toimeenpanon tueksi käynnistyy helmikuussa 2017 Valtioneuvoston kanslian rahoittama, marraskuun 2018 loppuun kestävä arviointi- ja toimintatutkimus (ns. TEAS-tutkimus). Tutkimus toteutetaan kehittävän arvioinnin menetelmällä, mikä tarjoaa hankkeille tukea ja mahdollistaa sen, että kokeilun toimenpiteiden tuloksia olisi käytettävissä jo kokeilun aikana. Arviointitutkimuksen avulla on tarkoitus tunnistaa kokeiluissa käyttöön otettavia toimintamalleja, palveluja ja niiden tuottamistapoja, jotka olisivat hyödynnettävissä maakuntamallissa.

Tietojärjestelmiin tarvittavat muutokset

Tieto työnhakijana olosta on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaan salassa pidettävä tieto. Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään talletettavista tiedoista, tietojen käsittelystä ja tietojen vaihtamisesta säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa.

Työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojärjestelmän nykyinen käyttäjähallinta perustuu työnhakijoiden alueellisen liikkuvuuden edistämiseen, minkä johdosta työ- ja elinkeinotoimiston asiantuntijalla on pääsy kaikkien tietojärjestelmässä olevien työnhakijoiden tietoihin. Tietojärjestelmään ei ole määritelty sellaista käyttäjäoikeutta, jolla voitaisiin rajata työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelutyötä tekevän oikeus esimerkiksi vain tiettyihin asiakasryhmiin.

Kuntapohjaisissa työvoima- ja yrityspalvelujen alueellisissa kokeiluissa työskenteleville syn-tyisi työvoima- ja yrityspalvelun tarjoamisen myötä käyttötarkoituksyhteys oman kokeilualan kohderyhmän asiakastietoihin. Koska kokeilukunnille siirrettäisiin vastuu kokeilun kohderyhmään kuuluvien asiakkaiden palveluprosessista, asiakastietojärjestelmään on tehtävä muutoksia, jotka mahdollistaisivat kunnalle kohderyhmän asiakastietojen käsittelyn sekä toimimisen päätöksentekijänä esityksessä ehdotetulla tavalla kokeilun asiakaskohderyhmään kuuluvaa asiakasta koskevilla asioilla.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Kokeilulle ei ole osoitettu erillistä määrärahaa hallitusohjelmassa eikä hallituksen kärkihankkeiden rahoitusta koskevassa päätöksessä, joten kokeilu toteutettaisiin suuntaamalla olemassa olevia henkilöresursseja ja työllisyysmäärärahoja uudelleen.

Hallituksen esityksessä vuoden 2017 talousarvioksi (HE 134/2016 vp) todetaan työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan momentin 51 perusteissa, että momentin julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin varattua määrärahaa saa käyttää työvoima- ja yrityspalvelujen alueellisiin kokeiluihin.

Työ- ja elinkeinoministeriö jakaisi työllisyysmäärärahan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille, jotka osoittaisivat määrärahat työ- ja elinkeinotoimistoille ja kokeilualueiden kunnille. Kokeilussa mukana olevat kunnat voisivat käyttää työllisyysmäärärahaa kokeilussa palkkatuetuun työhön ja starttirahaan.

Kokeilulla tavoitellaan kustannussäästöä työttömyydestä julkiselle taloudelle (kunnat ja valtio) aiheutuvista kokonaiskustannuksista. Tavoitteen toteutumista sekä kokeilujen kustannussääs-

töjä tuottavien toimintamallien soveltuvuutta ja hyödyntämistä arvioidaan erillisessä tutkimushankkeessa (Valtioneuvoston TEAS-tutkimus). Työttömyydestä julkiselle taloudelle aiheutuvien kokonaiskustannusten voi olettaa vähenevän merkittävästi vasta kun työtön työllistyy avoimille työmarkkinoille. Kokeilujen kohderyhmän työllistymisprosessi voi olla pitkäkestoinen ja koska kokeilujen toteutusaika on lyhyt, kokeilun kustannusvaikutusten arviointi jää rajatuksi, koska esimerkiksi työllisyysvaikutuksia ja muita pitkäkestoisia vaikutuksia ei ehditä kokeilun puitteissa arvioimaan.

Kokeilun toimeenpano esitetyllä tavalla edellyttää muutoksia asiakastietojärjestelmään ja verkkopalveluihin, mistä aiheutuu työ- ja elinkeinohallinnolle kustannuksia. Muutokset ovat välttämättömiä, jotta kunta voisi käyttää esityksessä ehdotetulla tavalla sille siirrettävää toimivaltaa. Tietojärjestelmämuutoksilla muun muassa mahdollistettaisiin kokeilussa mukana olleille kunnille kokeilun asiakaskohderyhmään kuuluvien henkilöiden asiakastietojen käsittely ja viranomaispäätösten tekeminen. Muutoksia tehtäisiin myös asiakastietojärjestelmään tallennettaviin ja tulostettaviin päätöksiin sekä joiltakin osin verkkoasiointipalveluun.

Tietojärjestelmämuutoksista aiheutuvien kustannusten on arvioitu olevan yhteensä noin 350 000 – 610 000 euroa toteutettavien muutosten laajuudesta riippuen. Summa koostuisi asiakastietojärjestelmän rajatun käyttöoikeuden toteuttamisesta (noin 200 000 euroa), päätöstulostettiin ja verkkoasiointipalveluihin tehtävistä muutoksista (noin 100 000–350 000 euroa muutosten laajuudesta riippuen) sekä kuntouttavan työtoiminnan korvaavan työelämäkokeilun seurannan ja tilastoinnin edellyttämistä muutoksista (50 000–60 000 euroa).

Kunnille kokeilusta aiheutuisi kustannuksia julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamiseen liittyvän asiakastietojärjestelmän käyttöön otosta ja työasemista sekä mahdollisista uusista työtiloista. Kunnille aiheutuvien teknisten käyttöönotto- ja käyttökustannusten on arvioitu olevan yhteensä noin 280 000 euroa koko kokeilun ajalta. Asiakastietojärjestelmän käytöstä aiheutuu kunkin uuden työaseman osalta työasemakustannuksia noin 100 euroa kuukaudessa eli noin 1 200 euroa vuodessa. Lisäksi kustannuksia aiheutuisi joko kunnille tai valtiolle valtion tietoverkon asennuksesta sen mukaisesti, kuinka monessa uudessa toimipaikassa työ- ja elinkeinotoimistojen ulkopuolella asiakastietojärjestelmää käytettäisiin. Jos esimerkiksi uusia toimipaikkoja perustettaisiin 50, tietoverkkokustannukset olisivat noin 100 000 euroa. Koska vielä ei ole tarkkaa tietoa tietojärjestelmää käyttävien uusien henkilöiden määrästä eikä mahdollisista uusista kiinteistä toimipaikoista, kokonaiskustannuksia työasemien ja tietoverkon ei ole voitu arvioida täsmällisemmin. Työ- ja elinkeinotoimistosta siirtyvien henkilöiden osalta uusia työasema- tai lisenssikustannuksia ei ole arvioitu syntyvän.

Tietojärjestelmämuutoksista valtiolle aiheutuvat kustannukset on tarkoitus kattaa... [*Asian selvittäminen on kesken. Vaihtoehtoisesti kustannukset voidaan mahdollisesti kattaa työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalan työllisyysmäärärahoista, joita voidaan käyttää työttömille tarjottavien palvelujen lisäksi myös alueellisiin kokeiluihin tai elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskuksen kehittämisrahoista.*]

Mahdollisia tietojärjestelmä- ja toimitilakustannuksia lukuun ottamatta esitys ei välittömästi vaikuttaisi kokeilussa mukana olevien kuntien menoja lisäävästi. Kokeilussa julkiset työvoima- ja yrityspalvelut tarjottaisiin valtion talousarviossa osoitettujen työllisyysmäärärahojen puitteissa. Koska kunnille siirrettäisiin työllisyysmäärärahoja niiden vastuulle siirtyvien työnhakijoiden palveluiden tarjoamiseen, toimivallan siirto ei lisäisi työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamiseen liittyviä kuntien kustannuksia.

Esityksestä ei aiheutuisi kokeilussa mukana oleville kunnille velvollisuutta palkata uutta henkilöstöä. Jos kunta kohdentaisi asiakaspalveluun jo palveluksessaan olevia työllisyysneuvonhoidon tehtävissä olevia henkilöitä, kokeilusta ei aiheutuisi kunnalle lisäkustannuksia. Jos kokeilussa mukana olevat kunnat kuitenkin palkkaisivat henkilöstöä julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamiseen, tästä voi aiheutua kunnille lisäkustannuksia.

Kunnat voisivat myöntää palkkatuen lisäksi työnantajille asiakaskohderyhmään kuuluvien työttömien palkkaamisesta aiheutuviin kustannuksiin niin sanottua kuntalisää, joka on kuntien rahoitusta palkkauskustannuksiin. On mahdollista, että kuntalisän käyttö lisääntyisi kokeilun myötä, mikä lisäisi kuntien kustannuksia jonkin verran. Kuntalisän käyttö voisi lisääntyä, jos kunta myöntäisi palkkatukea nykyistä useammalle työnantajalle ja haluaisi tukea työnantajia myös kuntalisällä. Kuntalisän käyttö on suhteessa palkkatukipäätöksiin eikä kuntalisän käytön mahdollinen kasvu ja siitä aiheutuvat kustannukset siten suoraan johtuisi tästä esityksestä.

Työllistymistä edistävien palvelujen tarjoaminen pidempään työttömänä olleille työmarkkinatukea saaville työttömille vaikuttaa työttömyyden perusteella maksettavan työmarkkinatuen rahoituksen jakautumiseen kunnan ja valtion välillä. Jos vähintään 300 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella saanut henkilö osallistuu työllistymistä edistävään palveluun, valtio maksaa työmarkkinatuen palvelun ajalta ja kunta vapautuu maksuosuudesta. Julkisen talouden kustannusten näkökulmasta säästöä ei vielä synny, vaan säästö syntyy, kun vähintään 300 päivää työttömänä ollut työllistyy työhön avoimille markkinoille tai aloittaa päätoimisen opiskelun. Jos opiskelun aikainen toimeentulo turvataan työttömyysetuudella, ei säästöjä julkiselle taloudelle synny. Kokonaisuutena arvioituna voi kuitenkin todeta, että jos työllistymistä edistävät palvelut tarjotaan oikea-aikaisesti ja työttömän palvelutarpeen mukaisesti, palvelujen voi pidemmällä aikavälillä odottaa edistävän henkilön työllistymistä ja siten vähentävän työttömyydestä aiheutuvia julkisen talouden kokonaiskustannuksia.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Vaikutukset kunnan ja työ- ja elinkeinotoimiston tehtäviin

Kokeilussa kunnille siirtyisi vastuu kokeilun asiakaskohderyhmään kuuluvien henkilöiden palveluprosessista ja julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamisesta. Kyseessä olisi uusi tehtävä kokeilussa mukana oleville kunnille. Kokeilukunnat ovat lähtökohtaisesti ilmoittaneet haluavansa kokeilla tämän uuden tehtävän hoitamista, jolloin kyse olisi kokeilukuntien osalta vapaaehtoisesta tehtävien lisääntymisestä.

Kuntien palveluksessa olevan henkilöstön tehtävät eivät kokeilun myötä välttämättä lisääntyisi, koska työ- ja elinkeinotoimistosta todennäköisesti siirtyisi henkilöstöä hoitamaan julkisia työvoima- ja yrityspalveluja kokeilussa. Kunnat todennäköisesti kuitenkin osoittaisivat nykyisin työllisyysneuvonhoidon tehtävissä toimivaa henkilöstöään hoitamaan myös ehdotetun lain mukaisia tehtäviä. Syksyllä 2015 tehdyn kyselyn perusteella kuntapohjaisiin kokeiluihin osallistuvien kuntien työllisyysneuvonhoidon henkilöresurssi oli yhteensä noin 650 henkilöä. Kunnan kokeiluun osoittaman henkilöstön määrä tarkentuu työ- ja elinkeinotoimistoista siirtyvän henkilöstön määrän täsmentyessä.

Kokeilu vähentäisi kokeilualueilla työ- ja elinkeinotoimiston työnhakija-asiakkaiden määrää ja samalla työ- ja elinkeinotoimiston tehtäviä. Osa työ- ja elinkeinotoimiston henkilöstöstä kuitenkin todennäköisesti siirtyisi hoitamaan julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamiseen liittyviä tehtäviä kunnan työnjohdon alaisuudessa. Kohderyhmän työttömyysneuvonhoidon liittyvät tehtävät sekä osa julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin liittyvistä tehtävistä jäisivät työ- ja elinkeinotoimistolle. Työvoima- ja elinkeinotoimistojen henkilöstöresurssi toimiston muissa

tehtävissä ei siten lisääntyisi. Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen hankinnat jäisivät edelleen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtäväksi ja tukien maksatus ja takaisinperintäharkinta KEHA-keskuksen tehtäväksi, jolloin ehdotetulla kokeilulla ei olisi vaikutusta mainittujen viranomaisten tehtäviin.

Viranomaisyhteistyön tarve vähenisi kokeilualueilla, kun työ- ja elinkeinotoimisto ei osallistuisi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta, kuntouttavasta työtoiminnasta ja kotoutumisen edistämisestä annettujen lakien toimeenpanoon kokeilun asiakaskohderyhmään kuuluvien henkilöiden kohdalla. Jos yhteistyöstä vapautuva työ- ja elinkeinotoimiston henkilöresurssi kohdennettaisiin työ- ja elinkeinotoimiston muuhun asiakaspalveluun ja kunta vastaisi yksin aikaisemmin yhteistyönä tehdystä asiakaspalvelusta, työ- ja elinkeinotoimiston asiakaspalveluun käytettävissä oleva henkilöresurssi kasvaisi. Jos viranomaisyhteistyöstä vapautuva työ- ja elinkeinotoimiston henkilöresurssi siirtyisi työskentelemään kunnan työnjohdon alaisuudessa kokeilussa, kokeilun henkilöresurssi lisääntyisi jonkin verran.

Vaikutukset työ- ja elinkeinotoimiston henkilöstöön

Kokeilu aiheuttaisi muutoksia työ- ja elinkeinotoimiston henkilöstön tehtäviin Varsinais-Suomen, Satakunnan, Pirkanmaan, Pohjois-Savon, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin työ- ja elinkeinotoimiston alueella.

Kuntapohjaisissa kokeiluissa osa tällä hetkellä työ- ja elinkeinotoimistossa työnhakijoina olevista työttömistä siirtyisi kuntien vastuulle. Kuntien vastuulle siirtyvien työttömien määrä vaihtelisi kokeilualueittain noin 30 - 60 prosenttia ja vastaavasti työ- ja elinkeinotoimiston vastuulle jäisi noin 40 - 70 prosenttia kokeilualan työttömistä. Työ- ja elinkeinotoimiston vastuulle jäisivät lisäksi kokeilualan muut kuin työttömät työnhakijat sekä kaikki kokeilualan ulkopuolella olevissa työ- ja elinkeinotoimiston toimialueeseen kuuluvissa kunnissa asuvat työnhakijat. Työ- ja elinkeinotoimiston vastuulle jäävien työnhakijoiden osuus kaikista työ- ja elinkeinotoimistossa tällä hetkellä olevista työnhakijoista vaihtelisi työ- ja elinkeinotoimistoittain noin 70 - 90 prosenttia.

Kuntapohjaisissa kokeiluissa, joissa tietty asiakasmäärä siirtyisi työ- ja elinkeinotoimistojen vastuulta kuntien vastuulle, kokeilu olisi tarkoitus toteuttaa siten, että työ- ja elinkeinotoimistojen virkamiehiä siirrettäisiin tarvittaessa valtion virkamieslain (750/1994) 20 §:n nojalla työskentelemään kokoaikaisesti tai osa-aikaisesti kokeilukuntien johdon ja valvonnan alaisina. Työ- ja elinkeinotoimistosta kuntiin siirtyviä virkamiehiä olisi arviolta noin 150 henkilöä. *[Yhteistoimintalain edellyttämät neuvottelut muuttuvista tehtävistä käydään kevään 2017 aikana eikä siirtyvien henkilöiden määrä ei vielä ole tiedossa.]*

Siirto edellyttäisi, että vastaanottavana työnantajana toimiva kunta ja siirrettävä virkamies antaisivat suostumuksensa siirtoon. Virkamieslain 20 §:n perusteella siirtyvien virkamiesten palvelussuhteen ehdot pysyisivät kokeilun aikana ennallaan. Virkamieslain nojalla muunlainen määräaikainen virkasiirto valtiolta kuntaan ei ole mahdollinen.

Jotta kokeilussa kunnan vastuulle siirtyvät ja työ- ja elinkeinotoimiston vastuulle jäävät työttömät eivät joutuisi eriarvoiseen asemaan, siirtyvien henkilöiden määrä tulisi suhteuttaa kunnan vastuulle siirtyvän asiakaskohderyhmän nykyiseen resursointiin työ- ja elinkeinotoimistossa. Henkilöresurssien määrittelyssä tulisi ottaa huomioon myös muut työ- ja elinkeinotoimiston vastuulle jäävät työnhakijat, mutta resurssien jakautumista ei voitaisi suoraan laskea suhteessa jäävien työnhakijoiden määrään. Osa työ- ja elinkeinotoimiston vastuulle jäävistä työnhakijoista olisi työssä olevia tai esimerkiksi verkkopalveluja hyödyntäviä työnhakijoita,

joiden palvelutarve on lyhykestoinen ja sitoo vähän työ- ja elinkeinotoimiston henkilöresursseja.

Virkamieslain 20 §:n soveltaminen kokeiluun edellyttäisi virkamiesten siirtoa koskevaa työ- ja elinkeinotoimistojen ja kokeilualueiden välistä sopimusta. Lisäksi jokaiselta virkamieheltä edellytettäisiin nimenomaista suostumusta siirtoon. Jos virkamies ei antaisi siirtoon suostumustaan eikä virkamiestä tehtäväjärjestelyjen kautta voitaisi sijoittaa työ- ja elinkeinotoimistoon muihin tehtäviin, jouduttaisiin virkamies virkamieslain 36 § 1 momentin nojalla lomauttamaan toistaiseksi tai määräaikaisesti kokeilun keston ajaksi.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Kokeilun kohderyhmään kuuluville työttömille julkisia työvoima- ja yrityspalveluja tarjoava taho muuttuisi työ- ja elinkeinotoimistosta kunnaksi. Kokeilukunta vastaisi kokeilun asiakaskohderyhmän työllistymisen edistämiseen liittyvästä työnantaja-, yritys- ja sidosryhmäyhteistyöstä työ- ja elinkeinotoimiston sijaan.

Työttömille tarjottavat työllistymistä edistävät palvelut pysyisivät kuntouttavan työtoiminnan korvaavia palveluja lukuun ottamatta samoina kuin työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaina olevien palvelut. Kokeilu ei siten muuttaisi kohderyhmälle tarjottavia julkisia työvoima- ja yrityspalveluja eikä niiden sisältöä. Myös kokeilun asiakaskohderyhmään kuuluvan työttömän työnhakijan velvollisuudet pysyisivät ennallaan.

Julkisen työvoima- ja yrityspalvelun tarjoajan vaihtumisesta informoitaisiin työnantajia ja kohderyhmään kuuluvia asiakkaita kattavasti ja palvelujen tarjoamiseen liittyvä asiantuntemus varmistettaisiin sillä, että kokeiluun siirtyisi työskentelemään työ- ja elinkeinotoimistoista asiantuntijoita. Jos kunta lisäisi henkilöstöä julkisen työvoima- ja yrityspalvelun tarjoamiseen kokeilussa, kokeilu voisi parantaa työnhakija- ja työnantaja-asiakkaille lähipalveluna tarjottavaa palvelua sellaisissa kunnissa, joissa työ- ja elinkeinotoimistolla ei ole ollut toimipistettä. Lähipalveluna tarjottava palvelu edistäisi todennäköisesti myös neuvonta- ja ohjauspalvelujen saatavuutta.

Kunta järjestäisi kokeilun asiakaskohderyhmään kuuluvalle työnhakijalle työnhakijan haastattelun viimeistään kolmen kuukauden työttömyyden kohdalla eli samassa aikataulussa kuin työ- ja elinkeinotoimisto sen vastuulla oleville asiakkaille. Kokeiluun siirtyvät asiakkaat eivät työnhaun aktiivoinnin ja työllistymisen edistämisen osalta olisi siten eriarvoisessa asemassa työ- ja elinkeinotoimiston vastuulla olevien asiakkaiden kanssa. Riippuen kokeilukunnan kokeiluun osoittamasta henkilöressursista yhteydenpitoa asiakkaaseen ja asiakasprosessin etenemisen seuranta voitaisiin kokeilussa toteuttaa myös tiiviimmin kuin mitä säännökset edellyttävät.

Kokeilun asiakaskohderyhmään kuuluva työtön työnhakija voisi kokeilun aikana lähtökohtaisesti hoitaa verkkopalvelussa samoja asioita kuin työ- ja elinkeinotoimiston vastuulla oleva työtön. Aikataulu- ja kustannussyistä verkkoasioinnin tulosteisiin ja asiointia ohjaaviin teksteihin ei kaikilta osin olisi kuitenkaan mahdollista korvata työ- ja elinkeinoveranomaista kokeilun ajaksi kunnalla, millä saattaisi tapauskohtaisesti olla verkkoasiointia hankaloittava tai hidastava vaikutus. Kunnan vastuulla oleva työtön voisi esimerkiksi jossain tilanteissa saada verkossa asioidessaan palautteen, jossa pyydetään ottamaan yhteyttä työ- ja elinkeinotoimistoon. Pidempään työttömänä olleet käyttävät toistaiseksi varsin vähän verkkopalvelua asioidessaan työ- ja elinkeinotoimiston kanssa, minkä vuoksi mahdollisten virheellisten palautteiden määrän arvioidaan kokeilun aikana jäävän vähäiseksi. Epäselvyyksien välttämiseksi kunnan vastuulla olevaa työtöntä informoitaisiin verkkoasioinnin puutteellisuuksista. Henkilökoh-

taisella palvelulla voitaisiin tarvittaessa myös tukea kokeiluun osallistuvia verkkoasioinnissa ja näin parantaa työttömien verkko-osaamista ja tietoyhteiskuntavalmiuksia.

Jos kokeilussa onnistutaan sujuvoittamaan palveluprosesseja, kehittämään työllistymistä edistäviä palveluja ja niiden tuottamistapoja nykyistä vaikuttavammaksi, kokeilun tuloksia voitaisiin hyödyntää maakuntamallin palvelutuotannossa ja järjestäjä–tuottaja -mallissa. Jos kohderyhmän palvelutarpeet arvioidaan ja dokumentoidaan kattavasti, kokeilu tuottaisi maakunnille asiakasryhmäkohtaista tietoa palvelujen ja palvelukokonaisuuksien suunnittelemiseksi ja kilpailuttamiseksi.

Esityksessä ehdotetun kokeilun ei arvioida kohtelevan eri sukupuolia eri tavoin. Pitkään työttömänä olleista enemmistö on miehiä, ja kokeilun kohderyhmät huomioiden kokeilun palvelujen piirissä voi olla miehiä enemmän kuin naisia. Tältä osin kokeilu tasaisi sukupuolten välisiä eroja. Palveluhankintojen suunnittelussa sekä kuntouttavan työtoiminnan korvaavien palvelujen suunnittelussa ja toteuttamisessa olisi mahdollista kohdentaa palveluja asiakkaiden palvelutarpeiden mukaisesti, jolloin voitaisiin ottaa huomioon sekä enemmistönä että vähemmistönä olevan sukupuolen mahdolliset erityistarpeet.

5 Asian valmistelu

Ehdotettu laki julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen alueellista tarjoamista ja työelämäkokeilua koskevasta kokeilusta perustuu työ- ja elinkeinoministeriön asettaman työvoima- ja yrityspalvelujen alueellisten kokeilujen ohjausryhmän ja työjaoston valmistelutyöhön. Ohjausryhmä ja työjaosto nimettiin toukokuussa 2016 ja työjaoston työskentelyyn osallistuivat myös kokeilualueiden edustajat.

Ohjausryhmässä ovat mukana työ- ja elinkeinoministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, opetus- ja kulttuuriministeriön, valtioneuvoston kanslian kokeilutoiminnon sekä Suomen Kuntaliiton edustajat. Työjaostossa ovat edellä mainittujen lisäksi edustajat Kansaneläkelaitoksesta, KEHA-keskuksesta, kokeilualueiden kunnista, maakunnista, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä työ- ja elinkeinotoimistoista.

Ehdotetun lain valmistelussa on hyödynnetty myös tammikuussa 2016 valmistunutta työ- ja elinkeinoministeriön asettaman työvoimapalvelujen siirtoa kuntiin selvittäneen työryhmän selvitystä ja selvityshenkilö Maria Kaisa Aulan selvitystä työllistymisen esteistä ja työllistymiskynnyksen madaltamisesta (julkaistu elokuussa 2016).

5.1 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esityksestä pyydettiin lausunnot seuraavilta tahoilta:

- Valtiovarainministeriö
- Sosiaali- ja terveysministeriö
- Opetus- ja kulttuuriministeriö
- Valtioneuvoston kanslian kokeilutoiminto
- Kansaneläkelaitos
- KEHA-keskus
- Työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus
- Tietosuojavaltuutetun toimisto
- Työmarkkinakeskusjärjestöt (Akava, SAK, STTK, EK, Suomen Yrittäjät)
- Työ- ja elinkeinohallinnon henkilöstöjärjestöt JUKO ry, Pardia ry ja JHL ry
- Kunnallinen työmarkkinalaitos
- Suomen Kuntaliitto

- SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
- Työttömien valtakunnallinen yhteistoimintajärjestö (TVY)
- Valtakunnallinen työpajayhdistys TPY ry

Lisäksi lausunnot pyydettiin kokeiluun valittujen alueiden maakunnan liitoilta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta ja työ- ja elinkeinotoimistoilta. Kokeilualueen kunnilta lausunnot pyydettiin siten, että hakemuksen tehnyt kunta kokosi alueen muiden kuntien näkemykset lausuntoa varten.

Lausunnon antoivat...

Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota erityisesti...

Lausuntojen johdosta esitykseen tehtiin muutoksia / ei tehty muutoksia...

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalasta. Ehdotetussa laissa säädettäisiin kokeilusta, jonka aikana kunnat vastaisivat työ- ja elinkeinotoimiston sijasta julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaisten julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta osalle työttömistä työnhakijoista. Lisäksi eräillä kokeilualueilla kokeiltaisiin kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa tarkoitetun kuntouttavan työtoiminnan korvaamista työelämäkokeilu-nimisellä palvelulla.

2 §. *Kokeilualueet.* Pykälässä säädettäisiin kokeilualueista, joilla ehdotettua lakia sovellettaisiin. Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin kahden tai useamman kunnan muodostamat kuntapohjaiset alueet, joilla vastuu julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta siirtyisi osittain kunnalle. Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin alueet, joilla kokeiltaisiin kuntouttavan työtoiminnan korvaamista työelämäkokeilulla.

3 §. *Vastuu julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta työttömille työnhakijoille.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin asiakaskohderyhmistä, joiden osalta vastuu julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta olisi kunnalla. Palveluiden tarjoamisesta vastuussa oleva kunta olisi asiakaskohderyhmään kuuluvan työttömän työnhakijan kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta. Työ- ja elinkeinotoimisto vastaisi julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta muille henkilöasiakkaille.

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakkuus ei perustu kotikuntaan, vaan henkilö voi valita missä toimistossa hän asioi. Työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojärjestelmään tallennetaan henkilön asuinkunta. Jos henkilön asuinkunta kuuluisi ehdotetussa 2 §:ssä määriteltyyn kokeilualueeseen, mutta henkilön kotikunta on jokin muu kunta, henkilö ei asuinpaikkansa perusteella lähtökohtaisesti kuuluisi kokeilun kohderyhmään, elleivät henkilö, työ- ja elinkeinotoimisto ja kokeilukunta yhdessä sopsi toisin.

Pykälän 2 momentissa määriteltäisiin, ketä pidettäisiin työttömänä työnhakijana. Työttömällä työnhakijalla tarkoitettaisiin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 3 §:n määritelmäsäännöksessä tarkoitettua työtöntä, jonka työnhaku on voimassa siten kuin mainitussa laissa säädetään. Työttömällä tarkoitettaisiin siten henkilöä, joka ei ole työsuhteessa eikä työttömyysturvalain 2 luvussa tarkoitettulla tavalla työllistyy päätoimisesti yritystoiminnassa tai omassa työssään ja joka ei ole työttömyysturvalain 2 luvussa tarkoitettu päätoiminen opiskelija. Työttömänä pidettäisiin myös työsuhteessa olevaa, joka on kokonaan lomautettu tai jonka säännöllinen viikoittainen työskentelyaika on alle 4 tuntia.

4 §. *Ohjaaminen kunnan asiakkaaksi ja asiakkuuden päättymisen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin työ- ja elinkeinotoimiston velvollisuudesta ohjata kunnan asiakkaiksi ne työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmässä työttöminä työnhakijoina olevat henkilöt, jotka täyttäsivät ehdotetussa 3 §:n 1 momentissa määritellyt asiakkuuskriteerit. Ohjaaminen kunnan asiakkaaksi tarkoittaisi käytännössä sitä, että työ- ja elinkeinotoimisto ilmoittaisi työttömälle työnhakijalle, että hänen kotikuntansa vastaisi jatkossa julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta hänelle. Asiakasta olisi informoitava myös siitä, miten hänen asiointinsa jatkuu.

Kunnan asiakkaaksi ohjattaisiin ne, jotka täyttäsivät asiakkuuskriteerit ehdotetun lain voimassaoloaikana. Esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen kokeilualueilla kunnan

asiakkaaksi ohjattaisiin tämän lain voimaan tullessa alle 25-vuotiaat työttömät työnhakijat sekä ne työttömät työnhakijat, jotka ovat olleet työttöminä työnhakijoina yhtäjaksoisesti vähintään 12 kuukautta. Henkilö, joka ei kokeilun alkaessa olisi ollut työttömänä työnhakijana vähintään 12 kuukautta, ohjattaisiin kunnan asiakkaaksi siinä vaiheessa, kun 12 kuukautta työttömänä työnhakijana oloa täytyisi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kunnan asiakkuuden voimassa olosta sekä kunnan asiakkaan työnhaun voimassa olon lakkaamisesta. Kun henkilö olisi ohjattu kunnan asiakkaaksi, kunta vastaisi julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta henkilölle hänen työnhaunsa päättämiseen saakka. Asiakkuus kunnassa ei päättyisi, vaikka henkilö ei enää täyttäisi 3 §:n 1 momentissa määriteltyjä asiakkuuskriteerejä, joiden perusteella hänet ohjattiin kunnan asiakkaaksi. Esimerkiksi jos iän perusteella kunnan asiakkaaksi ohjattu alle 25-vuotias täyttäisi 25 vuotta tai yhtäjaksoisen 12 kuukauden työttömänä työnhakijana olon perusteella asiakkaaksi ohjattu ottaisi vastaan yli 4 tuntia viikossa olevan osa-aikatyön, hänen asiakkuutensa kunnassa jatkuisi edelleenkin niin kauan kuin hänen työnhaunsa olisi voimassa.

Kaikkien asiakkaiden osalta kunnan asiakkuus päättyisi viimeistään kokeilun päättyessä 31.12.2018. Kunnan tulisi ennen kokeilun päättymistä huolehtia, että kunnan asiakkaat tietävät, missä heidän asiakkuutensa jatkuu, jos he kokeilun päättyessä olisivat edelleen työttöminä. Asiakkuuden siirrot tulisi toteuttaa siten, että asiakkaan palveluprosessi jatkuisi mahdollisimman keskeytyksettä. Työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamiseen sovellettaisiin, mitä työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaiden palveluista säädettäisiin maakuntamalliin siirryttäessä (tulevat siirtymävaiheen säännökset).

Jos henkilön kotikunta muuttuisi kesken asiakkuuden, asiakkuus siirtyisi työ- ja elinkeinotoimistoon. Jos uusi kotikunta kuuluisi kokeiluun ja henkilö täyttäisi kyseisen kokeilun alueen asiakkuuskriteerin, työ- ja elinkeinotoimisto ohjaisi henkilön uuden kotikunnan asiakkaaksi.

Kunnan asiakkaan työnhaun voimassa olo lakkaisi, jos kunnan asiakas ilmoittaisi, ettei hän halua pitää työnhaun voimassa. Ilmoituksen voisi tehdä kunnalle tai työ- ja elinkeinoveran omaiselle. Työnhaun voimassa olo lakkaisi myös, jos henkilö ei asioisi kunnan kanssa kunnan antamassa määräajassa ja edellyttämällä tavalla, ei esittäisi kunnalle tämän antamassa määräajassa palvelun tarjoamisen kannalta tarpeellisia selvityksiä ammatillisesta osaamisestaan, työhistoriastaan, koulutuksestaan ja työkyvystään, ei ilmoittaisi kunnalle työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovitussa määräajassa ja tavalla suunnitelman toteuttamisesta taikka ei osallistuisi työkyvyn arviointeihin ja tutkimuksiin, jotka kunta katsoisi tarpeellisiksi hänen palvelutarpeensa selvittämiseksi. Ulkomaalaisen työnhaku lakkaisi lisäksi, jos hän ei enää täyttäisi työnhakijaksi rekisteröimisen edellytyksiä, joista säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 2 §:n 1 tai 2 momentissa. Työnhaun voimassa olon lakkaamista koskevat säännökset vastaisivat julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 1 §:n 2 momenttia ja 2 §:n 3 momenttia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kunnan asiakkaana olleen henkilön asiakkuudesta henkilön rekisteröidyttyä uudelleen työnhakijaksi työnhaun katkeamisen ja kunnan asiakkuuden päättymisen jälkeen. Asiakkuuskriteerien täyttymistä ei arvioitaisi työnhakijaksi uudelleen rekisteröitymisen yhteydessä, vaan työ- ja elinkeinotoimisto ohjaisi henkilön kunnan asiakkaaksi. Pirkanmaan kokeilun alue olisi poikkeus edellä mainitusta. Jos henkilö olisi työnhakijaksi uudelleen rekisteröityessä oikeutettu palkansaajan tai yrittäjän ansiopäivärahaan, häntä ei enää ohjattaisi kunnan asiakkaaksi. Työnhakijaksi rekisteröityminen tapahtuisi työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään pyytämällä sitä sähköisesti siihen tarkoitettuun verkkopalvelussa tai henkilökohtaisesti työ- ja elinkeinotoimistossa. Kunnan asiakkaana ollut henkilö

voisi pyytää työnhaun käynnistämistä myös kunnan virkamieheltä. Edellä mainittu pyyntö tulisi esittää henkilökohtaisesti.

5 §. *Palvelutarpeen arviointi ja työllistymissuunnitelman laatiminen.* Kunta vastaisi kunnan asiakkaaksi ohjatun työttömän työnhakijan palveluprosessista. Palveluprosessiin sovellettaisiin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain säännöksiä. Kunnan tulisi järjestää kunnan asiakkaaksi ohjatulle työttömälle työnhakijalle haastattelu sekä laatia yhdessä hänen kanssaan työllistymissuunnitelma. Haastattelun järjestämiseen ja sisältöön sekä työllistymissuunnitelman laatimiseen, tarkistamiseen ja sisältöön sovellettaisiin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 4-7 §:ssä säädettyä.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaan työnhakijan ensimmäisen haastattelu tulee järjestää kahden viikon kuluessa työnhaun alkamisesta, jollei se työnhakijan tilanne huomioon ottaen ole ilmeisen tarpeetonta. Työnhakijalle tulee varata tilaisuus myöhempiin haastatteluihin määrääjain työnhakijan palvelutarpeen mukaisesti. Työttömän työnhakijan haastattelu tulee kuitenkin aina järjestää työttömyyden jatkuttua yhdenjaksoisesti kolmen kuukauden ajan ja sen jälkeen aina kolmen kuukauden yhdenjaksoisen työttömyyden jälkeen. Kunnan tulisi noudattaa näitä haastattelulle asetettuja määräaikoja. Esimerkiksi jos työ- ja elinkeinotoimisto olisi järjestänyt työttömälle o työnhakijan haastattelun kuukausi ennen siirtymistä kunnan asiakkaaksi, kunnan tulisi järjestää haastattelu viimeistään kahden kuukauden kuluessa asiakkuuden alkamisesta.

Työ- ja elinkeinotoimistossa laadittu työllistymissuunnitelma sitoisi sekä kuntaa että asiakasta uuden suunnitelman laatimiseen asti. Tästä säädettäisiin siirtymäsäännöksessä. Kunta voisi järjestää haastattelun ja laatia uuden suunnitelman ennen laissa säädettyjä määräaikoja, mikäli se arvioisi asiakkaan palvelutarpeen sitä edellyttävän.

Ensimmäisessä haastattelussa tulisi tarkistaa ja täydentää työnhakutiedot, arvioida palvelutarve, laatia työllistymissuunnitelma sekä sopia asiointitavasta ja yhteydenpidosta kunnan ja asiakkaan välillä. Osana palvelutarpeen arviointia kunnan tulisi tehdä arvio kunnan asiakkaaksi ohjatun työttömän työnhakijan valmiuksista työllistyä avoimille työmarkkinoille sekä työttömyyden pitkittymisen todennäköisyydestä. Myöhemmissä haastatteluissa kunnan tulisi arvioida lisäksi työnhaun tuloksellisuutta ja työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman toteutumista sekä tarkistaa suunnitelma. Haastattelun yhteydessä kunnan tulisi tarjota kunnan asiakkaalle soveltuvia työpaikkoja ja koulutusta sekä muita palvelutarpeen ja työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman mukaisia palveluja.

Työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman tulee perustua työnhakijan omiin työtä tai koulutusta koskeviin tavoitteisiin ja arvioituun palvelutarpeeseen. Suunnitelmassa sovitaan työnhausta ja sen tavoitteista, työnhakijan palvelutarpeen mukaisista julkisista työvoima- ja yrityspalveluista ja muista työllistymistä edistävistä palveluista sekä asiantuntija-arvioinneista. Tarvittaessa suunnitelmassa sovitaan muista osaamista, työmarkkinavalmiuksia ja toimintakykyä parantavista palveluista tai työkyvyn tai terveydentilan selvittämiseen liittyvistä toimista. Kunnan asiakas ja kunta sopisivat työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman toteutumisen seurannasta ja hyväksyisivät suunnitelman. Jos kunta edellyttäisi muuta selvitystä kuin kunnan asiakkaan oman ilmoituksen suunnitelman toteuttamisesta, tämä ehto on kirjattava suunnitelmaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asiakkaan informoimisesta, kunnan velvollisuuksista sekä kunnan asiakkaan yleisistä velvollisuuksista. Informointivelvollisuuteen ja kunnan muihin velvollisuuksiin sovellettaisiin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 3 ja 9 §:iä. Kunnan tulisi informoida asiakastaan työnhakuun liittyvistä seikoista, hänelle tarjolla

olevista julkisista työvoima- ja yrityspalveluista, työnhaun voimassaolon edellytyksistä sekä muutosturvasta. Lisäksi asiakasta tulisi tarvittaessa informoida hänen työllistymistään edistävistä muista palveluista, työttömän työnhakijan yleisistä velvollisuuksista sekä työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen saamisen keskeisistä työvoimapoliittisista edellytyksistä. Kunnan tulisi tarjota asiakkaalleen työtä ja koulutusta sekä järjestää työllistymissuunnitelmaan tai sitä korvaavaan suunnitelmaan sisältyviä palveluja työ- ja elinkeinoviranomaisen käytettäväksi osoitettujen määrärahojen rajoissa. Kunnan tulisi myös seurata työllistymissuunnitelman tai sitä korvaavan suunnitelman toteutumista ja huolehtia osaltaan palveluprosessin etenemisestä. Kunnan asiakkaana olevaa työtöntä työnhakijaa koskisivat samat yleiset velvollisuudet, jotka julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 8 §:n mukaan koskee työtöntä työnhakijaa.

6 §. *Monialainen työllistymissuunnitelma.* Pykälässä säädettäisiin työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain poikkeavasta soveltamisesta ehdotetun lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla kokeilualueilla. Jos kunnan asiakkaaksi ohjattu henkilö täyttäisi työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain 2 §:n 2 momentissa säädetty edellytykset ja hänellä olisi monialaisen yhteispalvelun tarve, kunta ja Kansaneläkelaitos vastaisivat henkilön palvelutarpeen arvioinnista, monialaisen työllistymissuunnitelman laatimisesta, seurannasta ja tarkistamisesta siten kuin kyseisen lain 3 ja 4 §:ssä säädetään. Työ- ja elinkeinotoimisto ei ehdotetun pykälän mukaan osallistuisi monialaiseen yhteispalveluun kunnan asiakkaaksi ohjattujen kohdalla, koska kunnalla olisi näiden asiakkaiden osalta vastuu myös julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta. Työ- ja elinkeinotoimisto ei osallistuisi myöskään yhteispalvelun päättymisen arvioimiseen.

7 §. *Kotoutumissuunnitelma.* Pykälässä säädettäisiin kotoutumisen edistämisestä annetun lain poikkeavasta soveltamisesta ehdotetussa 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla kokeilualueilla. Kotoutumisen edistämisestä annetun lain 10 §:n mukaan työ- ja elinkeinotoimisto käynnistää alkukartoituksen maahanmuuttajalle, joka on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitettu työtön työnhakija. Jos ehdotetussa laissa tarkoitettu kunnan asiakkaaksi ohjattu henkilö olisi maahanmuuttaja, kunta vastaisi alkukartoituksen käynnistämisestä.

Kotoutumisen edistämisestä annetun lain 13 §:n mukaan kotoutumissuunnitelman laatimiseen osallistuvat sekä kunta että työ- ja elinkeinotoimisto. Ehdotetun 7 §:n 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinotoimisto ei osallistuisi kotoutumissuunnitelman laatimiseen kunnan asiakkaaksi ohjatulle maahanmuuttajalle, vaan kunta laatisi suunnitelman yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Kunnan yhdessä asiakkaan kanssa laatimaan kotoutumissuunnitelmaan sovellettaisiin, mitä kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa säädetään työ- ja elinkeinotoimiston laatimasta kotoutumissuunnitelmasta. Tästä säädettäisiin ehdotetussa 7 §:n 2 momentissa.

8 §. *Aktivointisuunnitelma.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin aktivointisuunnitelman laatimisesta. Jos kunnan asiakkaaksi ohjattu kuuluisi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:n soveltamisalaan, kunta laatisi aktivointisuunnitelman yhdessä asiakkaan kanssa. Työ- ja elinkeinotoimisto ei osallistuisi aktivointisuunnitelman laatimiseen. Muiden kuin kunnan asiakkaana olevien työttömien työnhakijoiden osalta aktivointisuunnitelma laadittaisiin kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain mukaisesti työ- ja elinkeinotoimiston, kunnan ja asiakkaan kesken. Kuntouttavan työtoiminnan korvaavasta työelämäkokeilusta säädettäisiin ehdotetun lain 15 - 19 §:issä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momentin mukaisen aktivointisuunnitelman suhteesta muuhun lainsäädäntöön. Jos muualla lainsäädännössä viitataan aktivointisuunnitelmaan, sitä sovelletaan 1 momentissa tarkoitettuun suunnitelmaan.

9 §. *Suunnitelmien rinnastaminen.* Muualla lainsäädännössä voi olla viittauksia julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaiseen työllistymissuunnitelmaan, työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain mukaiseen monialaiseen työllistymissuunnitelmaan, kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain mukaiseen aktivointisuunnitelmaan tai kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettuun työttömälle työnhakijalle laadittuun kotoutumissuunnitelmaan. Tästä johtuen ehdotetussa 9 §:ssä säädettäisiin kunnan ja kunnan asiakkaan ehdotetun lain nojalla laatiman suunnitelman rinnastamisesta mainittuihin suunnitelmiin, kun kyse on muun lainsäädännön soveltamisesta.

10 §. *Kunnan tarjoamat julkiset työvoima- ja yrityspalvelut.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin julkisista työvoima- ja yrityspalveluista, joita kokeilualueen kunta voi tarjota. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan kunnan tarjoamia julkisia työvoima- ja yrityspalveluita olisivat julkista työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettu työnvälitys, 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettut tieto- ja neuvontapalvelut sekä 4 luvun 3 §:ssä tarkoitettu ammatinvalinta- ja uraohjaus.

Kunta voisi julkaista ja välittää tietoja avoimeksi ilmoitetuista työpaikoista työnantajan toimeksiannon mukaisesti sekä etsiä ja esitellä työnantajalle tämän kanssa sovitulla tavalla työnhakijoita, jotka ovat sopivia avoimeen työpaikkaan. Kunta voisi etsiä ja tarjota työnhakijalle sopivia työpaikkoja. Tieto- ja neuvontapalvelut pitävät sisällään tiedon välittämisen ja neuvonnan antamisen avoimista työpaikoista ja työnhausta, työvoiman saatavuudesta ja hankinnasta, koulutusmahdollisuuksista ja muista osaamisen kehittämismahdollisuuksista, työmarkkinoista, aloista ja ammasteista, yritystoiminnan käynnistämisestä ja kehittämismahdollisuuksista sekä muutosturvan toteuttamiseksi tarjolla olevista palveluista, tuista ja korvauksista. Kunta voisi antaa ammatinvalinta- ja uraohjausta henkilöasiakkaan tukemiseksi ammatinvalinnassa, ammatillisessa kehittämisessä, työelämään sijoittumisessa ja elinikäisessä oppimisessa.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan kunta voisi ohjata asiakkaita julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa tarkoitettuihin asiantuntija-arvioiteihin, valmennukseen, kokeiluun ja työvoimakoulutukseen. Asiantuntija-arvioinnit, valmennukset, koulutuskokeilu ja työvoimakoulutus ovat pääsääntöisesti ostopalveluina hankittavia julkisia työvoima- ja yrityspalveluita. Kunnalla ei olisi oikeutta käyttää työllisyysmäärärahaa palvelujen hankkimiseen, vaan kunta voisi ohjata asiakkaita elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tai työ- ja elinkeinotoimistojen hankkimiin edellä mainittuihin palveluihin. Ehdotetun lain 21 §:ssä säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ja työ- ja elinkeinotoimistojen velvollisuudesta palveluja hankkiessaan ottaa huomioon kunnan asiakkaiden palvelutarpeita.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin tuista ja korvauksista, joita kunta voisi myöntää. Kunta voisi myöntää työnantajalle julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 7 luvussa tarkoitettua palkkatukea asiakkaansa työllistymisen edistämiseksi sekä 8 luvussa tarkoitettua starttirahaa yrittäjäksi ryhtyvän asiakkaan toimeentulon turvaamiseksi. Kunta voisi myös myöntää asiakkaalleen julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 9 luvun 1 §:n 3 momentin mukaista harkinnanvaraista kulukorvausta ja 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettua harkinnanvaraista matka- ja yöpymiskustannusten korvausta sekä työnantajalle julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 10 luvun 3 §:ssä tarkoitettua työolosuhteiden järjestelytukea. Kunta voisi myöntää edellä mainittuja korvauksia työllisyysmäärärahasta.

Kunta ratkaisisi, täyttääkö työnhakija julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 6 luvussa ja kotoutumisen edistämisestä annetun lain 22–24 §:ssä säädetyt edellytykset, jotka koskevat työnhakijan omaehtoisen opiskelun tukemista työttömyysetuudella. Kunta myös

muun muassa seuraisi opintojen etenemistä ja tekisi tarvittaessa ratkaisun tukemisen päättymisestä. Kunnan tehtävistä säädettäisiin tältä osin 1 momentin 4 ja 5 kohdassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin palveluihin sovellettavasta lainsäädännöstä. Kunnan tulisi noudattaa 1 momentissa tarkoitettuja palveluja tarjotessaan kyseistä palvelua koskevia säännöksiä, ellei ehdotetussa laissa toisin säädettäisi. Esimerkiksi palkkatukea myöntäessään kunnan tulisi ottaa huomioon, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 7 luvussa säädetään ja starttirahaa myöntäessään, mitä mainitun lain 8 luvun 1-4 §:ssä säädetään.

Kunnalla olisi palveluita tarjotessaan samat toimivaltuudet ja velvollisuudet kuin työ- ja elinkeinotoimistolla. Mitä säännöksissä säädettäisiin työ- ja elinkeinotoimistosta tai työ- ja elinkeinoviranomaisesta koskisi kuntaa. Esimerkiksi työkokeilusopimuksen allekirjoittajana olisi työ- ja elinkeinotoimiston sijasta kunta. Jos säännöksissä säädettäisiin velvollisuudesta ilmoittaa jokin seikka työ- ja elinkeinotoimistolle, olisi ilmoitus tehtävä työ- ja elinkeinotoimiston sijasta kunnalle. Kunta ei kuitenkaan osallistuisi työvoimakoulutuksen opiskelijavalintaan, vaan opiskelijavalinnasta päättäisi koulutuksen hankintasopimuksessa nimetty työ- ja elinkeinotoimisto. Kunta voisi todeta asiakkaansa koulutustarpeen ja ohjata tämän hakeutumaan työvoimakoulutukseen. Työvoimakoulutukseen voi hakea useiden eri työ- ja elinkeinotoimistojen asiakkaita, mutta opiskelijavalinnasta päättää koulutuksen vastuutoimisto ilman että muut työ- ja elinkeinotoimistot osallistuvat valintaan. Myös työvoimakoulutuksen keskeyttämisestä koskevan päätöksen tekeminen kuuluisi hankintasopimuksessa nimetyn työ- ja elinkeinotoimiston tehtäviin.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin kunnan velvollisuudesta noudattaa julkisia työvoima- ja yrityspalveluita tarjotessaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 4 §:ssä säädetään palveluiden tarjoamisesta, 6 §:ssä säädetään palveluiden maksuttomuudesta ja 7 §:ssä säädetään palveluiden tarjoamisesta noudattavasta tasapuolisuudesta ja puolueettomuudesta. Lisäksi kunnan olisi edistettävä yhdenvertaisuuden toteutumista sekä naisten ja miesten välistä tasa-arvoa palveluja tarjotessaan ja kehittäessään siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 8 §:ssä säädetään.

11 §. *Työkokeilua koskeva poikkeukset.* Pykälässä säädettäisiin poikkeuksista, joita noudatettaisiin silloin, kun kunnan asiakkaana olevalle henkilölle järjestettäisiin työkokeilu kunnan organisaatiossa. Tällöin työkokeilusopimuksen osapuolina olisivat ainoastaan kunta ja kunnan asiakas.

Koska työkokeilun järjestäjänä olisi kunta itse, työkokeilusopimuksessa ei olisi velvollisuutta asettaa ehtoa palautteen antamisesta, josta säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 9 §:n 2 momentissa. Kunnan ollessa työkokeilun järjestäjänä ei sovellettaisi myöskään, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetään lisäehtojen asettamisesta työkokeilun järjestäjälle eikä mitä 4 luvun 10 §:n 2 momentissa säädetään työkokeilun järjestäjän velvollisuudesta ilmoittaa poissaoloista. Kunnan sisällä tulisi kuitenkin huolehtia siitä, että työkokeilu järjestettäisiin asianmukaisella tavalla ja että kunnassa julkisista työvoima- ja yrityspalveluista vastaava taho saisi tiedon sellaista poissaoloista, joiden perusteella sillä olisi velvollisuus tehdä päätös työkokeilun keskeyttämisestä. Kunnan olisi huolehdittava myös työkokeilun järjestäjän velvollisuudesta ilmoittaa poissaoloista työttömyys-etuuden maksajalle.

12 §. *Palkkatuen ja työolosuhteiden järjestelytuen myöntäminen kunnalle.* Pykälässä säädettäisiin palkkatuen ja työolosuhteiden järjestelytuen myöntämisestä kunnalle. Jos kokeilualan kunta hakisi palkkatukea kunnan asiakkaana olevan työttömän palkkaamisesta aiheutuviin palkkauskustannuksiin, päätöksen palkkatuesta tekisi työ- ja elinkeinotoimisto. Sama koskisi

työolosuhteiden järjestelytukea. Jos kunta ohjaisi asiakkaansa Euroopan sosiaalirahastosta osarahoitettavaan hankkeeseen, palkkatuen myöntäisi työ- ja elinkeinotoimisto.

13 §. *Kuntoutus-, koulutus- ja työtekomahtollisuuden järjestäminen.* Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 11 luvun 1 §:n mukaan työttömällä työnhakijalla, jonka oikeus palkansaajan työttömyyspäivärahaan päättyy enimmäisajan johdosta hänen täytettyään 57 vuotta, mutta ennen kuin hän täyttää 60 vuotta, on oikeus työllistymistä edistävään kuntoutukseen tai työvoimakoulutukseen. Jos työtön työnhakija on täyttänyt 60 vuotta, hänelle tulee järjestää mahdollisuus työttömyysturvalaissa tarkoitettuun työllistymistä edistävään palveluun tai palkkatuettuun työhön muun työnantajan kuin kunnan palveluksessa ennen kuin hänen oikeutensa palkansaajan työttömyyspäivärahaan päättyy enimmäisajan täyttymisen johdosta. Jos työtön työnhakija ei työllisty avoimille työmarkkinoille ja hänelle ei pystytä järjestämään työllistymistä edistävää palvelua, kuntoutusta tai palkkatuettua työtä muun kuin kunnan palveluksessa, hänen kotikuntansa on työ- ja elinkeinotoimiston osoituksesta järjestettävä henkilölle työntekomahtollisuus kunnan palveluksessa kuuden kuukauden ajaksi.

Ehdotetussa 13 §:n 1 ja 2 momentissa säädettäisiin kunnan vastaavasta velvollisuudesta tarjota edellä mainitut palvelut työttömälle, joka on ohjattu kunnan asiakkaaksi. Työllistämisvelvoitteesta säädettäisiin ehdotetussa 3 momentissa. Velvoitetyön järjestämisessä noudatettaisiin, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 11 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään.

14 §. *Kunnan osallistuminen muutosturvan toteuttamiseen.* Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 12 luvun 3 §:ssä säädetään työ- ja elinkeinotoimiston tehtävistä muutosturvan toteuttamiseksi. Työ- ja elinkeinotoimiston tehtävänä on kartoittaa yhdessä työnantajan ja henkilöstön edustajien kanssa irtisanomistilanteessa julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarve sekä sovittaa nämä palvelut yhteen työnantajan kustantaman valmennuksen tai koulutuksen kanssa. Työ- ja elinkeinotoimisto avustaa yhdessä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (334/2007) 49 §:ssä ja työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnissa annetun lain (449/2007) 9 §:ssä sekä yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (1233/2013) 25 §:ssä tarkoitetun toimintasuunnitelman laatimisessa ja toteuttamisessa julkisen työvoima- ja yrityspalvelun osalta. Työ- ja elinkeinotoimiston tehtävänä on myös varata riittävät resurssit ja varautua tarpeellisiin toimenpiteisiin saatuaan työnantajalta työsopimuslain 9 luvun 3 a §:ssä, erityisopimuslain 10 luvun 4 §:ssä tai kunnallisesta viranhaltijasta annetun lain (304/2003) 37 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen.

Ehdotetussa 14 §:ssä säädettäisiin siitä, että kokeilualan kunta voisi osallistua muutosturvan toteuttamiseen edellä mainitulla tavalla yhdessä työ- ja elinkeinotoimiston kanssa. Kunnalla ei kuitenkaan olisi velvollisuutta tähän. Työ- ja elinkeinotoimisto vastaisi muutosturvan toteuttamiseen liittyvistä tehtävistä kokeilualueilla.

15 §. *Työelämäkokeilun järjestäminen.* Pykälässä säädettäisiin kuntouttavan työtoiminnan korvaavista palveluista. Ehdotetussa 1 momentissa säädettäisiin työelämäkokeilusta. Jos työttömälle työnhakijalle olisi järjestettävä kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain nojalla kuntouttavaa työtoimintaa, ehdotetun lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla kokeilualueilla kunta järjestäisi kuntouttavan työtoiminnan sijasta työelämäkokeilun työpaikalla. Työelämäkokeilun tarkoituksena olisi selvittää ja edistää henkilön työkykyä ja työelämävalmiuksia sekä tukea hänen paluutaan työmarkkinoille. Työelämäkokeiluun voidaan yhdistää henkilön tarvitsemia sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja sekä muita palveluja.

Ehdotetussa 2 momentissa säädettäisiin sosiaalisen kuntoutuksen järjestämisestä. Jos henkilö ei työ- ja toimintakykynsä asettamien rajoitusten vuoksi voisi osallistua 1 momentissa tarkoi-

tettuun työelämäkokeiluun, kunnan olisi järjestettävä hänelle sosiaalihuoltolain (1301/2014) 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta sosiaalihuoltolain edellytysten mukaan. Sosiaalista kuntoutusta voitaisiin järjestää rinnakkain 1 momentissa tarkoitetun työelämäkokeilun kanssa.

Kuntouttavan työtoiminnan korvaavat palvelut koskisivat ehdotetun lain mukaisten kunnan asiakkaiden lisäksi työ- ja elinkeinotoimiston asiakkaina olevia, joille kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain mukaan olisi järjestettävä kuntouttavaa työtoimintaa. Jos kysymyksessä olisi kunnan asiakas, työ- ja elinkeinotoimisto ei osallistuisi ehdotetun 6 ja 8 §:n mukaan aktiivointisuunnitelman tai monialaisen työllistymissuunnitelman laatimiseen. Jos kysymyksessä olisi muu kuin kunnan asiakas, suunnitelmat laadittaisiin kuten kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa tai työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteistyöstä annetussa laissa säädetään.

Työelämäkokeilu vastaisi muutoin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaista työkokeilua, mutta sen tarkoituksena olisi erityisesti työelämävalmiuksien ja työkyvyn tukeminen. Riittävän tuen tarjoamiseksi työelämäkokeiluun kuuluisi aina työkokeilua tiiviimpi ohjaus tai valmennus. Työelämäkokeiluun voitaisiin liittää myös sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja, jotka parantavat henkilön työ- ja toimintakykyä. Pykälän 2 momentissa säädetäisiin kunnan velvollisuudesta järjestää sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalista kuntoutusta, jos aktiivointisuunnitelmaa laadittaessa arvioitaisiin, että henkilö ei työ- ja toimintakykynsä asettamien rajoitusten vuoksi voisi osallistua työelämäkokeiluun. Sosiaalihuoltolaissa sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaalista kuntoutusta voitaisiin järjestää rinnakkain työelämäkokeilun kanssa esimerkiksi siten, että henkilö kävisi kerran viikossa työelämäkokeilussa ja kolme kertaa viikossa sosiaalisessa kuntoutuksessa.

Työmarkkinatukeen oikeutetulle tai työttömyydestä johtuen toimeentulotukea pääasiallisena tulonaan saavalle tai työttömyyspäivärahaa saavalle henkilölle voitaisiin hänen pyynnöstään järjestää kuntouttavan työtoiminnan korvaavia palveluja ennen kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjä määräaikoja, jos ne vastaisivat hänen palvelutarvettaan. Henkilön olisi esitettävä palveluja koskeva pyyntö kunnalle. Henkilölle tulisi laatia aktiivointisuunnitelma tai monialainen työllistymissuunnitelma ennen palvelun järjestämistä. Asiasta säädetäisiin ehdotetussa 3 momentissa ja se vastaisi sisällöllisesti kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 15 §:ää.

16 §. *Työelämäkokeilusta sopiminen ja kokeilun toteuttaminen.* Pykälässä säädetäisiin työelämäkokeiluun liittyvästä sopimuksesta, kokeilun toteuttamisesta ja muista kokeilun ehdoista. Ehdotetun 1 momentin mukaan työelämäkokeilua koskevan sopimuksen tekisivät kunta, työelämäkokeilun järjestäjä ja kokeiluun osallistuva henkilö. Sopimukseen sovellettaisiin samoja ehtoja kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 9 §:ssä säädetään työkokeilua koskevasta sopimuksesta. Esimerkiksi työelämäkokeilun päivittäinen kesto voisi olla vähintään neljä ja enintään kahdeksan tuntia päivässä ja viikoittainen kesto enintään viisi päivää. Työelämäkokeilua koskevasta sopimuksesta tulisi lisäksi käydä ilmi henkilölle työelämäkokeilun aikana annettava työelämävalmiuksia ja työkykyä tukeva ohjaus ja valmennus. Lisäksi työkokeilua koskevaan sopimukseen olisi otettava ehto, jonka mukaan kokeilun järjestäjän tulisi työkokeilun päätyttyä antaa kunnalle arvio henkilön työelämävalmiuksien ja työkyvyn muutoksesta työkokeilun aikana sekä hänen työelämävalmiuksiensa kehittämistarpeista.

Työelämäkokeiluun sisältyisi aina henkilön tarpeen mukainen tuki ja ohjaus. Tämä tuki voisi olla esimerkiksi työhönvalmentajan tai sosiaalihuollon ammattilaisen työpaikalla antamaa tu-

kea. (Silloin kun työelämäkokeilun järjestäjä olisi muu kuin kunta, olisi kokeilua koskevassa sopimuksessa 1 momentin mukaan oltava ehto, jonka mukaan kunta ei voisi maksaa kokeilun järjestäjälle korvausta työelämäkokeilun järjestämisestä. Sopimuksessa olisi tällöin sovittava siitä, että kunta järjestää työelämäkokeiluun osallistuvalla henkilölle työelämäkokeiluun sisältyvän ohjauksen ja valmennuksen. Ohjaus- ja valmennuspalvelua kunta voisi sen sijaan ostaa ulkopuoliselta palveluntuottajalta.) Palvelun hankinnassa, hankintasopimuksen sisällöstä sekä sopimuksen tekemistä edeltävästä mahdollisesta hankinta- ja tarjousmenettelystä tulee kuitenkin noudattaa lakia julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista (1397/2016) sekä kunnan sisäisiä ohjeistuksia.

Ehdotetun 2 momentin mukaan työelämäkokeilun kesto olisi enintään 12 kuukautta, josta enintään kuusi kuukautta yrityksessä tai yksityisellä elinkeinonharjoittajalla. Työelämäkokeiluun sovellettaisiin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetuista lain työkokeilua koskevia säännöksiä eräin poikkeuksin. Näin ollen työelämäkokeilun järjestäjänä voisi toimia yritys, yksityinen elinkeinonharjoittaja, kunta, kuntayhtymä, muu yhteisö, säätiö tai valtion virasto taikka laitos. Työelämäkokeiluun sovellettaisiin, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 7 §:ssä säädetään työkokeilua koskevista rajoituksista, 8 §:ssä säädetään oikeusasemasta sekä vastuusta työturvallisuudesta ja tietosuojasta sekä 10 §:ssä työkokeilun keskeyttämisestä.

Ehdotetun 3 momentin mukaan kunnan olisi järjestettävä työelämäkokeiluun osallistuvalla tapaturmavakuutus. Säännös on vastaava kuin kuntouttavaa työtoimintaa koskevan lain 23 §:ssä. Säännöksen mukaan kunnan olisi vakuutettava työelämäkokeiluun osallistuva työtapa- turma- ja ammattitaitulain (459/2015) 3 §:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella. Työelämäkokeiluun osallistuvaan sovellettaisiin, mitä työtapa- turma- ja ammattitaitulaissa säädetään työntekijästä, ja kuntaan sovellettaisiin, mitä työtapa- turma- ja ammattitaitulaissa säädetään työnantajasta. Poiketen siitä, mitä työtapa- turma- ja ammattitaitulain 71–78 §:ssä säädetään, vuosityöansiona käytettäisiin mainitun lain 79 §:n mukaista vähimmäisvuosityöansiota. Poike- ten siitä, mitä mainitun lain 58 ja 59 §:ssä säädetään, päiväraha olisi 1/360 vuosityöansiosta.

Työelämäkokeilu tapahtuisi aina työpaikalla aidossa työympäristössä. Kunnalla olisi velvolli- suus työelämäkokeilun järjestämiseen, mikäli kokeilu katsotaan aktivointisuunnitelmassa hen- kilölle soveltuvaksi ja ehdotetun lain 15 §:n mukaan se tulisi henkilölle järjestää. Käytännössä kokeilun järjestämispaikkana voisi toimia 2 momentin viittaussäännöksen perusteella yritys, yksityinen elinkeinonharjoittaja, kunta, kuntayhtymä, muu yhteisö, säätiö tai valtion virasto taikka laitos. Kunnalla olisi kuitenkin velvollisuus työelämäkokeilupaikan etsimiseen. Vai- keudet löytää sopivaa kokeilupaikkaa eivät ole peruste tarjota työelämäkokeilun sijaan henki- lölle sosiaalista kuntoutusta, vaan sosiaalinen kuntoutus on tarkoitettu niille, jotka eivät ehdo- tetun lain 15 §:n 2 momentin rajoitusten perusteella pysty osallistumaan työelämäkokeiluun. Tarvittaessa kokeilun voisi toteuttaa myös kunnan organisaatiossa.

Työelämäkokeilun tavoitteena olisi selvittää henkilön työkykyä ja työelämävalmiuksia ja tu- kea paluuta työmarkkinoille. Työelämäkokeilun perusteella työnantaja ja kunta voisivat arvi- oida, tarvitaanko henkilön työmarkkinoille sijoittumiseksi esimerkiksi palkkatukea tai kuntou- tusta. Työelämäkokeilu tulisi toteuttaa siten, että se vastaisi parhaalla mahdollisella tavalla henkilön palvelutarpeisiin. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi henkilön tarvitsemien sosiaali-, ter- veys- tai kuntoutuspalvelujen yhteensovittamista tai samanaikaista järjestämistä työelämäko- keilun kanssa.

17 §. *Työttömyysturvalain soveltaminen työelämäkokeiluun.* Työelämäkokeiluun sovellettai- siin mitä työttömyysturvalaissa säädetään kuntouttavasta työtoiminnasta. Työelämäkokeilu olisi työttömyysturvalain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu työllistymistä edistävä palvelu ja siihen

osallistuvat työnhakijat olisivat oikeutettuja samoihin etuuksiin kuin kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvat. Myös työelämäkokeilun velvoittavuuteen sovellettaisiin samoja työttömyysturvallain säännöksiä kuin kuntouttavaan työtoimintaan. Kunnan ja valtion vastuuseen työmarkkinatuen rahoituksesta sovellettaisiin, mitä työttömyysturvallain 14 luvun 3 a §:ssä säädetään työllistymistä edistävästä palveluista.

18 §. *Toimintaraha työelämäkokeiluun osallistumisesta.* Työelämäkokeiluun osallistuvalla toimeentulotuen saajalle maksettaisiin kulukorvauksen suuruinen toimintaraha osallistumispäivää kohti. Toisin kuin kuntouttavan työtoimintaan osallistumisesta työelämäkokeiluun ja sosiaaliseen kuntoutukseen osallistumisen ajalta ei maksettaisi erillisiä matkakorvauksia. Työelämäkokeiluun osallistumisesta aiheutuvia matkakustannuksia voitaisiin kuitenkin korvata toimeentulotukilain mukaisesti ehkäisevänä toimeentulotukena. Toimeentulotukilain 13 §:n mukaan ehkäisevää toimeentulotukea voidaan myöntää muun muassa tuen saajan aktivointia tukeviin toimenpiteisiin. Matkakustannuksia tulisi korvata ehkäisevänä toimeentulotukena silloin, kun matkakustannukset tosiasiallisesti estäisivät henkilön osallistumisen työelämäkokeiluun tai aiheuttaisivat hänelle kohtuutonta taloudellista rasitetta suhteessa hänen tuloihinsa. Henkilön ehkäisevän toimeentulotuen tarve tulisi arvioida ennen työelämäkokeilun aloittamista.

19 §. *Valtion korvaus kuntouttavan työtoiminnan korvaavista palveluista.* Kunnalla olisi oikeus saada ehdotetun 1 momentin mukaan työelämäkokeilun järjestämisestä valtion korvauksena 10,09 euroa päivää ja osallistuvaa henkilöä kohti. Summa vastaisi sitä, jonka kunta saa kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä. Korvauksen tarkoituksena olisi kompensoida työelämäkokeilussa olevan henkilön tarvitsemää erityistä tukea ja ohjausta ja siitä kunnalle aiheutuvia kustannuksia. Ohjaus voisi olla esimerkiksi työhönvalmentajan tai sosiaalihuollon ammatillaisen työpaikalla antamaa tukea. Korvaus maksettaisiin jälkikäteen niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuisi työelämäkokeiluun.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin korvauksen takaisinperinnästä ja sille maksettavasta korosta vastaavasti kuin kuntouttavan työtoiminnan korvauksen osalta säädetään. Valtioneuvoston asetuksessa säädettäisiin tarkemmin korvauksen myöntämis- ja maksamismenettelystä.

20 §. *Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän käyttöoikeus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin käyttöoikeuden myöntämisestä työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään. Työ- ja elinkeinotoimisto voisi myöntää käyttöoikeuden asiakastietojärjestelmään kokeilualueen kunnan virkamiehelle, joka hoitaisi ehdotetun lain mukaisia tehtäviä.

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmässä olevat henkilöasiakasta koskevat tiedot ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaan salassa pidettäviä. Kunnan virkamiehellä olisi ehdotetun 1 momentin mukaan oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä hakea tai käyttää asiakastietojärjestelmän tietoja siltä osin kuin tiedot olisivat välttämättömiä kunnan asiakkaaksi ohjatun henkilön asiakaspalvelun järjestämiseksi tai vireillä olevan asian selvittämiseksi tai ratkaisemiseksi. Kunnan virkamiehellä ei olisi oikeutta käyttää asiakastietojärjestelmän tietoja muuhun tarkoitukseen.

Tietojen tallettamisessa, poistamisessa, arkistoinnissa ja luovuttamisessa olisi noudatettava, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvussa säädetään.

21 §. *Palveluiden hankkiminen.* Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ja työ- ja elinkeinotoimisto vastaisivat julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden hankkimisesta työllisyysmäärärahalla myös kokeilualueilla siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetään. Jotta ehdotetun lain mukaisten kunnan asiakkaiden palvelutarpeet tulisivat otetuiksi

huomioon palveluita suunniteltaessa ja hankittaessa, pykälässä säädettäisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja työ- ja elinkeinotoimiston velvollisuudesta ottaa huomioon myös kunnan asiakkaaksi ohjattujen asiakkaiden palvelutarpeet palveluja hankittaessa. Palvelutarpeiden huomioon ottaminen tapahtuisi neuvottelemalla hankinnoista kokeilualueen kuntien kanssa.

22 §. *Tukien ja korvausten myöntäminen, maksaminen ja takaisinperintä.* Kunnan ehdotetun lain nojalla myöntämien tukien ja korvausten maksamiseen, myöntämiseen ja takaisinperintään sovellettaisiin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 12 luvun 8 §:ssä säädettyä. Edellä mainittu tarkoittaisi, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus) maksaisi kunnan myöntämät tuet ja korvaukset samalla tavoin kuten työ- ja elinkeinotoimistojenkin myöntämät tuet ja korvaukset.

Tuen ja korvauksen myöntämiseen, maksamiseen ja takaisinperintään sovellettaisiin valtionavustuslakia (688/2001). Jos kysymys olisi kunnan asiakkaana olevalle henkilölle myönnettävästä tuesta tai korvauksesta, siihen ei kuitenkaan sovellettaisi valtionavustuslain 11 §:n 4 ja 5 momenttia päätökseen merkittävistä asioista, 15–18 §:ää valtionapuviranomaisen valvontatehtävistä, tarkastusoikeudesta ja tarkastuksen suorittamisesta ja virka-avusta eikä 24 ja 25 §:ää korosta ja viivästyskorosta. Perittäessä tukea tai korvausta takaisin valtionapuviranomaisena toimisi KEHA-keskus.

Tukien ja korvausten hakemis-, myöntämis- ja maksamismenettelyssä noudatettaisiin, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1073/2012) säädetään.

23 §. *Tietojen ilmoittaminen, tiedonsaanti, palvelun epääminen ja muutoksenhaku.* Kunnan olisi ilmoitettava työ- ja elinkeinotoimistolle tarpeelliset tiedot työttömyysturvalaissa tarkoitettua työvoimapolitiittisen lausunnon antamista varten. Työttömyyspolitiittisen lausunnon työnhakijan oikeudesta työttömyysetuuteen antaisi työttömyyskassalle tai Kansaneläkelaitokselle aina työ- ja elinkeinotoimisto tai työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskus.

Kunnan olisi 1 momentin mukaan ilmoitettava työ- ja elinkeinotoimistolle esimerkiksi tietoja työnhakijan osallistumisesta palveluun ja tietoja, jotka liittyvät työnhakijan mahdolliseen työvoimapolitiittisesti arvioituna moitittavaan menettelyyn. Työttömyysetuuden saamisen edellytyksistä, joista annetaan työvoimapolitiittinen lausunto, on säädetty työttömyysturvalain 11 luvun 4 §:ssä. Lisäksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (1073/2012) 23 §:ssä ja työvoimapolitiittisen lausunnon antamisesta ja lausuntoon merkittävistä tiedoista annetun työ- ja elinkeinoministeriön asetuksen (1556/2016) 4 ja 5 §:ssä säädetään tiedoista, jotka työ- ja elinkeinotoimisto ilmoittaa työttömyysetuuden maksajalle. Kunta ilmoittaisi myös nämä tiedot työ- ja elinkeinotoimistolle.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa säädettäisiin tiedonsaantioikeudesta. Tiedonsaantioikeuteen sovellettaisiin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 12 luvun 6 §:n 1 ja 2 momenttia. Kunnalla olisi oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta julkisen työvoima- ja yrityspalvelun toimeenpanossa välttämättömät tiedot muulta valtion viranomaiselta, kunnan viranomaiselta, Kansaneläkelaitokselta, työttömyyskassalta, Eläketurvakeskukselta, Työttömyysvakuutusrahastolta, julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen palveluntuottajalta sekä työkoikeilun järjestäjältä. Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tuottajalla olisi oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä maksutta kunnalta henkilöasiakasta koskevat tiedot, jotka oli-

sivat välttämättömiä palvelun järjestämiseksi. Tiedot voitaisiin luovuttaa konekielisessä muodossa tai teknisen käyttöyhteyden avulla.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan kunta voisi kieltäytyä tarjoamasta työnantaja-asiakkaalle työnvälityspalveluja, ohjaamasta henkilöasiakasta työkokeiluun tai myöntämästä palkkatukea tai starttirahaa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa mainitusta syystä. Palvelun epääminen voi siten perustua siihen, että olisi ilmeistä tai työnantajan aiemman menettelyn perusteella taikka muutoin on perusteltua syytä epäillä, että työnantaja rikkoo laissa säädettyä syrjäntäkieltoa, työnantaja hakee työntekijää työtehtäviin, jotka ovat lain vastaisia tai joihin haetun henkilön työhön ottaminen on kiellettyä, työnantaja olennaisesti laiminlyö työsopimuslain 2 luvussa tai erityysopimuslain 2 ja 3 luvuissa säädettyjä velvollisuuksiaan tai velvollisuuttaan suorittaa veroja tai lakisääteisiä maksuja, työpaikalla on ilmeinen väkivallan uhka tai siellä esiintyy työntekijän terveydelle haittaa tai vaaraa aiheuttavaa häirintää taikka muuta epäasiallista kohtelua tai avoimen työpaikan täyttymistä ei tehtävän luonteen tai muun vastaavan syyn vuoksi ole tarkoituksenmukaista tukea työnvälityksellä.

Pykälän 2 momentin 3 kohdassa säädettäisiin muutoksenhausta. Muutoksenhakuun sovellettaisiin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 14 lukua. Kunnan päätöksen, joka koskisi julkisia työvoima- ja yrityspalveluja, saisi vaatia oikaisua siten kuin hallintolain (434/2003) 7 a luvussa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaisissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Kunnan päätöksiin sovellettaisiin samoja valituskieltoja, jotka koskevat työ- ja elinkeinotoimiston päätöksiä.

24 §. *Kansaneläkelaitoksen velvollisuus tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen.* Vuoden 2017 alussa voimaan tulleen työttömyysturvalain muutoksen myötä Kansaneläkelaitoksella on mahdollisuus ilmoittaa kunnille niiden henkilöiden tiedot, joille on maksettu työttömyyden perusteella 200 päivää työmarkkinatukea. Lisäksi Kansaneläkelaitos voi antaa kunnille sellaisten henkilöiden tiedot, joiden oikeus työmarkkinatukeen alkaa välittömästi, kun työttömyyspäivärahan enimmäisaika täyttynyt. Kela antaa tiedot työmarkkinatukiasiakkaista kunnille oma-aloitteisesti. Tiedot annetaan sille viranomaiselle, joka hoitaa henkilön kotikunnan sosiaalihuollon tai työllisyyden hoidon tehtäviä. Työ- ja elinkeinotoimistolla ei vastaavaa oikeutta voimassa olevan lainsäädännön nojalla ole. Työ- ja elinkeinotoimisto saa työllistymistä edistävistä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain nojalla tiedon niistä henkilöistä, joille on maksettu työmarkkinatukea työttömyyden perusteella vähintään 300 päivää.

Porin ja Rauman kokeilun asiakaskohderyhmäksi on valittu vähintään 200 päivää työmarkkinatukea työttömyyden perusteella saaneet. Koska työ- ja elinkeinotoimisto vastaa kokeilun kohderyhmään kuuluvien työttömien ohjaamisesta kunnan asiakkaaksi, Satakunnan työ- ja elinkeinotoimistolla tulisi olla oikeus saada näistä henkilöistä tieto Kansaneläkelaitokselta niin, että Kansaneläkelaitos luovuttaisi tiedot oma-aloitteisesti.

25 § *Työ- ja elinkeinotoimiston virkamiehen siirtäminen kokeilualueilla.* Työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoaminen kokeilualueilla kunnan asiakkaiksi siirtyville, ehdotetun 3 §:n 1 momentin mukaiseen kohderyhmään kuuluville henkilöille, olisi tarkoitus osittain toteuttaa siten, että työ- ja elinkeinotoimistojen virkamiehiä siirrettäisiin tarvittaessa työskentelemään kunnan johdon ja valvonnan alaisina yhdessä kunnan oman henkilöstön kanssa. Siirrot toteutettaisiin siten kuin valtion virkamieslain (750/1994) 20 §:ssä säädetään. Siirto edellyttäisi työ- ja elinkeinotoimiston päätöstä ja vastaanottavana työnantajana toimivan kunnan ja siirrettävän virkamiehen suostumusta. Virkamies olisi kokeilun ajan virkasuhteessa siihen työ- ja elinkeino-

toimistoon, josta hänet siirrettäisiin, mutta hän toimisi tässä laissa tarkoitetuissa työtehtävissä kunnan johdon ja valvonnan alaisena. Virkamiehen palkan ja muut virkasuhteeseen liittyvät taloudelliset etuudet siirron ajalta maksaisi työ- ja elinkeinotoimisto.

Kunnan johdon ja valvonnan alaisena työskentelemään siirretty työ- ja elinkeinotoimiston virkamies hoitaisi tämän lain mukaisia tehtäviä kunnan nimissä. Koska kokeilualueilla kunta ei antaisi työvoimapolitiittisia lausuntoja, myöskään siirretty virkamies ei voisi niitä antaa toimissaan kunnan tehtävissä.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan päivänä kuuta 2017.

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Esitys liittyy perustuslaissa turvatuista perusoikeuksista erityisesti julkisen vallan velvollisuuteen pyrkiä edistämään työllisyyttä ja yhdenvertaisuuteen.

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Julkisen vallan on huolehdittava työvoiman suojelusta. Säännöksen 2 momentin mukaan julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön.

Perustuslain 6 §:n mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan suku-puolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Yhdenvertaisuutta koskeva säännös ei estä erilaista kohtelua henkilöön liittyvän syyn perusteella, mutta erojen on oltava perusteltavissa perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävillä syillä. Säännöksessä mainituina muina henkilöön liittyvinä syinä pidetään perusoikeusuudistuksen esitöiden (HE 309/1993 vp) mukaan esimerkiksi yhteiskunnallista asemaa, varallisuutta, perhesuhteita, sukupuolista suuntautumista ja asuinpaikkaa.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt jonkinasteiseen erilaisuuteen johtavaa kokeilulainsäädäntöä sinänsä hyväksyttävänä yhdenvertaisuuden kannalta. Yhdenvertaisuuden periaatteesta ei perustuslakivaliokunnan mukaan johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalla pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn. Kokeilu saattaa ainakin jossain rajoissa muodostaa sellaisen hyväksyttävän perusteen, jonka nojalla muodollisesta yhdenvertaisuudesta voidaan tinkiä alueellisessa suhteessa.

Työvoima- ja yrityspalvelujen alueellista tarjoamista koskevassa kokeilussa tarkoituksena on siirtää vastuu erikseen määritellyn työnhakijaryhmän palveluprosessista ja julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamisesta työ- ja elinkeinotoimistolta kunnalle. Tarkoituksena on mahdollistaa tiiviimpi yhteydenpito työnhakijan ja julkisen työvoima- ja yrityspalvelun tarjoamisesta vastuussa olevan tahon välillä henkilökohtaisena palveluna ja näin edistää kohderyhmiin kuuluvien työnhakijoiden työllistymistä perustuslain 18 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Perustuslakivaliokunta on kokeiluhankkeiden yhteydessä edellyttänyt, että kokeilualueesta säädetään suoraan laissa. Lisäksi kokeilusäännöksille tulee asettaa voimassaolorajoitus siten, että ne ovat voimassa vain kokeiluun tarvittavan lyhyen ajan ja kokeilun tulosten selvittäminen ja arviointi tulee olla asianmukaisesti järjestetty.

Esityksessä ehdotetussa alueellisessa kokeilussa olisivat mukana tietyt kokeilualueet, joista säädettäisiin laissa. Henkilön asuinpaikka kokeilualueella ei suoraan merkitsisi sitä, hän kuuluisi kokeilun piiriin, vaan eri kokeilualueilla kokeiluun kuuluisivat erilaiset asiakaskohderyhmät. Asiakaskohderyhmät perustuisivat kokeilualueiden ehdotuksiin, ja niistä säädettäisiin laissa. Ehdotettujen asiakaskohderyhmien määritelmät perustuisivat työttömyyden kestoon, työttömien ikään tai siihen, mihin työttömyysetuuteen työtön olisi oikeutettu. Kokeilun asiakaskohderyhmiin kuuluisi erityisesti pitkään työttömänä olleita, nuoria ja monialaisen yhteis- palvelun tarpeessa olevia työttömiä. Asiakaskohderyhmän määrittelyllä pyrittäisiin parantamaan erityisesti näiden vaikeimmin työllistyvien asemaa ja olosuhteita (positiivinen erityis- kohtelu). Kokeilualueella asuva työnhakija, joka ei kuuluisi kyseisen kokeilualueen asiakas- kohderyhmään, olisi työ- ja elinkeinotoimiston asiakas.

Yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on perustuslain 80 §:n mukaan säädettävä lailla. Kokeiluiden asiakaskohderyhmiin kuuluville työnhakijoille olisivat tarjolla samat, laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta tarkoitetut palvelut kuin muillekin työnhakijoille. Kokeilualueet eivät voisi hankkia julkisia työvoima- ja yrityspalveluita, vaan palveluiden hankinta kuuluisi työ- ja elinkeinotoimiston, työ- ja elinkeinohallinnon asiakaspalvelukeskuksen ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen toimivaltaan valtion talousarviossa palvelun hankkimiseen osoitetulla määrärahalta. Julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin ohjaamiseen liittyisi sama työvoimapolitiittinen tarkoituksenmukaisuusharkinta ja esimerkiksi palkkatuen myöntämisessä noudatettaisiin samoja edellytyksiä kokeiluun kuuluvien ja työ- ja elinkeino- toimiston asiakkaina olevien työnhakijoiden kohdalla. Kokeilun piiriin kuuluminen ei loisi yksittäiselle työttömälle subjektiivista oikeutta julkiseen työvoima- ja yrityspalveluun.

Alueellisissa kokeiluissa kokeiltaisiin kuntouttavan työtoiminnan korvaavina palveluina työ- elämäkokeilua ja sosiaalista kuntoutusta. Tavoitteena olisi kokeilla sitä, vastaisivatko nämä palvelut kuntouttavaa työtoimintaa paremmin pitkään työttömänä olleiden henkilöiden palvelutarpeisiin ja lisäksiivätkö ne heidän työllistymismahdollisuuksiaan (työelämäkokeilu) ja toimintakykyään (sosiaalinen kuntoutus) vaikuttavammin kuin kuntouttava työtoiminta.

Toisin kuin kuntouttavaa työtoimintaa työelämäkokeilua saisi järjestää myös yrityksessä. Kesto kuitenkin rajattaisiin kuuteen kuukauteen. Työelämäkokeiluun sovellettaisiin myös samoja laissa julkisista työvoima- ja yrityspalveluissa säädettyjä rajoituksia kuin työkokeiluun. Tältä osin työelämäkokeilua säädeltäisiin tarkemmin kuin kuntouttavaa työtoimintaa.

Myös oikeus työttömyysetuuteen määräytyisi samoin työttömyysturvalaissa säädetyin edellytyksin kokeilun piiriin kuuluvien ja muiden työnhakijoiden kohdalla. Myös palveluihin osallistumisen vaikutus työttömyysetuuteen, eli mahdollinen korotettu työttömyysetuus ja kulu- korvaus, olisi sama riippumatta siitä, olisiko henkilö kokeilun piiriin kuuluva kunnan asiakas vai työ- ja elinkeinotoimiston asiakas.

Perustuslakivaliokunta on etenkin perusoikeuskytkentäisen sääntelyn yhteydessä pitänyt välttämättömänä, että toimivaltainen viranomainen ilmenee laista yksiselitteisesti tai muuten täsmällisesti. Ainakin viranomaisten toimivaltasuhteiden lähtökohdat samoin kuin toimivallan siirtämisen edellytykset tulee ilmetä laista riittävän täsmällisesti (muun muassa PeVL 2/2012 vp ja siinä mainitut lausunnot). Ehdotetussa laissa säädettäisiin täsmällisesti kokeilualueen kunnan toimivallasta ja sen rajoituksista työvoima- ja yrityspalvelujen tarjoamisessa.

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityiselämän suojasta. Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja ko- tirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Kokeilun toimeenpa- nemiseksi kokeilualueen kunnan virkamiehet tarvitsisivat käyttöoikeuden työ- ja elinkeino- toimiston asiakastietojärjestelmään. Henkilötietojen suojan varmistamiseksi asiakastietojärjes-

telmän käyttöoikeutta rajattaisiin teknisesti siten, että kunnan virkamiehellä olisi pääsy ainoastaan kyseisellä kokeilualueella kokeilun piiriin kuuluvien asiakkaiden tietoihin.

Hallitus katsoo, että esitys ei sisällä ehdotuksia, joiden vuoksi esitystä ei voitaisi käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä. Koska kyseessä on työttömien palvelujen järjestämistä koskeva alueellinen kokeilu, jolla on kytkös erityisesti perustuslain 6 ja 18 §:iin, hallitus pitää kuitenkin suotavana, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus.

Laki

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa säädetään määräaikaisesta kokeilusta, jonka aikana kunnat vastaavat osittain julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012) tarkoitettujen julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta. Lisäksi laissa säädetään työelämäkokeilusta, jota tarjotaan kokeilun aikana kuntouttavasta työtoiminnasta annetussa laissa (189/2001) tarkoitettua kuntouttavan työtoiminnan korvaavana palveluna.

2 §

Kokeilualueet

Alueet, joilla kokeillaan julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisvastuun osittaista siirtämistä (*kokeilualue*), ovat:

- 1) Lapin kokeilualue, johon kuuluvat Kemi, Kemijärvi, Rovaniemi, Sodankylä ja Tornio;
- 2) Pirkanmaan kokeilualue, johon kuuluvat Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Punkalaidun, Sastamala, Tampere, Vesilahti ja Ylöjärvi;
- 3) Pohjois-Pohjanmaan kokeilualue, johon kuuluvat Hailuoto, Ii, Kempele, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu ja Tyrnävä;
- 4) Pohjois-Savon kokeilualue, johon kuuluvat Kuopio, Siilinjärvi, Suonenjoki ja Tuusniemi;
- 5) Varsinais-Suomen kokeilualue, johon kuuluvat Lieto, Masku, Mynämäki, Naantali, Nousiainen, Paimio, Raisio, Rusko, Sauvo ja Turku;
- 6) Satakunnan kokeilualue, johon kuuluvat Pori ja Rauma.

Kokeilualueet, joilla kokeillaan työelämäkokeilua, ovat 1 momentin 3 ja 4 [*sekä mahdolliset muut 1 momentissa tarkoitetut kokeilualueet*] kohdassa tarkoitetut kokeilualueet sekä seuraavat kunnat: [*täydennetään lausuntokierroksen jälkeen, kun on tiedossa maakunnallisten kokeilualueiden kunnista, jotka päättävät osallistua työelämäkokeilun kokeilemiseen*]

3 §

Vastuu julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta työttömille työnhakijoille

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla kokeilualueilla henkilön kotikunta vastaa julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta siten kuin tässä laissa säädetään seuraaville työttömille työnhakijoille:

- 1) Lapin kokeilualueella niille, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttöminä työnhakijoina vähintään 12 kuukautta ja jotka eivät edellä mainittuna aikana ole olleet työttömyysturvalain (1290/2002) 1 luvun 5 §:n 1 momentin 15 kohdassa tarkoitettua työllistymistä edistävässä palvelussa;
- 2) Pirkanmaan kokeilualueella niille, jotka eivät ole työttömyysturvalain 5 luvun 2 §:n 1 momentissa tai 5 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla oikeutettuja palkansaajan tai yrittäjän ansiopäivärahaan;

3) Pohjois-Pohjanmaan ja Varsinais-Suomen kokeilualueilla alle 25-vuotiaille sekä niille, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttöminä työnhakijoina vähintään 12 kuukautta

4) Pohjois-Savon kokeilualueella niille, jotka ovat työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain (1369/2014) 2 §:n 2 momentissa tarkoitettuja työttömiä ja joilla on monialaisen yhteispalvelun tarve, sekä niille, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttöminä työnhakijoina vähintään 12 kuukautta ja jotka eivät edellä mainittuna aikana ole olleet työttömyysturvalain 1 luvun 5 §:n 1 momentin 15 kohdassa tarkoitettussa työllistymistä edistävässä palvelussa;

5) Satakunnan kokeilualueella alle 25-vuotiaille, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttöminä työnhakijoina vähintään kuusi kuukautta, sekä niille, jotka ovat saaneet työmarkkinatukea työttömyysturvalain 14 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla työttömyyden perusteella vähintään 200 päivältä.

Edellä 1 momentissa työttömällä työnhakijalla tarkoitetaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua henkilöä, jonka työnhaku on voimassa työ- ja elinkeinotoimistossa mainitun lain 2 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetyllä tavalla.

4 §

Ohjaaminen kunnan asiakkaaksi ja asiakkuuden päätyminen

Työ- ja elinkeinotoimisto ohjaa 3 §:n 1 momentissa tarkoitettun työttömän työnhakijan kunnan asiakkaaksi (*kunnan asiakas*).

Kunnan asiakkaaksi ohjatun työnhakijan tämän lain mukainen asiakkuus kunnassa jatkuu sen ajan, kun henkilön työnhaku on voimassa. Kunnan asiakkaan työnhaun voimassa olo lakkaa, jos kunnan asiakas:

1) ilmoittaa kunnalle tai työ- ja elinkeinoviranomaiselle, ettei hän enää halua pitää työnhaun voimassa;

2) ei asioi kunnan kanssa tämän antamassa määräajassa ja edellyttämällä tavalla;

3) ei esitä kunnalle tämän antamassa määräajassa julkisen työvoimapalvelun tarjoamisen kannalta tarpeellisia selvityksiä ammatillisesta osaamisestaan, työhistoriastaan, koulutuksestaan ja työkyvystään;

4) ei ilmoita kunnalle työllistymissuunnitelmassa tai sitä korvaavassa suunnitelmassa sovitussa määräajassa ja sovitulla tavalla, miten hän on toteuttanut suunnitelmaa;

5) ei osallistu työkyvyn tutkimuksiin ja arviointeihin, jotka kunta katsoo tarpeelliseksi hänen palvelutarpeensa selvittämiseksi;

6) ei enää täytä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 2 §:n 1 tai 2 momentissa säädetyjä edellytyksiä ulkomaalaisen rekisteröinnille työnhakijaksi.

Jos kunnan asiakkuus on päättynyt ja henkilö kokeilun kestäessä käynnistää työnhakunsa uudelleen siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään, asiakkuus jatkuu, Pirkanmaan kokeilualuetta lukuun ottamatta, kunnassa, vaikka tämän lain 3 §:n 1 momentissa säädetyt edellytykset eivät täytyisi. Kunnan asiakkaana ollut henkilö voi käynnistää työnhaun uudelleen myös pyytämällä sitä henkilökohtaisesti kunnalta.

5 §

Palvelutarpeen arviointi ja työllistymissuunnitelman laatiminen

Kunta arvioi yhdessä asiakkaansa kanssa tämän palvelutarpeen. Kunnan tulee järjestää asiakkaalleen työnhakijan haastattelu sekä laatia työllistymissuunnitelma yhdessä asiakkaan kanssa siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 4 - 7 §:ssä säädetään. Kunnan yhdessä asiakkaansa kanssa laatima työllistymissuunnitelma rinnastetaan jul-

kisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 3 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettuun työllistymissuunnitelmaan.

Kokeilussa kuntaan sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 2 luvun 3 ja 9 §:ssä säädetään työnhakijan informoisesta ja työ- ja elinkeinoviranomaisen velvollisuuksista. Kunnan asiakkaan yleisiin velvollisuuksiin sovelletaan, mitä mainitun lain 2 luvun 8 §:ssä säädetään työttömän työnhakijan velvollisuuksista, kuitenkin siten, että kunnan asiakkaan tulee ilmoittaa suunnitelman toteuttamisesta kunnalle.

6 §

Monialainen työllistymissuunnitelma

Jos kunnan asiakas täyttää työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain (1369/2014) 2 §:n 2 momentissa säädetty edellytykset ja hänellä on monialaisen yhteispalvelun tarve, hänen palvelutarpeensa arvioimiseen, monialaisen työllistymissuunnitelman laatimiseen, seurantaan ja tarkistamiseen sekä monialaisen yhteispalvelun päättymisen arvioimiseen ei sovelleta, mitä mainitun lain 3, 4 ja 6 §:ssä säädetään työ- ja elinkeinotoimistosta.

7 §

Kotoutumissuunnitelma

Poiketen siitä, mitä kotoutumisen edistämisestä annetun lain 10 §:ssä ja 13 §:n 1 momentissa säädetään, kunta käynnistää alkukartoituksen sekä laatii kotoutumissuunnitelman yhdessä sellaisen maahanmuuttajan kanssa, joka on tämän lain mukainen kunnan asiakas.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun kunnan yhdessä asiakkaansa kanssa laatimaan kotoutumissuunnitelmaan sovelletaan, mitä kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa säädetään työ- ja elinkeinotoimiston laatimasta kotoutumissuunnitelmasta.

8 §

Aktivointisuunnitelma

Jos kunnan asiakas kuuluu kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain (189/2001) 3 §:ssä säädettyyn lain soveltamisalaan, aktivointisuunnitelmaan ei sovelleta, mitä mainitussa laissa säädetään työ- ja elinkeinotoimistosta.

9 §

Suunnitelmien rinnastaminen

Jos muussa laissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä viitataan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaiseen työllistymissuunnitelmaan, työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta annetun lain mukaiseen monialaiseen työllistymissuunnitelmaan, kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain mukaiseen aktivointisuunnitelmaan tai kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa tarkoitettuun työttömälle työnhakijalle laadittuun kotoutumissuunnitelmaan, sitä sovelletaan kunnan ja kunnan asiakkaan laatimaan tämän lain 5-8 §:ssä tarkoitettuun suunnitelmaan.

10 §

Kunnan tarjoamat julkiset työvoima- ja yrityspalvelut

Edellä 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu kokeilualueen kunta voi julkisena työvoima- ja yrityspalveluna:

1) tarjota julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 3 luvussa tarkoitettuja työnvälityspalveluita, 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettuja tieto- ja neuvontapalveluita sekä 4 luvun 3 §:ssä tarkoitettua ammatinvalinta- ja uraohjausta;

2) ohjata asiakkaansa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 2 §:ssä tarkoitettuihin asiantuntija-arviointeihin, 4 §:ssä tarkoitettuun valmennukseen, 5 §:ssä tarkoitettuun kokeiluun sekä 5 luvussa tarkoitettuun työvoimakoulutukseen;

3) myöntää julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 7 luvussa tarkoitettua palkkatukea, 8 luvussa tarkoitettua starttirahaa, 9 luvun 1 §:ssä tarkoitettua harkinnanvaraista kulkorvausta ja 10 luvussa tarkoitettuja palveluihin ja asiantuntija-arviointeihin liittyviä harkinnanvaraisia etuuksia;

4) tehdä ratkaisun työnhakijan omaehtoisen työttömyysetuudella tuetun opiskelun edellytyksistä, joista säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 6 luvussa;

5) tehdä ratkaisun maahanmuuttajan omaehtoisten opintojen tukemisen edellytyksistä, joista säädetään kotoutumisen edistämisestä annetun lain 22–24 §:issä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuihin palveluihin sovelletaan, mitä niistä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa ja kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa säädetään, ellei tässä laissa toisin säädetä. Mitä mainituissa säännöksissä säädetään työ- ja elinkeinotoimistosta, työ- ja elinkeinoviranomaisesta, näiden tehtävistä taikka ilmoitusvelvollisuudesta työ- ja elinkeinotoimistolle, koskee kuntaa, lukuun ottamatta, mitä 5 luvun 3 §:n 3 momentissa säädetään opiskelijoiden valitsemista koulutukseen ja 5 §:ssä säädetään koulutuksen keskeyttämisestä ja keskeyttämisperusteiden ilmoittamisesta työ- ja elinkeinotoimistolle.

Julkisia työvoima- ja yrityspalveluita tarjotessaan kunnan on lisäksi noudatettava, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 1 luvun 4 ja 6 - 8 §:ssä säädetään työvoima- ja yrityspalveluiden tarjoamisesta, maksuttomuudesta, tasapuolisuudesta ja yhdenvertaisuudesta sekä miesten ja naisten välisen tasa-arvon edistämisestä.

11 §

Työkokeilua koskevat poikkeukset

Sen estämättä, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 9 §:ssä säädetään työkokeilua koskevan sopimuksen tekemisestä, sopimuksen tekevät tämän lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu kokeilualueen kunta ja kunnan asiakas, jos työkokeilun järjestäjänä on kunta itse. Työkokeiluun ei tällöin sovelleta julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 9 §:n 2 momenttia eikä sitä, mitä 3 momentissa säädetään työkokeilun järjestäjälle asetettavista lisäehdoista ja 4 luvun 10 §:n 2 momentissa säädetään työkokeilun järjestäjän velvollisuudesta ilmoittaa poissaoloista.

12 §

Palkkatuen ja työolosuhteiden järjestelytuen myöntäminen kunnalle

Jos palkkatuen tai työolosuhteiden järjestelytuen hakijana on 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu kokeilualueen kunta taikka palkkatuki rahoitetaan Euroopan sosiaalirahastosta, päätöksen tuen myöntämisestä tekee työ- ja elinkeinotoimisto siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 7 luvussa ja 10 luvun 3 §:ssä säädetään.

13 §

Kuntoutus-, koulutus- ja työtekomahtollisuuden järjestäminen

Työttömälle kunnan asiakkaalle, jonka oikeus palkansaajan työttömyyspäivärahaan päättyy enimmäisajan johdosta hänen täytettyään 57 vuotta, mutta ennen kuin hän täyttää 60 vuotta, turvataan mahdollisuus työllistymistä edistävään kuntoutukseen tai työvoimakoulutukseen.

Poiketen siitä, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 11 luvun 1 §:n 2 momentissa säädetään, kunnan tulee tarjota 60 vuotta täyttäneelle työttömälle asiakkaalleen mahdollisuus työttömyysturvalaissa tarkoitettuun työllistymistä edistävään palveluun tai palkkatuettuun työhön muun työnantajan kuin kunnan palveluksessa ennen kuin hänen oikeutensa palkansaajan työttömyyspäivärahaan päättyy enimmäisajan takia.

Jos 1 tai 2 momentissa tarkoitettu työtön kunnan asiakas ei työllisty avoimille työmarkkinoille eikä hänelle voida tarjota soveltuvaa työttömyysturvalaissa tarkoitettua työllistymistä edistävää palvelua, kuntoutusta tai palkkatuetta työtä muun kuin kunnan palveluksessa, kunnan on järjestettävä hänelle työntekomahtollisuus kuuden kuukauden ajaksi (työllistämisvelvoite) siten kuin julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 11 luvun 1 ja 2 §:ssä säädetään.

14 §

Kunnan osallistuminen muutosturvan toteuttamiseen

Kunta voi osallistua julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 12 luvun 3 §:ssä tarkoitetun muutosturvan toteuttamiseen yhdessä työ- ja elinkeinotoimiston kanssa.

15 §

Työelämäkokeilun järjestäminen

Jos työttömälle työnhakijalle olisi järjestettävä kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain nojalla kuntouttavaa työtoimintaa, tämän lain 2 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla kokeilualueilla kunta järjestää kuntouttavan työtoiminnan sijasta työelämäkokeilun työpaikalla siten kuin tässä säädetään. Työelämäkokeilun tarkoituksena on selvittää ja edistää henkilön työkykyä ja työelämävalmiuksia sekä tukea hänen paluutaan työmarkkinoille. Työelämäkokeiluun voidaan yhdistää henkilön tarvitsemia sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalveluja sekä muita palveluja.

Jos henkilö ei työ- ja toimintakykynsä asettamien rajoitusten vuoksi voi osallistua 1 momentissa tarkoitettuun työelämäkokeiluun, on kunnan järjestettävä hänelle sosiaalihuoltolain (1301/2014) 17 §:n mukaista sosiaalista kuntoutusta. Sosiaalista kuntoutusta voidaan järjestää rinnakkain 1 momentissa tarkoitetun työelämäkokeilun kanssa.

Edellä 1 ja 2 momentissa säädettyjä palveluja voidaan järjestää henkilön pyynnöstä myös ennen kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjä määräaikoja, jos ne vastaavat hänen palvelutarvettaan. Henkilön on esitettävä palveluja koskeva pyyntö kunnalle. Ennen palvelun järjestämistä on laadittava aktivointisuunnitelma tai monialainen työllistymissuunnitelma.

16 §

Työelämäkokeilusta sopiminen ja kokeilun toteuttaminen

Kunta, työelämäkokeilun järjestäjä ja kokeiluun osallistuva tekevät työelämäkokeilusta määrällisen kirjallisen sopimuksen. Työelämäkokeilua koskevaan sopimukseen sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 9 §:n 1 momentissa säädetään sopimuksesta ilmi käytävistä seikoista sekä mitä 3 ja 4 momentissa säädetään. Lisäksi työelämäkokeilua koskevasta sopimuksesta on käytävä ilmi henkilölle työelämäkokeilun aikana annettava työelämävalmiuksia tukeva ohjaus ja valmennus. Työelämäkokeilua koskevaan sopimukseen on otettava ehto, jonka mukaan kokeilun järjestäjän tulee työelämäkokeilun päätyttyä antaa kunnalle arvio henkilön työelämävalmiuksien ja työkyvyn muutoksesta työelämäkokeilun aikana sekä hänen työelämävalmiuksiensa kehittämistarpeista. (Silloin kun työelämäkokeilun järjestäjä on muu kuin kunta, on sopimuksessa oltava ehto, jonka mukaan kunta ei maksa korvausta työelämäkokeilun järjestämisestä. Sopimuksessa on tällöin sovittava siitä, että kunta järjestää työelämäkokeiluun osallistuvalla henkilölle työelämäkokeiluun sisältyvän ohjauksen ja valmennuksen.)

Työelämäkokeilun kesto on enintään 12 kuukautta, josta enintään kuusi kuukautta yrityksessä tai yksityisellä elinkeinonharjoittajalla. Työelämäkokeiluun sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 4 luvun 5 §:n 2 momentissa, 7, 8 ja 10 §:ssä säädetään työkokeilusta. Työelämäkokeilua ei järjestetä tehtävissä, joihin sovelletaan lasten kanssa työskentelevien rikos-taustan selvittämisestä annettua lakia (504/2002).

Kunnan on vakuutettava työelämäkokeiluun osallistuva työtapaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 3 §:n 1 momentin mukaisella vakuutuksella. Työelämäkokeiluun osallistuvaan sovelletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään työntekijästä, ja kuntaan sovelletaan, mitä työtapaturma- ja ammattitautilaissa säädetään työnantajasta. Poiketen siitä, mitä työtapaturma- ja ammattitautilain 71–78 §:ssä säädetään, vuosityöansiona käytetään mainitun lain 79 §:n mukaista vähimmäisvuosityöansiota. Poiketen siitä, mitä mainitun lain 58 ja 59 §:ssä säädetään, päiväraha on 1/360 vuosityöansiosta.

17 §

Työttömyysturvalain soveltaminen työelämäkokeiluun

Työelämäkokeiluun sovelletaan, mitä työttömyysturvalaissa säädetään kuntouttavasta työtoiminnasta.

18 §

Toimintaraha työelämäkokeiluun osallistumisesta

Työelämäkokeiluun osallistuvan henkilön oikeuteen saada toimintarahaa sovelletaan, mitä toimeentulotukilain (1412/1997) 10 a §:n 1 momentissa säädetään kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvalla maksettavasta korvauksesta.

19 §

Valtion korvaus työelämäkokeilun järjestämisestä

Kunnalla on oikeus saada 15 §:n 1 momentissa säädetyn työelämäkokeilun järjestämisestä valtion korvauksena 10,09 euroa päivää ja osallistuvaa henkilöä kohti. Korvaus maksetaan

jälkikäteen niiltä päiviltä, joina henkilö osallistuu 16 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun työelämäkokeiluun.

Valtion korvauksen takaisinperintään ryhtymisestä ja tarvittavista takaisinperintätoimista päättää elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen kehittämis- ja hallintokeskus. Valtion korvauksen myöntämisen ja maksamisen menettelyistä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Takaisin perittävälle valtion korvaukselle on maksettava korvauksen maksupäivästä vuotuisesta korkoa korkolain (633/1982) 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua korkokannan mukaan lisättyinä kolmella prosenttiyksiköllä. Jollei palautettavaa määrää suoriteta viimeistään takaisinperintäpäätöksessä määrättyinä takaisinmaksupäivinä, viivästyneelle määrälle on maksettava korkolain 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua korkokannan mukaista vuotuisesta viivästyskorkoa takaisinmaksupäivästä.

20 §

Työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmän käyttöoikeus

Työ- ja elinkeinotoimisto myöntää käyttöoikeuden julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvun 1 §:ssä tarkoitettuun työ- ja elinkeinotoimiston asiakastietojärjestelmään tämän lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettua kokeilualueen kunnan virkamiehelle, joka hoitaa tämän lain mukaisia tehtäviä. Virkamies, jolle on myönnetty käyttöoikeus asiakastietojärjestelmään, saa salassapitosäännösten estämättä hakea ja käyttää asiakastietojärjestelmään talletettuja tietoja, jos se on tarpeen 4 § 1 momentin mukaisesti kunnan asiakkaaksi ohjatun henkilön asiakaspalvelun järjestämiseksi taikka vireillä olevan asian selvittämiseksi tai ratkaisemiseksi.

Tietojen tallettamiseen, poistamiseen, arkistointiin ja luovuttamiseen sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 13 luvussa säädetään.

21 §

Palveluiden hankkiminen

Työ- ja elinkeinotoimiston ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen on julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaisia julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden hankintoja suunniteltaessa neuvoteltava kokeilualueiden kuntien kanssa. Palvelut on hankittava siten, että ne vastaavat myös tässä laissa tarkoitettujen kunnan asiakkaiden palvelutarpeita.

22 §

Tukien ja korvausten myöntäminen, maksaminen ja takaisinperintä

Kunnan tämän lain nojalla myöntämiin tukiin ja korvauksiin sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain 12 luvun 8 §:ssä ja sen nojalla annetuissa säännöksissä säädetään.

23 §

Tietojen ilmoittaminen, tiedonsaanti, palvelun epäminen ja muutoksenhaku

Kokeilualueen kunnan on ilmoitettava työ- ja elinkeinotoimistolle tarpeelliset tiedot työttömyysturvain 1 luvun 4 §:n 3 momentissa tarkoitettua työvoimapoliittisen lausunnon antamista varten.

Kokeilualueen kuntaan sovelletaan, mitä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain:

- 1) 12 luvun 6 §:n 1,2 ja 4 momentissa säädetään tiedonsaantioikeudesta;
- 2) 12 luvun 7 §:n 1 momentin 1, 2 ja 4 kohdassa sekä 2 momentissa säädetään julkisen työvoima- ja yrityspalvelun epäämisestä;
- 3) 14 luvussa säädetään muutoksenhausta.

24 §

Kansaneläkelaitoksen velvollisuus tietojen oma-aloitteiseen luovuttamiseen

Kansaneläkelaitos on velvollinen salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä luovuttamaan Satakunnan työ- ja elinkeinotoimistolle tiedon sellaisesta työmarkkinatuen saajasta, jonka kotikunta on Pori tai Rauma ja jolle on maksettu työmarkkinatukea vähintään 200 päivältä työttömyyden perusteella työttömyysturvalain 14 luvun 3 a §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

25 §

Työ- ja elinkeinotoimiston virkamiehen siirtäminen kokeilualueilla

Työ- ja elinkeinotoimiston virkamiehiä voidaan siirtää siten kuin valtion virkamieslain (1059/2016) 20 §:ssä säädetään työskentelemään 2 §:n 1 momentissa määritellyillä kokeilualueilla kunnan johdon ja valvonnan alaisina tässä laissa tarkoitetuissa tehtävissä.

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 2017 ja on voimassa 31 päivään joulukuuta 2018.

Jos työttömälle työnhakijalle on laadittu työllistymissuunnitelma tai sitä korvaava suunnitelma ennen hänen ohjaamistaan kunnan asiakkaaksi, suunnitelma velvoittaa asiakasta ja kuntaa siihen saakka, kunnes suunnitelma on tarkistettu. Kunnan asiakkaaksi siirtyneen työnhakijan tulee ilmoittaa suunnitelmassa sovittujen toimien toteutumisesta kunnalle.